

ÀGORA

Època VI • Núm. 38 • desembre 2025

ÀGORA
CULTURAL

LA TRONA

El creixement intensiu de la construcció i l'ocupació del sòl del nostre país en els darrers anys ha inspirat la portada, obra de Xavi Casals, extreta, com és habitual, de la litografia de l'any d'Àgora Cultural.

Créixer més ràpid del normal i necessari és dolent i la possible deriva cap a un escenari urbà depriment i inadequat ens convida a posar mesura al creixement accelerat de la construcció i al desenvolupament urbanístic no sostenible que hipotequen el futur de les noves generacions.

La cultura global ens interpel·la, i en clara correspondència tenim els premis Àgora Cultural 2024.

A Gualbert Osorio i Achurra, per la seva aportació a la cultura del periodisme andorrà.

A Pilar Cortadella i Lope, pel seu activisme en pro de la cultura, de la igualtat de la dona i de la difusió de l'art.

A Oriol Vilella i Sala, com a músic, compositor, guitarrista i pel desenvolupament de la cultura musical moderna.

A Eudald Guillamet i Anton i a Elisenda Vives i Balmaña, l'un com a restaurador i tècnic de pintura rupestre i mural arreu del món i l'altra com a professora, antropòloga i diplomàtica.

Volem homenatjar Jaume Ramond i Claudi van Dick de Velles Cases Andorranes.

I recordar també els que ens han deixat durant l'any 2025: Joan Guinovart, Trudy Kunkeler, Andreu Cardona, Joan Cuberes, Paco Solé, Lluís Viu, Julio Sorigué i Pere Font.

Us proposem algunes de les exposicions realitzades i la de la jove artista Naiara Escabias.

Per acabar, els premis Miquel Martí i Pol i el Dia de la Poesia 2025, amb la resta de seccions habituals, completen aquest número trenta-vuitè.

I, un renovat agraïment per a tots els que col·laboren en la revista Àgora, aquest petit miracle andorrà de cultura local que ens reflecteix i projecta globalment.

SANT JORDI
2025

Gualbert Osorio i Achurra Oriol Vilella i Sala Pilar Cortadella i Lope Eudald Guillamet i Anton i Elisenda Vives i Balmaña

ÀGORA

CULTURAL

Portada i contraportada:
Dia de la Cultura 2025
amb premis Àgora
Cultural 2024 i
homenatjats sobre la
làmina de Sant Jordi
2025, obra de Xavi
Casals.

Velles Cases Andorranes (VCA)
Amics del Cambra Romànica (ACR)
Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra (AOVA)
Associació Andorra Lírica (AAL)
Associació Andorrana del Còmic, l'Animació i la Il·lustració (L'ARCA)
Associació Cor Petits Cantors del Principat d'Andorra (ACPA)
Associació de Cultura Popular d'Ordino (ACPO)
Associació de Meteorologia d'Andorra i Ciències de l'Atmosfera (AMACA)
Associació de Músics d'Andorra (ASMA)
Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra (AEPA)
Associació Fallaires d'Andorra la Vella (AFAV)
Associació Grup de Creació - La Xarranca (LX)
Associació Musical i d'Amics de Mozart (AMAM)
Associació per la Defensa de la Natura (ADN)
Associació Sociocultural Averroes (ASA)
Castellers d'Andorra (CA)
Centre de la Cultura Catalana (CCC)
Cercle de les Arts i de les Lletres (CALL)
Cineclub de les Valls (CV)
Conservatori de Música d'Andorra la Vella (CMAV)
Coral Casamanya (CC)
Esbart Santa Anna (ESA)
Esbart Valls del Nord (AVN)
Federació Andorrana de Fotografia (FAF)
Grup d'Amics de les Matemàtiques d'Andorra (GAMA)
Grup de Folklore Casa de Portugal (GFPC)
ICOM Andorra
Orfeó Andorrà (OA)
Societat Andorrana de Ciències (SAC)

Amb el suport de :

Govern d'Andorra

Comú d'Andorra la Vella

Agraïments:

Sílvia Mestre, Noemí Rodríguez, Carme Massana, Lluís Cartes, Òscar Llauradó, Gemma Raduan, Francesc Rodríguez Rossa, Neus Marsal, Núria Alaña, Maria José Espinosa, Òscar Martin, protocol Consell General, Philippe Lavaill, Fano Pallarès, Oriol Vilella, David Sanz, Roser Puigbò, grup de guitarres del CMAV, Antoni Pol, Teresa Ventura, Elvi Nadal, Manuel Unzeta, Jordi Pascal, Carolina Osorio, Àngels Mach, eVe Ariza, Carles Sánchez, Santi Sánchez, Jordi Ojeda, Cecília Solé, Jordi Alcobé, Pere Moles, Ventura Esport, Gerard Cadena, Antoni Estrada, Família Ramond, Trini Casadevall, Maria Domingo, Robert Lizarte, Naiara Escabias, Jose Luis Carvalho, Ignasi Ribas, Meritxell Papió, Juli Peña, Albert Roig, La Xarranca, Pilar Gispert, Teresa Ventura, Teresa Blanco, Inés Sánchez, llibreria La Puça, Arxiu Nacional d'Andorra, Biblioteca Pública del Govern, Biblioteca Nacional, Govern d'Andorra, Consell General, Comú d'Andorra la Vella, Diari d'Andorra, Bondia, El Periòdic d'Andorra, Altaveu Digital, Dona Secret.

Fotografies:

Arxiu família Osorio-Martí, arxiu família Maestre-Cortadella, arxiu família Vilella-Sala, Elisenda Vives, família Guillaumet-Anton, Consell General, Facundo Santana, Teresa Ventura, Ignasi Ribas, Joan Burgués, Cercle de les Arts i de les Lletres, Eduard Comellas, Fernando Galindo, SFG-Carles Esteve, Tony Lara, Robert Lizarte, Maria Domingo, Trini Casadevall, eVe Ariza, família Cardona, Roser Casanovas, Arxiu Històric del Comú d'Andorra la Vella, Comú d'Encamp, Impremta Principat, Esbart Valls del Nord, Sergi Pérez/Comú Ordino, Montse Mayol, Grup de Folklore Casa de Portugal, Orfeó Andorrà, Cineclub de les Valls, Castellers d'Andorra, SAC, AMB, APS, Informacions, Bondia, Diari d'Andorra, El Periòdic d'Andorra, Altaveu digital, Dona Secret, xarxes.

Aquesta publicació és oberta a tots els suggeriments i col·laboracions (mitjançant opinions, articles o d'altres formes) de tots els seus lectors. Actua com a consell de redacció de la revista Àgora, Àgora Cultural. Podeu enviar els vostres escrits degudament signats a la seu social de l'entitat, per correu a: sac@andorra.ad
Centre Cultural la Llacuna, carrer Mossèn Cinto Verdaguer, 4. AD500 - Andorra la Vella

© Àgora Cultural

© dels seus autors els escrits, dissenys, imatges i fotografies

Consell de redacció: Àgora Cultural
Secretariat 2025: Velles Cases Andorranes (VCA)

Coordinació: Societat Andorrana de Ciències

Disseny i maquetació: Ara Disseny® (ADEMG)

Impressió: Impremta Envalira S.L.

DL: AND.714-2003

Sumari

- 3 Dia de la Cultura.** Manifest Cultural, per Velles Cases Andorranes, secretariat Àgora 2025
- 4 Parlament de la Ministra de Cultura, Joventut i Esports,** Mònica Bonell i Tuset
- 5 Parlament del Síndic general,** Carles Ensenyat i Reig
- Premis Àgora Cultural 2024**
- 6** Gualbert Osorio i Achurra, per Noemí Rodríguez, Carolina Osorio, Elvi Nadal i Manuel Unzeta, Jordi Pascal
- 10** Pilar Cortadella i Lope, per Carme Massana i Pelegrí
- 13** Oriol Vilella i Sala, per Lluís Cartes i Òscar Llauradó
- 16** Eudald Guillaumet i Anton i Elisenda Vives i Balmaña, per Francesc Rodríguez i Rossa i Gemma Raduan
- 22** Cultura global, per Antoni Pol i Solé
- 23** Els premis Àgora Cultural van distingir autors de les diferents disciplines artístiques, musicals i culturals del país, per Teresa Ventura i Guasch
- Recordances**
- 24** Joan Guinovart i Cirera, per Àngels Mach i Buch
- 26** Trudy Kunkeler, per Eve Ariza, Carles Sánchez, Antoni Pol
- 28** Andreu Cardona i Altimir i Joan Cuberes i Montanya, per Santi Sánchez i Canals
- 30** Francesc Solé i Parellada, per Jordi Ojeda i Rodríguez, Cecília Solé i Parellada
- 32** Lluís Viú i Torres, per Jordi Alcobé i Font, Àngels Mach i Buch
- 34** Julio Sorigué i Zamorano, per Gerard Cadena, Pere Moles, Ventura Esport
- 35** Pere Font i Moles, per Àngels Mach, Antoni Estrada
- Homenatges**
- 37** Jaume Ramond i Pouquet, per la família Ramond, Trini Casadevall, Maria Domingo
- 40** Claudi Van Dyck, per Robert Lizarte
- Joves artistes**
- 42** Naiara Escabias i Oferil
- Poemari**
- 44** Celebrem el Dia Mundial de la Poesia a Encamp el 2025
- 45** Premis 28è Concurs de poesia Miquel Martí i Pol 2025
- Enticultura**
- 50** 2025, el preludi de tres dècades de cultura i amistat, per Jose Luis Carvalho, Grup de Folklore Casa de Portugal
- 52** Actuacions 2025 de l'Esbart Valls del Nord, per Meritxell Papió i Bertran
- 54** Cineclub 2025, per Cineclub de les Valls
- 56** Festival internacional ORGUE&nd 2025, per Ignació Ribas Taléns
- 57** Actuacions 2025 de l'Orfeó Andorrà, per M. Pilar Gispert
- 58** Premis de la Nit Literària Andorrana en la 47a edició, per Teresa Ventura i Guasch
- 58** Quan l'art entra a casa. Circul'Art, a la sala L'Institucional de la Xarranca
- 60** La Societat Andorrana de Ciències ens ofereix "Percepcions d'Andorra", per Teresa Ventura i Guasch
- 61** Estrena de la Dansa del Mai d'Ordino i presentació del llibre "L'Ossa d'Ordino", per Albert Roig i Loscertales
- 62** Temporada castellera 2025, per Juli Peña i Baliu
- Exposicions**
- 64** Arnau Sánchez i Campamà, "Entrellums", sala L'Institucional de la Xarranca (8/1/25)
- 65** Francina Pons i Pifarré, "Molins fariners d'Andorra", sala Cal Paleta, Escaldes-Engordany (13/2/25)
- 66** Joan Xandri, "Transitori", Centre d'Art Sala d'Exposicions de Govern a Andorra la Vella (25/3/25)
- 67** Antoni Julià, "Camins de llum", sala L'Institucional de la Xarranca (3/4/25)
- 68** Rosa Mújal, "Pensar el paisatge agrícola andorrà", Era del Raser, Ordino, Andorra Crea (10/4/25)
- 69** "Dones clau per a la història d'Andorra. Les sufragistes andorranes" (7/5/25 al 14/12/25), itinerari per totes les parròquies
- 70** Laura S. Naudi, "Perfectes imperfeccions", sala L'Institucional de la Xarranca (4/6/25)
- 71** Emma Regada, "Un cos sota 10 mirades", galeria Art al Set, Escaldes-Engordany (10/9/25)
- 72** Elisenda Ortega, "Quaderns de viatge. L'art de viatjar pintant", sala L'Institucional de la Xarranca (11/9/25)
- 73** Roser Casanovas, "Paisatges efimers", sala L'Institucional de la Xarranca (2/10/25)
- 74** Naiara Escabias Oferil, "Respirs de Canillo", Espai Cal Federico, Canillo (24/11/25)
- 75** Judith Gaset Flinch, "L'ordre del caos", galeria Art al Set, Escaldes-Engordany (4/12/25)
- Col·laboracions**
- 76** Del "Ball de l'Ossa" d'Encamp a "L'Ossa d'Ordino", per Teresa Ventura i Guasch
- 76** Albrecht Dürer (1471 – 1528) al Centre d'Art d'Escaldes-Engordany, per Teresa Ventura i Guasch
- 77** El Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana va tocar la Temporada de Música d'Andorra la Vella, per Teresa Ventura i Guasch
- Retalls**
- 78** Canvi de secretariat 2025
- 78** Presentació de la revista "Àgora 37" i làmina de Sant Jordi 2025, per Xavi Casals
- 79** Diada Sant Jordi 2025
- Papirus**
- 80** Publicacions de l'any 2025, per llibreria La Puça
- 81** Publicacions de les entitats 2025
- 82** Odissea Cultural
- 85** Històric d'Àgora Cultural

Manifest Cultural 2025

DIÀ DE LA CULTURA 2025

Per Robert Lizarte i Fernández
President de Velles Cases Andorranes

Molt il·lustres i honorables autoritats, Benvolgudes i benvolguts, Abans de començar, voldria agrair sincerament en nom d'Àgora Cultural al Consell General i als Síndics la seva hospitalitat per acollir-nos avui al parlament.

La cultura és, en el fons, això: una manera de viure compartida. És la llengua que ens acompanya, les històries que expliquem, els oficis que es transmeten, les cançons que sonen a les places i les converses que ens transformen. No és només un patrimoni per tenir a una vitrina (que també): sinó que és la quotidianitat que fem entre tots, les petites accions que sumen i que donen sentit al que som.

Vull recordar i agrair amb afecte la feina de totes aquelles persones i col·lectius que ens han precedit. Gràcies pel vostre esforç i per la vostra generositat avui som aquí, podent continuar creant i compartint. Aquest llegat és el fonament sobre el qual construïm el present i projectem el futur; reconèixer-ho és també un acte de gratitud i de responsabilitat.

També vull felicitar amb tot el respecte i l'alegria els homenatjats d'aquesta nit. El reconeixement que avui rebreu és una manera de dir-vos gràcies per la vostra trajectòria, per la dedicació i per la influència que heu tingut en la vida cultural del país. Sou una referència i, sobretot, una convidada i un convidat a seguir sembrant.

Cal recordar que Àgora no és una entitat aïllada: la conformen totes les associacions culturals del país. Aquesta xarxa és la prova que la cultura és col·lectiva, que es nodreix de moltes veus i d'un treball compartit. La coordinació i la col·laboració entre entitats i institucions fan possibles els projectes que acaben arribant i repercutint a la nostra societat, i que fan de la cultura una presència quotidiana.

Des de Velles Cases Andorranes aportem la nostra voluntat de cooperar: d'obrir espais de trobada, escoltar propostes i sumar iniciatives que vinculïn patrimoni i creació. Creiem que el patrimoni que conservem, ha de ser viu i acollidor.

Us convido a participar de la cultura d'una manera senzilla i quotidiana: visiteu una exposició, porteu la vostra canalla a un taller, escolteu aquell qui té una història per explicar. Aquests potser són gestos que no sempre apareixen als programes, però que mantenen viva la cultura i la fan pròpia. Deixeu-me dir-vos que tots i totes les aquí presents sabem bé que la cultura passa per la implicació quotidiana de la ciutadania, les associacions i les institucions; sense aquests factors i aquesta unió la cultura no funcionaria.

Acabem aquest Dia de la Cultura amb una sensació d'agraïment i d'esperança. Que el nostre país continuï trobant espais per dialogar, crear i compartir; que la cultura segueixi sent un motiu de trobada i d'afecte, i sí, també d'orgull, perquè ens hem de sentir ben orgullosos del que som i el que fem; i que la feina de molts i moltes segueixi obrint camins.

Permeteu-me acabar amb la Màxima 21 de Fiter i Rossell, mentre encara hi siguem a temps: "Conservar les antigalles tan sepuga, perquè si mos semblen a primera vista redícules, es perquè no penetrem bé dins de sa finesa."

Gràcies al Consell General i als Síndics per la seva hospitalitat, gràcies també al Ministeri de Cultura, a Àgora i a totes les associacions culturals del país. Gràcies a la gent que ens ha precedit i gràcies a vosaltres per ser aquí i per fer possible aquest diàleg.

Moltes gràcies. ■

DIÀ DE LA CULTURA 2025

Parlament de Mònica Bonell i Tuset, Ministra de Cultura, Joventut i Esports

també és diplomàcia, diàleg, projecció exterior. Com la història i el patrimoni poden ser llenguatges que expliquen Andorra al món amb profunditat, sensibilitat i rigor.

La Pilar Cortadella exemplifica el paper essencial dels qui creen espais perquè l'art circuli. Sense persones que obren portes, que acompanyen els creadors i que connecten artistes i públic, l'art quedaria tancat, silenciada. I l'Oriol Vilella ens recorda que la cultura és, sobretot, vida. És creativitat, risc, energia. És la capacitat de generar comunitat a través de la música i de fer que les emocions compartides diguin coses que les paraules sovint no poden expressar.

Cadascun d'ells representa un gest essencial dins l'ecosistema cultural: documentar, preservar, dialogar, difondre, crear. Cinc verbs que, junts, ens ajuden a entendre i a explicar la cultura andorrana d'avui.

Com a ministra de Cultura, vull reiterar el compromís del Govern per continuar enfortint aquest ecosistema. Perquè la cultura no és només una herència que rebem, és també una responsabilitat compartida de present i de futur. Requereix, per tant, suport institucional, i també espais de col·laboració i de trobada com aquest.

Perquè la cultura ens ensenya a comprendre'ns millor, a tenir cura del que hem estat i a imaginar el que podem ser.

Per això vull donar les gràcies a Àgora Cultural i a totes les entitats i associacions que en formen part. Any rere any mantenen viva la flama de la cultura amb un esforç generós, imprescindible i sovint poc reconegut.

I vull desitjar a Velles Cases Andorranes, que aquest any n'estan assumint el secretariat, que continuïn desenvolupant aquesta tasca amb la mateixa dedicació i mirada llarga que han caracteritzat sempre la seva trajectòria. La seva feina constant de preservació, sensibilització i servei al patrimoni és un exemple de com la societat civil pot contribuir, de manera decisiva, a la cultura del país.

Avui, en homenatjar els guardonats, celebrem la força d'un país que continua creixent culturalment gràcies a persones com ells.

I celebrem, també, la certesa que la cultura és el lloc on ens retrobem, on aprenem i on ens projectem cap al món i cap al futur.

Moltes gràcies i per molts anys. ■

Distingides autoritats, amics i amigues, Molt bon vespre a tothom.

Avui ens trobem, un any més, per celebrar la cultura d'Andorra. I ho fem amb la convicció renovada que la cultura és molt més que la suma d'un conjunt d'expressions artístiques, de reflexions filosòfiques o d'accions al voltant de la nostra història i el nostre patrimoni.

La cultura és, sobretot, una xarxa de veus que dialoguen entre elles i que, plegades, construeixen el país, construeixen el món.

Ara bé, la cultura no es manté viva per inèrcia. Es manté viva perquè hi ha persones que investiguen i documenten, persones que conserven i transmeten, persones que creen, que comparteixen i que, en definitiva, fan possible que la nostra manera de ser, de veure la realitat que ens envolta continuï evolucionant sense perdre la connexió amb les nostres arrels.

Els guardonats d'aquest any ens parlen precisament d'això: de la diversitat d'aproximacions que, sumades, formen allò que anomenem "la cultura andorrana".

En Gualbert Osorio, estirant el fil que uneix la crònica periodística i la crònica històrica, ens recorda la importància de la recerca i de la memòria. La manera com expliquem la nostra història –i la manera com l'hem anat construint a través dels mitjans de comunicació– és una part fonamental de la nostra identitat col·lectiva.

L'Eudald Guillamet ens parla de la responsabilitat de preservar. De tenir cura del llegat que hem rebut i de garantir que el patrimoni arribi a les generacions futures en tota la seva riquesa.

L'Elisenda Vives ens mostra com la cultura

Parlament de Carles Enseñat i Reig, Síndic General

Molt il·lustre senyora subsíndica,
Molt il·lustre senyora ministra,
Distingides autoritats,
Senyores i senyors,

És per mi un honor profund i sincer adreçar-me avui a tots vostès per cloure aquesta entrega dels premis Àgora Cultural, en el marc del Dia de la Cultura. Un dia que no és només una data assenyalada al calendari, sinó una celebració viva del que som i del que volem ser.

La cultura d'un país és molt més que un conjunt d'expressions artístiques o de costums compartits. És el fil invisible que ens uneix, el pont que connecta generacions i el mirall on ens reconeixem com a societat. I, si m'ho permeten, és també un tret essencial de la nostra identitat com a poble i com a nació. Allò que ens fa, en essència, andorranes i andorrans.

Sovint ens preguntem què ens defineix. Potser són les valls que ens abracen, les muntanyes que des de fa mil·lennis ens protegeixen, el paisatge que ha forjat la nostra manera de mirar el món. Però, per damunt de tot, hi ha un element que sobresurt i que ens cohesiona: la cultura. La nostra cultura. Aquella que hem heretat, que vivim i que transmetem.

I avui, aquí, en aquest vestíbul del Consell General, n'hem tingut un tast emocionant. Hem vist com centenars de persones, moltes d'elles de manera altruista, treballen per mantenir viva aquesta flama que ens explica i ens dona sentit com a comunitat. I això ens ha d'omplir d'orgull.

Àgora Cultural, que aplega 29 entitats d'una riquesa extraordinària, és un autèntic cor col·lectiu que bateja al ritme de la nostra diversitat. Hi conviuen projectes que preserven el patrimoni històric, associacions musicals, corals, esbarts, creadors literaris, fotògrafs, artistes del còmic, i iniciatives que ens apropen a la ciència, a la natura o al pensament. És un mosaic que demostra que la cultura és plural, és oberta i és inesgotable.

I, tanmateix, intentar definir-la des d'un diccionari sempre queda curt. Perquè la cultura no és només coneixement, ni només tradició. És la confluència de tot plegat. S'entretreixeix en el nostre dia a dia, en la manera com ens relacionem, en el que celebrem i en el que recordem. És la nostra veu col·lectiva. Per això avui vull donar-vos les gràcies. En nom

meu i de tot el Consell General. Gràcies per fer possible que la cultura andorrana continuï viva, vibrant, present. Gràcies per la vostra dedicació, per l'esforç constant, pel vostre compromís. Perquè el que feu no és només preservar un llegat: és reforçar la nostra identitat i projectar-la cap al futur. Permetin-me, abans d'acabar, felicitar els guardonats d'aquesta edició:

— Al senyor Gualbert Osorio, per tota una trajectòria com a comunicador referent del periodisme andorrà, i per una vida sencera dedicada a informar amb honestedat i rigor. Gràcies, Gualbert, per ser un puntal de credibilitat i proximitat.

— A la senyora Pilar Cortadella, per la seva lluita incansable en defensa dels drets de les dones i per haver creat, amb Art al Set, un espai que fa més de dues dècades que dona veu i visibilitat als artistes del país. Gràcies per obrir portes i per no deixar mai de creure en el talent d'Andorra.

— A l'Eudald Guillamet i a l'Elisenda Vives, per la seva contribució valuosa i constant a la cultura global, cadascú des del seu àmbit de coneixement. Permetin-me, però, expressar un agraïment molt especial en nom del Consell General:

L'Elisenda Vives, que va formar part de l'equip de la institució, va contribuir de manera decisiva a revaloritzar el Consell General des del punt de vista patrimonial, històric i cultural. La seva mirada, el seu rigor i la seva sensibilitat han deixat una empremta profunda en la manera com entenem, protegim i expliquem el nostre llegat institucional.

L'Eudald Guillamet, per la seva banda, ha estat una peça clau en la restauració de Casa de la Vall i en la preservació de tots els elements patrimonials que hi conservem. La seva feina —discreta, precisa i absolutament imprescindible— ha permès que aquest símbol del nostre país continuï mostrant-se amb dignitat, autenticitat i respecte per la seva història.

A tots dos, gràcies per haver contribuït a enfortir el patrimoni de la institució i, amb això, la memòria viva d'Andorra.

— I a l'Oriol Vilella, per haver impulsat amb força i passió la música moderna andorrana, des de l'escena artística fins a la formació i la creació d'esdeveniments tan emblemàtics com el Jambo, que ja forma part del nostre imaginari col·lectiu.

A tots vosaltres, enhorabona.

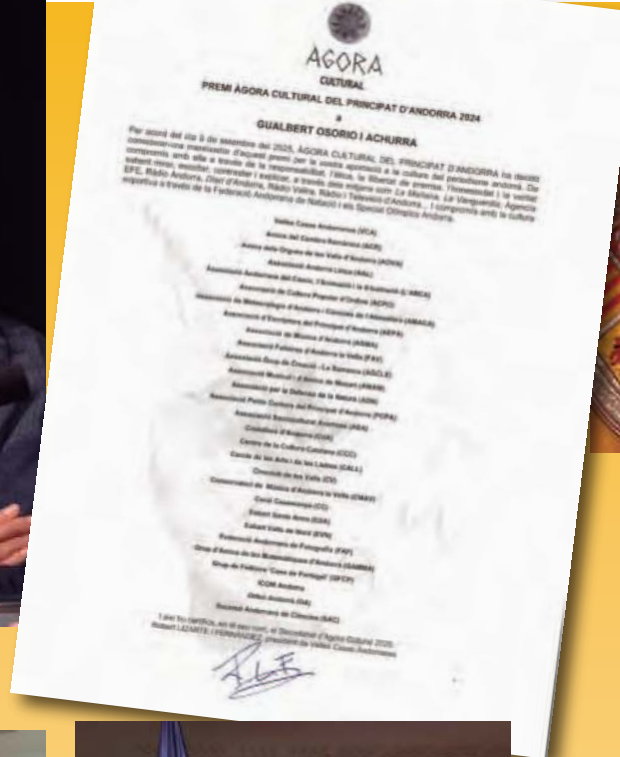
I a tots els qui, des de qualsevol racó del país, manteniu viva la cultura dia rere dia: gràcies. Perquè mantenir viva la cultura és mantenir viva l'ànima d'Andorra. És honorar la nostra història i, alhora, assegurar el futur d'una societat que vol créixer fidel als seus valors i a la seva identitat. Moltes gràcies. ■

Gualbert Osorio i Achurra

Noemí Rodríguez,
Gualbert,
Carol Osorio,
Olalla Losada
i Albert Roig

Per Noemí Rodríguez

Manuel Vázquez i Montalbán deia que el periodisme és una professió curiosa. Una que reuneix supermans, oficinistes, polítics i campions de jugar *als chinos*. Potser sí. Potser no.

En qualsevol cas, costa molt dir en quina d'aquestes quatre categories podríem encabir el degà de la professió periodística a Andorra, Gualbert Osorio.

Potser perquè pertany a una cinquena classe: la dels clàssics. I no només perquè sigui un dels pioners del periodisme al nostre país. Sinó perquè, malgrat les traïcions i les misèries del poder, i malgrat els reptes que encara avui el periodisme, ell continua sent un clàssic en el millor sentit de la paraula.

Un periodista d'aquells que encara creuen en la responsabilitat i en l'ètica. Que han sabut estar al costat de la llibertat de premsa, fins i tot quan això era incòmode. Sobretot, quan ha estat incòmode.

Que ha sabut ser amic dels seus amics, i que representa, sobretot, l'honestat en una professió més necessària que mai, però que avui prou feina té amb mirar de sobreviure.

El Gualbert va arribar a Andorra... de contraban. El seu passaport s'estava tramitant a Bilbao i no acabava d'arribar a Barcelona, on treballava. Però un dia a la feina, li van dir: "Et toca anar a fer una corresponsalia a Andorra." I ell, obediència però pràctic, es va fer l'adormit a la frontera, mentre la policia revisava la resta de passatgers. Per si de cas. I així va entrar al país, com qui no vol la cosa.

Va ser una mica casualitat, una mica el destí—diu ell. Perquè allò que havia de ser una feineteta

puntual com a corresponsal de *La Vanguardia*, va acabar sent la resta de la seva vida.

L'amor, d'una banda. I, de l'altra, la ràdio. Dos tsunamis contra els quals aquell jove—i aleshores inexpert—llicenciat en Ciències de la Informació per la Universitat de Navarra no va poder fer-hi res. Des d'aleshores, Gualbert Osorio ha estat a prop de tot allò que calia saber dels fils que mouen el món. Prou de casa per fer-li confiança, i prou de fora per no generar recel. Una combinació molt andorrana, val a dir.

I si avui mirem enrere, la seva trajectòria és tant llarga com coherent. Ha treballat a *La Mañana*, *La Vanguardia*, l'agència EFE, Ràdio Andorra, *el Diari d'Andorra*, Ràdio Valira, RTVA...

Ha vist néixer, créixer i transformar-se els mitjans, ha viscut la guerra de les ràdios i la mutació del periodisme en aquest món digital i amarat de desinformació que ens arrossega.

I, malgrat tot, sempre ha sabut mantenir l'esperit crític, curiós i apassionat que defineix els bons professionals.

Tots els que hem tingut la sort d'aprendre al seu costat tenim una cosa en comú: sabem que els experiments—com no s'ha cansat de recordar-nos els darrers 30 anys—s'han de fer a casa i amb gasosa.

Tot i que, si som sincers, la majoria de nosaltres li hem muntat algun experiment al Gualbert... i no precisament amb gasosa. Això li passa per ser de bona pasta.

Perquè el Gualbert és d'aquells que escolten, que aconsellen, que no es prenen massa seriosament, i que sempre hi són quan cal.

Mireu si és de bona pasta, que—com deia abans—va aterrar aquí de casualitat... i uns

mesos després ja hi tornava per no moure-se'n mai més, perquè potser, sense ser-ne conscient, la vida va decidir que Andorra era el seu lloc.

L'amor va fer la resta—la Rosa Mari Martí en pot donar fe—. I d'aquell amor, dos fills i tres nets. Una família que pot parlar-nos del Gualbert pare i avi, d'un home amb sentit de l'humor, d'aquells que no aixequen la veu però que fan escoltar tothom.

I no podem oblidar la seva faceta social: el seu compromís amb la Federació de Natació i els Special Olympics.

També hi ha l'altra passió, la del vi i la bona taula—que ja és una altra manera de fer periodisme: olorar, tastar, esperar i, sobretot, compartir.

Perquè això és el Gualbert: un periodista que comparteix, que ha sabut posar paraules on els altres han callat, i que ha sabut mirar la realitat amb una barreja d'ironia i tendresa molt seva.

Avui li fem un reconeixement perquè, entre tanta immediatesa, tanta urgència i tant soroll, ell continua representant el periodisme de veritat: aquell que mira, escolta, contrasta i explica.

El periodisme de les preguntes difícils i de les respostes honestes.

Per això, avui, a més de celebrar una trajectòria, celebrem una manera d'entendre la professió. D'una manera clàssica, sí, però també imprescindible.

Gualbert Osorio, gràcies per fer del periodisme un ofici digne, valent i humà.

Gràcies per ser una veu lliure i un referent, per saber ser mestre i amic.

I sobretot, gràcies per continuar fent-nos creure que explicar la veritat encara val la pena. ■

Per Carolina Osorio i Martí

Agraïment

Hola, bona tarda a tothom, Agrair-vos a Àgora Cultural i a totes les entitats que la formen aquest reconeixement cap al meu pare, no només per la seva extensa trajectòria professional, que molts ja coneixem, sinó pel reconeixement a la seva persona, pel carisma, els valors que ha aportat a la societat andorrana, un granet de sorra del qual ben orgullosos estem.

Ens omplen d'alegria i ens emocionen moments com aquests de reconeixement cap a ell. Senzillament donar-vos les gràcies.

Tot i que l'art d'escriure no és el meu fort, al contrari del meu pare, Gualbert Osorio, em permeto dir algunes paraules d'aquest gran pare. Nascut a Santurtzi el 1949 dins d'una família humil, amb tres germans més amb qui fer les seves entremaliadures. La seva inquietud i la necessitat de veure món el van portar a Barcelona, on va iniciar la seva carrera professional a *La Vanguardia* i Ràdio Nacional d'Espanya. No obstant, la seva curta estada en aquelles terres el porten al nostre Principat com a redactor d'informatius de Ràdio Andorra el 1970 i fins al 1984, quan com a director tanca l'emissora. Durant tots aquests anys, coneix qui serà la seva esposa, Rosa Mari, el seu gran amor. No cal dir que pels seus bons gustos tria aquesta perfecta dona per la seva empena i alegria, que el segueix i li dona suport en les seves iniciatives.

Jove, amb energia i ple d'idees novadores emprèn l'aventura d'arrencar Ràdio Valira, *la radio d'aquí*, el 1986, i continuar la difusió de la història de la ràdio en aquest país. A més, amant de la seva feina, decideix engegar el *Diari d'Andorra* el 1991. L'actualitat, les notícies, el coneixement del món... de tot en volia donar la llum. No conec ningú més coneixedor de les coses que passen que ell, sempre amb un diari sota el braç, des de primera hora del matí, de camí a la piscina, a Bilbao o on fos, amb la ràdio posada, les notícies sempre de fons i debatent sempre l'actualitat, contrastant les notícies, sempre parlant amb l'un o l'altre, sempre envoltat de bona gent, confiat i bondadós. Sempre pensant en l'altre, però ara ferm amb la gent amb qui treballa, segons el que alguns em comenteu.

Entrar a Ràdio Valira era entrar a casa. Allà sempre ens esperava amb un gran somriure i una abraçada. M'encantava veure'l treballar, ens deixava anar a la redacció, a l'estudi de gravació, em fascinava la quantitat de discos que tenien! Era tot molt familiar.

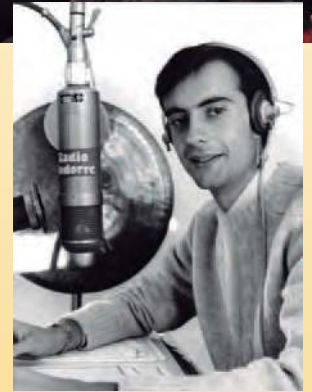
Una nova etapa es va obrir amb una oportunitat de prosperar professionalment en la Ràdio i Televisió d'Andorra. He de dir-vos que va ser ben rebut i volgut, tal com molts ens ho heu fet arribar, només cal trobar persones que així ens mostren l'estima cap a ell.

Però no tot és el periodisme, els moments d'oci i la família... sempre present la família. Que els fills ens posem a la natió, doncs ell també, de cap a la Federació Andorrana de Natació. Quina manera més maca de cuidar-nos, d'estar present en les nostres aficions: que si entrenaments matinals, que si competicions, que si viatges, i ell sempre hi és. I quan aquesta etapa s'acaba, doncs en comença una altra, anant-hi ell pels matins, un gran grup de bons amics es troben, riuen i se'n van de viatge..., però esport, el que se'n diu esport. Ja ens agradaria veure'l per un foradet. Amic dels amics.

No podem oblidar que l'esport ha donat molt de si en la seva vida: que si els amics dels dimarts, el Comitè Olímpic i els Specials Olympics estava ben distret. Sempre ben estimat i la família, orgullosos d'ell.

I amb tot això, encara té energia i temps per estar-se a casa, de tenir aficions i fer-nos-en partícips, els trens i les seves maquetes, els avions per fer-los volar fins a estimbar-se eren dies ben especials. Gaudia com un nen petit. I quan acaba la temporada d'avions, arriba la versió més *puebleriña*, en què la recollida d'avellanes, olives, ametlles i patates estaven a l'ordre del dia, fins i tot les ganes de crear un nou vi, vi de Mas Burbó, d'un petit poble on gaudim d'ell amb l'art pagès i on hem viscut un autèntic sabor de família, amb avis, tiets i cosins, on ell capitaneja a tots plegats sota les ordres de la Rosa Mari, és clar.

I què dir-ne com a pare... Poca cosa més que excel·lent. Juntament amb la Rosa Mari, fan un tàndem gloriós. Els seus valors, la manera ferma amb què ens ha educat i alhora flexible, bon conseller; tot i una mica reservat amb les seves emocions, els seus actes el delaten. Té delit per nosaltres, i alhora un gran puntal de la família. Juganer i proper, hem tingut la gran sort de tenir-lo com a pare. Ens ha ensenyat a caminar per la vida, una vida plena i satisfactòria. Ens ha ensenyat a fer front a les adversitats, a afrontar les dificultats de forma sana i amb bons valors. Ens ha ensenyat a estimar, a valorar el més apreciat de la vida, estimar la família i valorar-la com cal. Tantes coses podem agrair-li que no acabaríem mai. Els valors de l'amor, de l'esforç, de la constància, l'educació, la voluntat, l'amistat, la solidaritat i d'estima a un mateix i als nostres més propers. I si com a pare és un puntal, com a avi és la clau de la família! Els seus braços plens d'amor envolten els seus tres nets, que corren cap a ell només veure'l. En definitiva, el nostre referent a qui admirem. ■

Viatge de noces

Comunió Aitor-Carol

A les Jornades SAC La cultura de l'esport, 11-11-19

Jornades SAC Mitjans de Comunicació, 2001

Lali Garcia, Loli Martí, Enric Ber, Rosa M. Martí, Gualbert Osorio i Albert Pujal. Nit Literària 1999

12-01-1996 Ràdio Valira celebra el seu 10è aniversari

JJOO Atlanta 1996

Per Elvi Nadal i Manuel Unzeta

El primer pensament que em ve de tu, Gualbert, es remunta al gimnàs dels Serradells. Han passat molts anys i tot ha canviat molt, però en aquell moment érem quatre gats que ens trobàvem a la sala de pesos. En aquella època, tot estava junt: les màquines de politges, les bicicletes estàtiques, les cintes per córrer i la Meri Crespo. Ella va ser la monitora que ens va fer consolidar com a grup.

No sabíem qui eres, però la Meri, que sempre ho xerrava i ho continua xerrant tot, ens va presentar:

–No el coneixeu, al Gualbert? És el director de la televisió andorrana.

–Caram –vaig pensar–, quin personatge tan important ens acaben de presentar.

El Manuel, que sempre ha estat una persona que s'ha llegit *La Vanguardia* cada dia de la seva vida, va remarcar que coneixia el Gualbert Osorio com a corresponsal que escrivia articles des de països de l'est d'Europa.

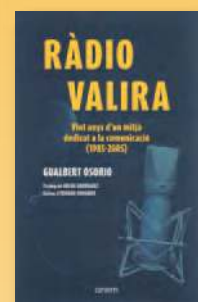
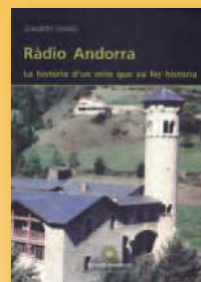
Ell continuava impassible caminant sobre la cinta. Al mateix temps vam conèixer altres integrants del grup: el Joan Espineta, el Josep Maria Vila, el Jordi Blasco i l'Enric Dilmé. A aquelles hores intempestives, a més de fer gimnàs, també rèiem i ens ho passàvem força bé. Però vàrem començar a fer sopars en què, a més de trobar-nos nets i polits, podíem parlar amb unes pulsacions i una respiració més normals.

Més tard, el Gualbert, com a president d'Special Olympics Andorra, va voler enredar el Manuel perquè fos el substitut de la persona que volia deixar la direcció general de la federació. Era difícil contrariar-lo. Les seves arrels basques el feien perseverant, i va haver d'acceptar.

Va començar una època de complicitat entre els dos. Mai no hem conegut una persona tan seriosa i recta amb l'administració i els comptes d'una federació.

Més tard van començar a organitzar viatges a Logronyo. Només homes. Sortien els divendres al matí i abans d'arribar a la Seu ja havien parat a esmorzar tres cops. Tornaven carregats de conserves i caixes de vi, però sobretot venien contents d'haver compartit, a més del viatge, l'ambient on tot anava bé, mai no es discutien i rien i gaudien.

Aviat també van incorporar al grup el Toni Canes. I en una de les sortides el Gualbert va ser el més assenyat i va aconseguir amb les seves instruccions precises fer que la furgoneta que gairebé havien deixat encallada en un carrer estret del nucli antic de

Lleida pogués sortir del laberint sense ni una sola rascada.

Si parlem d'anècdotes, podríem parlar de com arribava d'acivellat pels mosquits tigre de la masia els dilluns al gimnàs i com la Montse, una altra esportista de primera hora, li feia pujar els mitjans que sense voler s'abaixava amb coqueteria.

Amb els esportistes d'Special sempre va tenir una relació entranyable. Hi havia un atleta que sovint anava a veure'l a l'edifici de Ràdio Andorra per demanar-li feina. Si li deien que el podria rebre, en Gualbert sabia que mig matí el tindria ocupat escoltant les seves súpliques.

I si parléssim de les competicions internacionals d'esquí, no puc obviar quan pujava ben d'hora amb el telefèric de l'estació i no es movia en tot el matí de davant de la pissarra, on apuntava els temps dels corredors amb una concentració minuciosa. Després del dinar, tots esperàvem el seu discurs de cloenda de temporada.

Ara ja no ens trobem al gimnàs, però sí que continuem de tant en tant sortint a sopar amb ell i la Rosa Mari. Una persona íntegra i amb un sentit dels valors incondicional. ■

Homenatge a Gualbert Osorio i Achurra

PREMIS ÀGORA
CULTURAL
2024

Noces d'Or a Meritxell

Per Jordi Pascal i Massana

A Ràdio Valira amb Luis del Olmo

En família al Pont Tibetà

Avui ens reunim per celebrar la trajectòria, la humanitat i el llegat d'un home la veu del qual ha transcendit més enllà de les notícies: Gualbert Osorio i Achurra, amic lleial, periodista íntegre i ciutadà compromès amb la veritat i amb Andorra.

Gualbert no només ha informat el país; ha acompanyat la seva gent amb paraula ferma, mirada honesta i profunda sensibilitat social com a periodista, gestor i director de Ràdio Valira i també durant uns anys com a director general de la Ràdio i Televisió d'Andorra. El seu treball ha estat, durant dècades, un pont entre la realitat i la consciència col·lectiva, recordant-nos que el periodisme és, abans que un ofici, un servei a la comunitat.

Com a amic, Gualbert ha estat presència sincera, suport noble i consell oportú. Els qui hem tingut la fortuna de compartir amb ell sabem que la seva grandesa no rau només en la seva veu pública, sinó en la seva qualitat humana: generosa, respectuosa, humil i sempre disposada a escoltar, d'això en puc particularment donar fe, sigui pels anys que vàrem formar part de la junta de la Federació Andorrana de Natació com en les trobades posteriors de cada dimarts.

Avui li retem homenatge en vida, perquè honorar els qui volem i admirem s'ha de fer quan encara poden sentir-ho, celebrar-ho i compartir-ho. Gualbert, gràcies per la teva entrega, la teva transparència i el teu compromís infrangible amb la veritat. Gràcies per ensenyar-nos, amb el teu exemple, que l'ètica i la sensibilitat poden –i han de– conviure en cada paraula que es diu i en cada història que es conta.

Que aquest homenatge sigui extensió del nostre afecte i reconeixement. Que sàpigues avui, i sempre, que la teva tasca ha deixat empremta i que la teva amistat és un regal per a tots nosaltres.

Amb profunda admiració i afecte. ■

Amb els amics

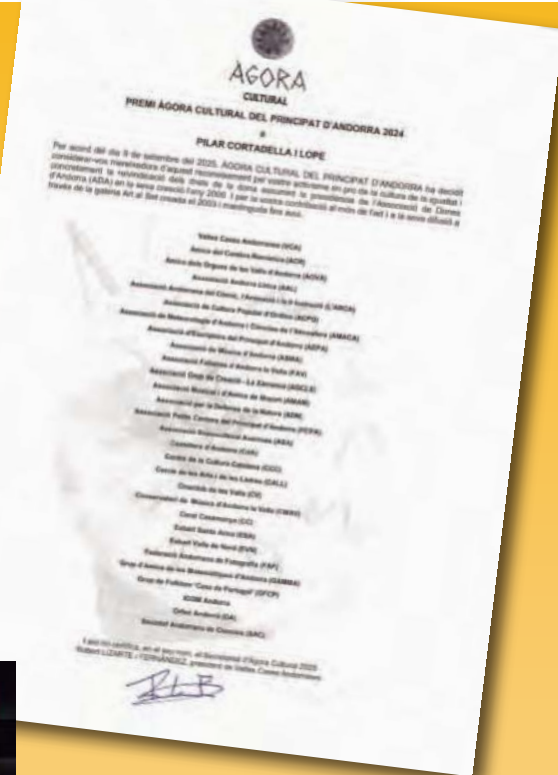

En família

Amb els amics

Pilar Cortadella i Lope

Per Carme Massana i Pelegrí

Amb la Subsíndica Sandra Codina, Carme Massana i Tere Mora de Fallaires

Art al Set al Parc de la Mola, 3/5/2007

Autoritats, senyors i senyores
Bona tarda,
És un honor profund i també una alegria molt sincera poder presentar aquest premi a una dona que ha fet de la cultura una forma de vida, i de la vida, una manera d'entendre l'art: Pilar Cortadella.

La Pilar va arribar a Andorra fa molts anys, amb una energia vital i una mirada curiosa que no s'han apagat mai. Empresària, dona compromesa, ànima sensible i generosa, ha sabut fer del seu pas per aquest país una empremta duradora.

El seu compromís amb la societat es va mostrar ben aviat, quan va ser fundadora i primera presidenta de l'Associació de Dones d'Andorra, obrint camins en un temps en què calia valentia per fer-ho. Però és sobretot en el món de l'art on la seva empremta ha estat més fonda i constant.

Amb la galeria Art al Set, que comparteix amb la seva filla Laia, ha bastit un espai de trobada, de diàleg i de llibertat creativa. Un lloc on l'art s'ha democratitzat, on les mirades s'han trobat i on molts artistes –entre els quals tinc la sort de comptar-m'hi– hem trobat complicitat, respecte i amistat.

La Pilar ha sabut reconèixer el talent, però sobretot l'ànima de cada artista. Ha estat una presència discreta i alhora imprescindible que ha contribuït com pocs a fer créixer la cultura al nostre país.

Aquest premi és, doncs, un merescut reconeixement a una trajectòria feta de passió, d'esforç i de sensibilitat.

Gràcies, Pilar, per creure en l'art, per creure en nosaltres, i per fer d'Andorra un lloc més obert i més humà.

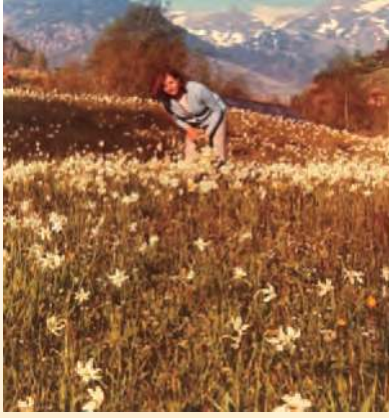
Felicitats de tot cor. ■

Amb les amigues

Amb la família

Grandalles al Tarter, juny 1967

Comunió amb la mare, 1955

Foto A. Ruiz

Pilar Cortadella, presidenta de l'ADA, 13/3/1998

Refugi Les Truites

Foto A. Isclà

Roda de premsa ADA, 12/3/1999

Pilar Cortadella. Trajectòria cultural i compromís feminista

Distingides autoritats, benvolgudes amigues i amics, bona nit a totes i tots, És per a mi un gran honor rebre aquest premi. Ho faig amb una emoció sincera i amb un profund agraïment.

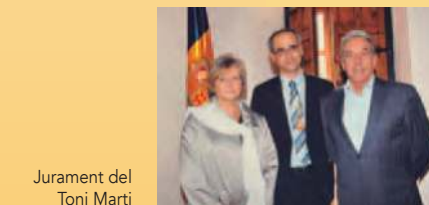
En primer lloc, vull donar les gràcies a totes les associacions que formen part de l'Àgora Cultural per aquest reconeixement. És un premi que no havia imaginat mai rebre i que m'ha sorprès molt gratament.

Des d'aquí dalt veig moltes cares estimades, i no puc evitar pensar que us heu conjurat per mantenir el secret fins a l'últim moment.

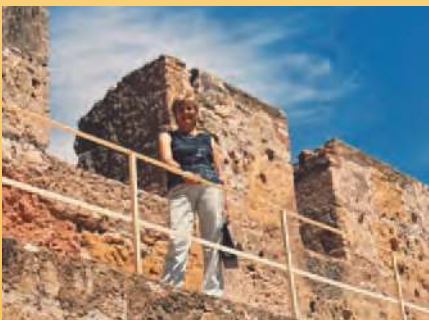
Aquest reconeixement no hauria estat possible sense el suport constant de la meua família, de les amigues i amics que m'han acompanyat al llarg dels anys, i sense la confiança de les associacions i institucions que han fet possible tants projectes compartits.

Vull adreçar un agraïment molt especial a la Carme Massana, per la presentació que ha fet de mi, unes paraules que m'han emocionat profundament. És un privilegi comptar amb la teua amistat des de fa tants anys i rebre avui de tu aquest gest, com jo mateixa vaig tenir l'honor de fer el 2021.

Moltes gràcies, de tot cor.

Jurament del Toni Martí

Merlets Castell Montgrí

Cursa d'esquí silvers

La vida em va portar a aquest país, que he fet meu durant els anys, i tot i encara tenir una part del cor on vaig néixer, defenso aquesta terra com la que més.

Vaig néixer a Sant Feliu de Llobregat el 30 de desembre de 1946, en una família treballadora marcada per la postguerra. El meu pare havia lluitat al bàndol republicà durant la Guerra Civil, i tant ell com la meua mare em van transmetre valors que m'han acompanyat sempre: l'esforç, l'honestedat i la responsabilitat. Créixer en aquell context em va fer entendre ben aviat que la llibertat no és un concepte abstracte, sinó una pràctica quotidiana que cal defensar.

De molt jove vaig prendre consciència que la independència econòmica era clau per a l'autonomia de les dones. En una època en què necessitàvem autorització per obrir un compte bancari o iniciar un negoci, qualsevol gest d'autonomia tenia un valor profund. Treure'm el carnet de conduir va ser, per a mi, molt més que aprendre a portar un cotxe: significava poder decidir i moure'm amb llibertat.

A finals dels anys seixanta em vaig establir a Andorra arran del meu matrimoni amb el Magí, andorrà també nascut a Sant Feliu de Llobregat. Junts vam decidir iniciar una nova etapa vital al Principat, amb la voluntat de provar sort i construir-hi un projecte de vida. El que havia de ser una experiència temporal es va convertir en un arrelament definitiu: fa més de cinquanta-cinc anys que visc a Andorra, un país que he vist transformar-se profundament amb el pas del temps.

A inicis dels anys vuitanta vaig començar a prendre plena consciència de la situació de desigualtat que encara vivien moltes dones al país. La penalització de la lligadura de trompes o les dificultats per desenvolupar una

Cercle de Personns en família, 1978

Professor Jordi Estapé, Fefoc

Fills

Mireia, Meritxell, Magí i Laia

Jurament de la Mireia

Jurament del Magí

La Païssa d'en Ciset, galeria d'art a Albons

Associació de Dones d'Andorra

Art al Set

Artista de la galeria Cristina Babiloni

Artista de la galeria Gloria Estefanell

Marc Forné, Carme Massana i Pilar a la galeria, 2003

Inauguració galeria Art al Set 2003

Presentació llibre "El Cor dels Pirineus"

Tota la família el dia de sant Magí

activitat econòmica sense autorització masculina em van semblar situacions inacceptables. Aquella indignació es va convertir en motor d'acció.

L'any 1994 vam fundar l'Associació de Dones d'Andorra (ADA), entitat de la qual vaig ser la primera presidenta. Aquells anys van ser intensos. Moltes dones s'apropaven a l'associació buscant orientació i suport, i vam entendre que calia no només acompanyar, sinó també generar coneixement. Per això vam impulsar el primer estudi sobre la situació de la dona a Andorra, que va permetre visibilitzar desigualtats fins aleshores poc reconegudes. També va néixer el grup ALBA, de suport a dones amb càncer de mama, un projecte que sempre he sentit especialment proper.

Paral·lelament, he desenvolupat part de la meua trajectòria professional com a galerista. L'any 1994 vaig obrir una primera galeria d'art a l'Empordà i posteriorment vaig consolidar el projecte a Andorra amb la creació d'Art al Set, inaugurada definitivament el 2003. Des d'aquest espai he treballat per apropar l'art contemporani al públic, donar suport als creadors locals i establir ponts amb artistes i corrents internacionals. Sempre he defensat una aposta per la qualitat i pel diàleg entre l'art i la societat.

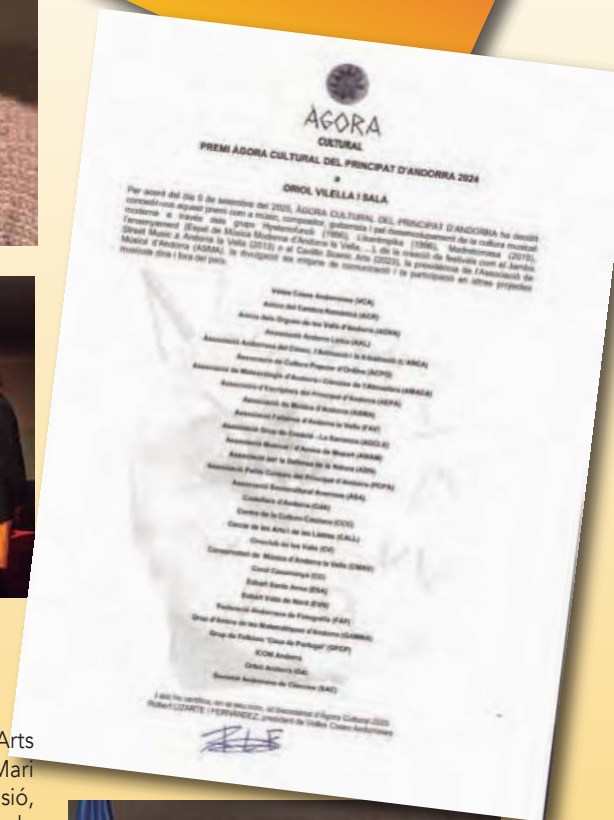
Amb els anys he vist avenços importants en matèria d'igualtat, però continuo pensant que els drets no són irreversibles. La bretxa salarial, la presència de dones en espais de decisió o el dret a decidir sobre el propi cos són qüestions que encara exigeixen atenció i compromís. La defensa de la dignitat i de la llibertat de les persones continua sent, per a mi, un principi irrenunciable.

Amb el Magí som pares de quatre fills i avis de vuit nets. La família ocupa un lloc central en la meua vida. Mantinc una activitat constant, vinculada a la cultura, la muntanya, els viatges i la participació en iniciatives culturals. Mirant enrere, entenc el recorregut fet com una suma d'etapes coherents, guiades per la voluntat de contribuir, des del meu àmbit, a una societat culturalment viva i socialment més justa. ■

Oriol Vilella i Sala

PREMIS ÀGORA CULTURAL 2024

Per Lluís Cartes i Òscar Llauredó

Amb Òscar Llauredó, Lluís Cartes la Ministra Mònica Bonell i la Cònsol Olalla Losada

Lluís Cartes: Primer de tot, aprofitant que som aquí, gràcies, senyor Síndic.

Òscar Llauredó: El teníem ben enganyat, a l'Oriol; no sabia res.

Lluís Cartes: I portem un mes mentint. Jo no puc parlar, estic molt nerviós.

Òscar Llauredó: A més a més, no ens ho hem preparat.

Lluís Cartes: No ens hem preparat el discurs perquè hem decidit que, com que som els Hysteriofunk, improvisarem.

Òscar Llauredó: És la base de la nostra creació.

Lluís Cartes: Què dir de l'Oriol?

Òscar Llauredó: Un noi amb empena... El més important, ha dedicat tota la vida a enriquir-nos a tots, a tot el país. A més, ha creat un segell discogràfic. Ningú no sap què representa muntar un segell discogràfic amb música d'Andorra avui en dia, en un moment com aquest.

Lluís Cartes: L'Oriol és especialista a fer el somni realitat, no? Des de ben jove deia que volia muntar el segell discogràfic i quan la indústria discogràfica se'n va anar cap avall... llavors va ser el moment. Està editant discos de moltíssimes bandes d'aquí. Això és un honor per a tots els músics, que tinguem un segell discogràfic aquí a Andorra que aposti, avui en dia que tot va per xarxes, per fer discos físics.

Òscar Llauredó: L'Oriol és un artista, més que un músic, és un artista total. Una persona molt generosa. En la seva feina està ensenyant contínuament, però és que porta tota la vida ensenyant-nos a tots.

A mi, a tothom que l'envolta, a tots els músics amb qui comparteix, projectes musicals. La Sílvia ha esmentat tres o quatre projectes, però jo aquí en tinc apuntats uns 40: A.R.T.S.

(Andorra Rock Transcendental Suau), Arts Eròtica, Broncobillys, Lost, Drac, Jose Mari Vargas, la Big Band Comunal, Escaldes Fusió, Maurici Bellmunt, la profunda hysteria de CCLLV, VUF, Browbeat, zush, Paul Fuster, Madretomasa, Manuel Digest, Souled out, Oldschool, LadisB, Lluís Cartes i els Fluxes, Poetes, Veu Silent, Eugènia Correia, Likantròpica, Jessica Orbens, Àlex Orona, Teràpia de Grup, Mou-te,...

Segur que me'n deixo alguns... i evidentment Hysteriofunk, projecte que ha liderat. Hem enregistrat vuit treballs discogràfics (amb gires i concerts) gràcies a la seva tenacitat i paciència.

Col·laborador a Ràdio Andorra i Televisió d'Andorra des de fa més de trenta anys i també compositor de música de notícies, programes, etc.

Ha compost moltes bandes sonores, per a curtmetratges, teatre, dansa, diversos himnes esportius i cançons per encàrrec.

L'escola de música: Espai de música moderna.

El segell SEMM, finançat de la seva butxaca a pèrdues.

A part, com a promotor i director artístic, el seu estimat Jambo, que converteix la capital en la festa de la música. El Canillo Escènic Arts. La Temporada Morabanc d'Andorra la Vella...

Lluís Cartes: Dedicat, també, a les persones importants per a la seva vida: el seu pare, el Maurici Bellmunt, el Tato Bartomeu, l'equip docent de l'escola: l'Edu, el Demi, el Bobby i la seva família, la Lorena, l'Eloi, la Laia, la Glòria i la seva mare. I els Hysteriofunk.

Òscar Llauredó: Tu ets cultura, Oriol.

Lluís Cartes: L'Oriol és un líder. És el nostre líder. ■

Amb la família

Amb els amics músics

Oriol, 1980

Oriol, 1981

Hysteriofunk, 1996

A les 22es Jornades SAC al 30/11/2021

Oriol amb Petits Cantors, 2006

Òscar i Oriol, 2000

Actuació al Poblet de Nadal, 2019

Presentació del disc del Maurici Bellmunt a la Fada Ignorant al 2019

Un premi

Hysteriofunk, 2015

Oriol, 2002

MadreTomasa

M'han donat un premi. Un premi Àgora Cultural per la meua trajectòria en la música moderna.

Va ser dimarts passat, 25 de novembre, i hi vaig anar enganyat pels meus germans Lluís Cartes i Òscar Llauredó. Aquest darrer em va dir que a qui donaven el premi era a l'altre i com a bons germans que som havíem de tocar a la cerimònia d'entrega i ho havíem de mantenir en secret. I així ho vaig fer, però el premi no era per a ell, sinó per a mi.

La gent que hi era, i que majoritàriament sabia que el premi me l'atorgarien a mi –sembla que jo era dels pocs que no ho sabia–, diu que vaig fer una gran cara de sorpresa, i és que realment em vaig sorprendre; poc que m'ho esperava.

Quan fas les coses, no les fas perquè et donin premis; les fas perquè creus que les has de fer, o perquè creus que algú les ha de fer i com que ningú s'hi posa, t'hi poses tu, o almenys aquest és el meu motor.

En un discurs d'agraïment poc reeixit vaig tractar de dir més o menys això, perquè quan jo tenia 13 anys i volia tocar la guitarra elèctrica no hi havia cap escola de música moderna al país, i per això, després d'haver-me format a Barcelona, en tornar a Andorra vaig començar a fer classes de guitarra elèctrica, d'una manera tan desmesurada que vaig acabar fent, gairebé sense voler i perquè la gent ho demanava, una escola de música moderna on es podia aprendre bateria, baix, guitarra, teclat, cant...

Però això no ho hauria pogut fer, i aquesta és la part que em vaig deixar de dir a la

improvisada al·locució, sense els que em van fer costat des del primer moment, el Lluís Cartes a l'inici i l'Edu Cabrera de seguida i per sempre. I després d'ell, tota la resta d'amics que es van sumar al meu gran projecte vital que és l'Espai de Música Moderna; tot de músics que han anat passant per les aules d'aquest pis que és la nostra segona casa per oferir el seu coneixement i experiència als alumnes que, àvids, vénen a aprendre a tocar un instrument.

Igualment ha passat amb tots els altres projectes en els quals estic, o he estat, immers. Res ho he fet jo sol, sempre amb l'ajuda d'altres persones engrescades que no han dubtat a donar el seu temps per un objectiu comú.

La fundació de l'Associació de Músics, el 2007, amb Landry Riba, Ishtar Ruiz i Marc Milián; segur que em deixo algú, però l'ASMA encara respira. La creació d'un festival que dona veu a tots els grups del país i a uns quants de fora perquè la gent vegi què es cou a les nostres valls musicalment parlant. Aquest festival és el Jambo, una gran idea del Toni Colom a la qual junts vam saber donar vida en les places del centre històric d'Andorra la Vella, envoltant-nos una vegada més de gent meravellosa i altruista que rema per un propòsit compartit.

Però, sobretot, en aquestes paraules d'agraïment em vaig oblidar de la meua família, principalment la meua dona, que em pateix cada dia amb les meves dèries.

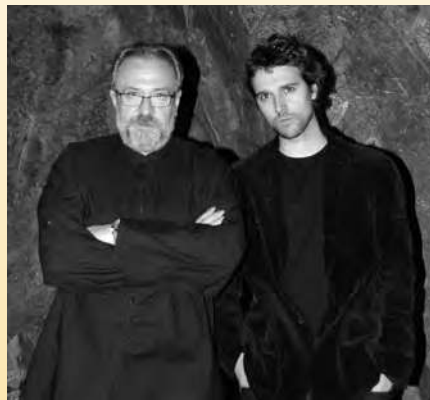
Va per a tots vosaltres. ■

De petit

Oriol i Lluís, 1990

Tato i Oriol, 1999

Drac, 1993

A Aina

Amb els pares i els germans

Biografia

Vaig néixer a Barcelona el 1974, i des del 1977 Andorra és el lloc des d'on miro el món i, sobretot, des d'on escolto. La música no ha estat mai per mi una decisió conscient, sinó una presència constant, una manera natural d'estar atent al que passa al voltant i de donar-hi forma. Amb el temps, aquesta relació intuïtiva s'ha anat convertint en ofici, en responsabilitat i en un compromís profund amb la cultura i amb les persones que la fan possible.

La meua trajectòria ha combinat sempre la creació, la interpretació i la direcció artística. He compost música per a televisió, cinema, teatre, dansa, publicitat i documentals, intentant adaptar-me a cada llenguatge sense perdre una veu pròpia. Des de les primeres sintonies per a Andorra Televisió fins a projectes més recents com ara la banda sonora de l'exposició Khrôma del Museu Carmen Thyssen Andorra, he entès cada encàrrec com un exercici d'escolta i d'empatia, on la música ha d'acompanyar, suggerir i reforçar un relat que no sempre és explícit.

El treball per a l'audiovisual m'ha ensenyat a valorar el silenci, el tempo i la senzillesa. Tant en documentals, com Baix Penedès, Hom o El pic d'Arcalís, la muntanya solar, com en peces publicitàries o institucionals, he buscat sempre una música que no s'imposi, sinó que dialogui amb les imatges i amb l'emoció que volen transmetre. El mateix esperit ha guiat les meves composicions per a escena, des del teatre fins a la dansa contemporània, on el cos i el moviment esdevenen també partitura. Com a guitarrista, he format part de diferents projectes que m'han permès créixer tant musicalment com humanament. Amb Hysteriofunk he enregistrat sis àlbums i he tingut la sort de fer gires internacionals; amb Madretomasa i amb Lluís Cartes i Els Fluxes he explorat altres maneres d'entendre el directe, el repertori i el treball col·lectiu. També he compartit escenari amb artistes

com Paul Fuster, experiències que m'han recordat sempre que la música és, abans que res, un espai de trobada i d'aprenentatge mutu.

La docència ha estat una part essencial del meu camí. Des del 2004 dirigeixo i imparteixo classes a l'Espai de Música Moderna d'Andorra la Vella, i des del 2006 soc professor de guitarra a La Trapa de Sant Julià de Lòria. Ensenyar m'ha ajudat a mantenir els peus a terra, a qüestionar-me constantment i a entendre la música com un procés viu, que es construeix dia a dia amb paciència, rigor i curiositat.

El compromís amb el teixit musical del país m'ha portat també a implicar-me en la gestió cultural. He estat membre fundador i president de l'Associació de Músics d'Andorra, director del segell discogràfic SEMM i director artístic de diversos festivals i projectes, com el Jambo Street Music, Canillo Escènic Arts o iniciatives com La Cultura No S'Atura. Sempre he viscut aquests rols com una feina discreta, de coordinació i de servei, amb la voluntat de crear espais perquè altres veus puguin créixer i expressar-se.

Mirant enrere, veig una trajectòria feta més de constància que de cops d'efecte, de treball compartit més que de protagonisme. Amb els anys he après que el temps és un aliat exigent: demana constància, però ofereix perspectiva. He intentat treballar sempre des de la curiositat i el respecte, acceptant els límits com a part del llenguatge creatiu. Tant si escric una melodia senzilla com si dirigeixo un projecte col·lectiu, procuro no perdre el sentit de joc ni l'escolta atenta. Continuo creient que la música té sentit quan construeix vincles, quan acompanya moments compartits i quan, sense fer soroll, deixa una petita empremta emocional en qui l'escolta. Aquest camí, fet de paciència i intuïció, segueix obert, i l'afronto amb gratitud, responsabilitat i el desig de continuar aprenent cada dia. Amb serenor. I honestat. ■

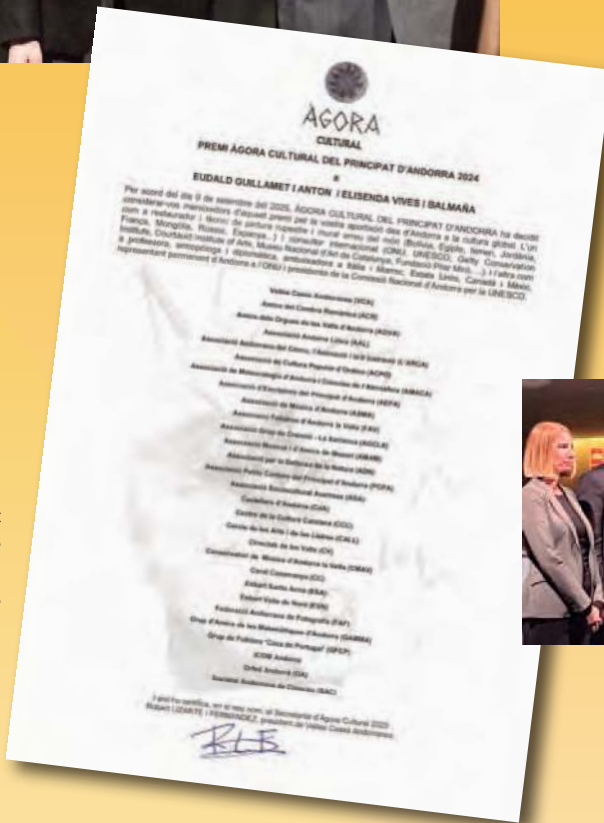
Elisenda Vives i Balmaña

Eudald Guillamet i Anton

Per Francesc Rodríguez i Rossa

Tot i que no ho recordo de manera detallada, sé que vaig conèixer l'Eudald ara fa gairebé seixanta anys, en el marc dels Campaments del Molt Il·lustre Consell –em sembla que aquest n'era el nom oficial– capitanejats pel Pere Canturri, sense oblidar la Rosita. Per a un nen de 9 o 10 anys com jo, els que ja en tenien 15 i que en moltes ocasions ja podien rebre l'honor, encara que fos a estones, de fer de monitors eren un exemple a admirar i a seguir, i ell formava part del grup d'escollits. Sí que tinc ben present que l'Eudald ja tenia en aquell moment vel·leïtats culturals: recordo perfectament el dia en què ell i el Climent Pujal van arribar al campament corrent i esverats per ensenyar al Pere alguna cosa –crec recordar que es tractava de diversos fragments de ceràmica– que havien trobat no gaire lluny. Són imatges llunyanes, però alguna cosa hi deu haver de cert a la memòria. No fa gaires setmanes em va passar per les mans, per feina, un llibret que porta per nom *Quatre anys de Jocs Florals Juvenils. Andorra 1970-73*. Després de confirmar allò que estava buscant, en fullejar-lo –sembla que com a premonició que avui hauria de fer aquesta breu semblança, ja que en aquell moment encara no se m'havia demanat– vaig descobrir una dada que desconeixia –o que, almenys, no recordava–: el 1972, amb 19 anys, l'Eudald va guanyar el premi Pilar Ubach, vídua Guerrero, emmarcat en aquests Jocs Florals Juvenils organitzats pel Cercle de les Arts i de les Lletres, amb un treball que portava per nom *El romànic andorrà*. Una constatació que permet il·lustrar que el seu interès per la cultura mantenia una continuïtat i es confirmava. Aquest interès ben aviat es

Gemma Raduan, el Síndic Carles Ensenyat, Elisenda, Eudald, Francesc Rodríguez i Robert Lizarte

traduiria també en el pla professional, ja que tres anys més tard, el 1975, s'incorporava com a restaurador al servei del Patrimoni Artístic Nacional, de la Junta de Qüestions Socials del Consell General. Va ser precisament a Patrimoni Artístic, després que jo també passés a formar part del servei, el 1979 –primer com a eventual i després com a encarregat de l'inventari i la catalogació de béns, tot i que els càrrecs eren teòrics, ja que tots fèiem de tot–, on es van crear uns certs llaços d'amistat. En aquell moment, si ho recordo bé, l'Eudald ja havia rebut una formació específica en restauració d'obres d'art a l'Istituto Centrale per il Restauro, a Roma, que més endavant ampliaria a la Universitat París 1, Panthéon-Sorbonne, el centre universitari on també obtindria la llicenciatura en Preservació de Béns Culturals. Fins al 1987, quan jo vaig deixar de ser funcionari –ell no abandonaria la funció pública fins cinc anys més tard–, va ser una època en la qual vam compartir projectes intensos, tant de treball –sense saber gairebé mai a quina hora s'acabaria la jornada–, com de viatges propers o llunyans –sempre amb el seu cotxe, perquè jo no tenia permís de conduir–, així com, tot s'ha de dir,

d'apreciar les virtuts de la bona taula. També vam tenir temps, amb els altres companys de feina, de crear el Comitè Andorrà del Consell Internacional dels Museus, l'ICOM, i de fer en dos ocasions el trasllat de les oficines, els tallers i el magatzem del Patrimoni Artístic Nacional, avui Patrimoni Cultural. Des dels anys noranta les trobades i els moments compartits no han estat tan freqüents, sobretot per la intensa activitat internacional que l'Eudald ha desenvolupat com a consultor independent. Institucions com l'ONU, la Unesco, el Getty Conservation Institute o el Courtauld Institute han rebut el seu assessorament, i les intervencions en projectes de conservació o de restauració de pintures murals o d'art rupestre –les seves dos especialitats– l'han portat, literalment, arreu del món. No fa gaires dies –en una distesa elucubració sobre el futur, entre cometes, del nostre museu nacional–, encara m'ensenyava unes fotografies del centre museístic construït, ara fa tres anys, vora la cova de Shulgán-Tash-Kapova, als Urals, en la qual va estar efectuant treballs de conservació ara fa un temps –si les dades que tinc són bones, va ser el 2017– i que, el passat més de juliol, va ser declarada per la

Gemma Raduan, el Síndic Carles Ensenyat, Elisenda, Eudald, Francesc Rodríguez i Robert Lizarte

PREMIS ÀGORA CULTURAL 2024

Unesco i cap de Protocol i Afers Administratius del Consell General.

La seva projecció internacional es va consolidar amb una carrera diplomàtica excel·lent: va ser ambaixadora d'Andorra al Marroc, a Itàlia, als Estats Units, al Canadà i a Mèxic, i representant permanent davant les Nacions Unides, destinació on vaig tenir el privilegi de treballar sota la seva direcció. Actualment, tinc novament l'honor de col·laborar amb ella en el marc de les seves funcions com a ambaixadora no resident a Estònia, Letònia, Lituània i Polònia.

En tots dos espais he constatat que és una persona que escolta, que valora les aportacions del seu equip i que treballa sempre des de la col·laboració per assolir objectius compartits. La seva manera de liderar és propera, reflexiva, intel·ligent i profundament humana.

L'Elisenda és una d'aquelles persones que demostren, amb un estil propi, que la diplomàcia és molt més que protocol i negociació: és escoltar, comprendre, construir ponts i generar espais de confiança entre realitats diverses.

Participant activament en debats globals sobre canvi climàtic, drets humans, igualtat de gènere, educació, envelliment de la població, desenvolupament sostenible, intel·ligència artificial i diversitat cultural, entre moltes altres qüestions que avui marquen l'agenda internacional.

A més, un tret que la defineix i que tots els qui hi hem treballat coneixem bé és la seva curiositat infatigable. Davant de qualsevol projecte, hi aporta idees, camins i possibilitats que amplien la mirada i enriqueixen el resultat. Ella en diu *dispersió*; nosaltres en diem *treball, creativitat i visió*, i ho celebrem com una font constant d'inspiració i impuls.

Al llarg de tota la seva trajectòria ha sabut combinar el servei públic amb la diplomàcia, la gestió cultural i la projecció internacional del nostre país, fins a convertir-se en una de les veus referents d'Andorra en l'escena global.

El premi que se li lliura avui reconeix tota una trajectòria professional marcada per l'excel·lència i el compromís. Felicitats! ■

Per Gemma Raduan

Vull començar agraint la presència de les autoritats, amics i a tots els assistents que ens acompanyen en aquest esdeveniment tan especial, bona tarda a tots.

És un honor ser avui aquí per presentar la guardonada amb el premi Àgora de la plataforma Àgora Cultural del Principat d'Andorra. Elisenda Vives, una figura destacada en l'àmbit de la diplomàcia, la cultura i la recerca històrica.

La seva trajectòria constitueix una aportació excepcional al coneixement i al servei públic del nostre país, i ha contribuït de manera decisiva a projectar Andorra al món amb dedicació, rigor i un profund sentit de responsabilitat.

Llicenciada i doctora en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Elisenda Vives ha construït al llarg dels anys una formació acadèmica tan sòlida com diversa: amb un postgrau en Dret Andorrà, un màster en Estudis de la Diferència de Gènere, un màster en Estudis d'Àsia Oriental i estudis en Anàlisi de Política Comparada.

Un itinerari que reflecteix la seva curiositat intel·lectual, inesgotable, i la voluntat d'entendre el món des de múltiples perspectives.

La seva trajectòria professional és igualment rica i diversa, sempre guiada per una profunda vocació de servei independentment de l'àmbit on treballa.

Va desenvolupar projectes a CaixaFòrum i al Centre de Trobada de les Cultures Pirinenques i també va exercir com a professora de secundària. Posteriorment va assumir responsabilitats clau dins de l'Administració pública: directora del Servei d'Inventari i Catalogació del Patrimoni Cultural del Govern d'Andorra, directora del ministeri d'Afers Exteriors, presidenta de la Comissió Nacional Andorrana per a la

Unesco patrimoni de la humanitat. Per la seva presència mediàtica, segurament podeu recordar també la participació de l'Eudald, com a director tècnic, en la creació de l'obra de Miquel Barceló per a la cúpula de la Sala dels Drets Humans de l'ONU, a Ginebra.

Evidentment, no tinc temps per fer-vos, ara, una descripció de la seva activitat professional durant els darrers trenta anys ni de les seves aportacions al món cultural. Sí que us diré, però, que si ha assolit una presència destacada com a consultor de grans institucions científiques i ha pogut participar en projectes remarcables de conservació i restauració d'obres patrimonials, ha estat perquè ha mantingut durant tot aquest temps el perfil professional i humà que li vaig conèixer quan vam treballar junts: rigorós en l'execució de les feines, metòdic, interessat per posar-se al dia dels avenços d'una professió en evolució permanent –i no em refereixo només als avenços tècnics, també als teòrics o de concepte–, capaç d'abordar les qüestions des de diferents punts de vista, sense oblidar la seva capacitat comunicativa i persuasiva, així com –en el tracte curt i ja en confiança– el toc d'humor, a vegades burlleta, necessari per distendre l'atmosfera.

En fi, Eudald, com que m'ha semblat oportú el reconeixement que et volia fer Àgora Cultural, he acceptat escriure aquestes quatre paraules per destacar algunes de les teves qualitats i aportacions a la cultura universal i a la d'aquest país nostre. I, tot i que darrerament no ens veiem gaire, també per dir-te que el record d'aquells temps passats encara no s'ha esborrat. ■

Mercat de camells a Daraw (Egipte) 1990

Amb el Casi Arajol a Tutankamon on jo treballava el 1990

Als 13ns Debats de Recerca en història, juliol 2020

Càlculs a la cúpula de la ONU a Ginebra amb Miquel Barceló 2007

Agraiments

Molt agraït pel premi. És un honor. Em fa molta il·lusió, sobretot perquè és de casa. Voldria agrair a totes les entitats la seva defensa, difusió i treball a mantenir i protegir la cultura en aquest país on a vegades la *no-cultura* semblaria una forma de cultura establerta.

Gràcies, Francesc Rodríguez, per la teva presentació. Els anys que vàrem coincidir treballant a Patrimoni varen ser molt positius professionalment. La teva responsabilitat en la feina ben feta va ser un bon exemple i una bona ajuda per mi.

El meu interès pels colors va començar a la meua infància, diria que amb la mercurina i la tintura de iode, colors habituals en tota la canalla de l'època. Cal afegir-hi les taques de mores, de nogalina de les nous verdes i el verd de l'herba al cul dels pantalons, producte d'arrossegar-se pels prats; curiosament a la nostra mare no li feia gens de gràcia. El pare era aficionat a la pintura, tenia un cavallet al mig del menjador i l'olor d'aiguarràs i pintura a l'oli era habitual a casa, crec que veure com actuaven les mescleres de colors també em va anar encurosint.

Anàvem a estudi, a final del 50 i principi dels 60, a un pis de la plaça de les Arcades, on s'impartia el batxillerat fins a quart, i compartíem classe / habitació diversos cursos a la vegada. Els mestres aplicaven amb molta afició i eficàcia allò de *la letra con sangre entra*. Les bufetades i estades de genolls al racó eren el plat de cada dia, era una mica un règim de terror. Jo n'era un bon acòlit.

El meu pare m'havia regalat un boli de quatre colors, una meravella per a un crió de 9 anys. A la següent *redacció* que ens va posar el mestre em vaig dedicar a escriure cada lletra en un color diferent, primer seguint un ordre, blau, negre, vermell i verd. Al cap d'una estona, evidentment la meua ment, ja anàrquica a l'època, va imperar i el caos va aparèixer.

El resultat final, per mi magnífic, no va agradar gens al mestre; incomprendiblement em va arribar a posar d'exemple de com no s'havien de fer les coses i prèvia bufetada cap al racó de genolls. Estar al racó no era gaire divertit, m'avorria, fins que vaig observar que l'arrambador, que es pintava cada any amb pintura plàstica de colors horribles (blau cel, verd clar, marró, etc.) tenia escrostonats, dels cops donats amb les cadires. Amb molta cura i amb l'ungla es podia fer saltar una capa de pintura per deixar vista la de sota i així successivament; em va semblar fascinant i apassionant. La següent estada al racó ja tenia eines preparades: una navalleta de propaganda de la Codorniu i un tiralínes vell esmolat. El resultat va ser totalment satisfactori, i per sort vaig ser prou hàbil perquè no es veiés massa. Després d'unes quantes sessions, va ser la meua primera estratigrafia en una pel·lícula pictòrica. Crec que allà va començar tot.

I fins ara per mig món.

No li puc agrair res, al mestre, ja que el preu que en vaig pagar compensava amb escriure qualsevol agraiment.

Moltes gràcies pel premi. ■

A la botiga que els pares tenien a l'avinguda Carlemany, anys 50

Sempre fent amics

Amb la mare i el germà al camí del parc d'infants a Escaldes, darrere del Roc Blanc. 50's

Amb el Pere Canturri restaurant ceràmica del Cedre, 70's

Bibliografia

- DEVLET, E. G., GUILLAMET, E., PAKHUNOV, A. S., GRIGORIEV, N. N., & GAINULLIN, D. A. (2018). Preliminary results of studies of the camel figure at the chamber of chaos at Shulgantash (Kapova) cave. *Ural'skij Istoriceskij Vestnik*, 58(1), 141-148. [https://doi.org/10.30759/1728-9718-2018-1\(58\)-141-148](https://doi.org/10.30759/1728-9718-2018-1(58)-141-148)
- SIMÓN-VALLEJO, M. D., CORTÉS-SÁNCHEZ, M., FINLAYSON, G., GILES-PACHECO, F., RODRÍGUEZ-VIDAL, J., CALLE ROMÁN, L., GUILLAMET, E. AND FINLAYSON, C. (2018): Hands in the dark: Palaeolithic rock&art in Gorham's Cave (Gibraltar), *Spal* 27.2: 15-28. DOI: <http://dx.doi.org/10.12795/spal.2018i27.14>
- BALLESTER, L., GUILLAMET, E., MAZZONI, A., & POGGI, D. (2010). Abrigo de Ciervos Negros. Nota sobre la determinación de patologías y pigmento negro. In: MATEO, M. A. (ed.), *El abrigo de Ciervos Negros (Moratalla, Murcia)*. Tres Fronteras. Consejería de Cultura y Turismo de la Región de Murcia, Murcia, pp. 127-133.
- Les poissons de la Grande Grotte d'Arcy-sur-Cure (Yonne). En *Munibe, Vol III*. en col·laboració amb altres autors. San Sebastián 2006.
- Conservation de l'art rupestre en Mongolie. En *Trésors de l'Altai mongol*. Santander 2005.
- L'intervention directe sur les parois: un apport a la connaissance des tracés préhistoriques: le cas de la Grande Grotte d'Arcy-sur-Cure. En *L'Art avant l'histoire*. En SFILC. Paris 2002.
- La conservación de l'art rupestre. En *Recull de conferències de Societat Andorrana de Ciències*. Andorra, 2002.
- La conservation de la peinture rupestre au Levant espagnol en *L'Art avant l'histoire*. SFILC. Paris 2002.
- Etude et conservation de l'art pariétal. Exemple de la Grande Grotte d'Arcy-sur-Cure. *TECHNÉ* n° 13-14. 2001.
- Du nouveau à la Grande Grotte d'Arcy-sur-Cure. En *International Newsletter on Rock Art*, N. 28. Foix, 2001. (France).
- Un nouveau mammouth a Arcy-sur-Cure. En *Archeologia* n° 338, 1997.
- L'élimination des graffitis de Rouffignac. En *International Newsletter on Rock Art*, No. 17. Foix, 1997. (France).
- La restauration de la tombe de Kiki (Luxor). En *Retrouver la peinture*. Actes du Seminaire international d'Art mural. Abbaye de Saint Savin, maig 1991. (France).
- L'aérinite, un nouveau pigment bleu dans la peinture murale romane. En *I.C.O.M., Comité pour la Conservation*. Preprints. Dresde, 1990. (Allemagne).
- Intervencions de conservació-restauració en pintura rupestre. En *Cota Zero*. Barcelona 2000. ■

Biografia

Els pares vivien a Andorra però la mare va voler anar a parir a Ripoll, a casa dels avis, el 1952. Poques setmanes després, un cop batejat al monestir de Ripoll, vàrem tornar a Andorra. Vaig aprendre a llegir i escriure i a comptar amb la Madre Felicidad, a les monges d'Escaldes. Després, un any als frares de la Seu, Hermanos de La Salle, on un oncle patern, en Lluís Sayós, era el director i els ho devia fer de franc. El batxillerat elemental a Andorra la Vella, en pisos i amb mestres. Baixàvem a examinar-nos a l'institut de la Seu d'Urgell. A partir del 65 ja vàrem anar als col·les nous de Ciutat de Valls, o s'havia instal·lat l'Institut Espanyol i on es podia cursar fins a quart. A partir de cinquè havíem d'anar a l'insti de la Seu. No vaig ser mai un bon estudiant, tenia coses més interessants per fer que anar al col·le. En suspenia unes quantes cada any i els estius havia d'anar a repàs. Poc hi vaig anar, feia campana i me n'anava a voltar pel Madriu. El meu pare va aguantar fins a cinquè de batxillerat, em va posar a treballar a l'Impremta Principat, d'Encamp, per veure d'aprendre un ofici. Va ser dur però divertit. A les nits vaig fer cinquè i sisè per lliure i els vaig treure prou bé.

Vaig començar a anar a furgar amb el Pere Canturri. Les troballes de ceràmiques al Cedre em varen incitar a la restauració i el descobriment dels murals de la Cortinada i la presència dels restauradors de les pintures varen accelerar la meua passió pel tema. Vaig fer un curs d'informàtica a Barcelona, amb les primeres computadores IBM 360 i després COU a Andorra. Primer de Lletres a la UAB i, com que havia nascut a Espanya, la mili. Després ja vaig entrar al Consell, el 1978 vaig anar a Roma a l'Institut Centrale per il Restauro, on vaig entendre de què anava la restauració de béns culturals. Vaig fer fins a quart de Belles Arts a BCN i després el 1992 vaig creure que restaurar pel món era més divertit que estar a Andorra. No em varen donar l'excedència que vaig demanar i vaig dimitir. Vaig fer una VAE a la Sorbona per la llicenciatura i el màster en Conservació de Béns Culturals. Vaig anar a treballar Egipte, i després ja no he parat: França, Espanya, Jordània, Bolívia, el lemen, Etiòpia, Ginebra, Rússia..., i de moment anem seguint fins que el motor aguantí. ■

Agraïments i una mica de la vida

L'honor de rebre el premi d'Àgora Cultural i rebre'l amb l'Eudald, en tàndem, ha fet molt més gran el privilegi del guardó i n'he sortit molt beneficiada. Que les entitats dedicades a la cultura hagin decidit aquest premi obliga a superar una duradora sorpresa i a fer millor la feina. El cinema, la literatura, l'art, la música, la consideració de la cultura andorrana com a expressió col·lectiva, han esdevingut quotidianes a Andorra perquè des de fa molts anys, algunes persones s'hi han dedicat per mantenir el país actiu, viu, en l'art de la creació. I el més important, han creat espais de contacte i de col·laboració, han impulsat els intercanvis fent de precursors de les xarxes i procurant la participació de tothom. Amb els recursos que hi ha. Tothom que forma part d'Àgora Cultural aporta energia i entusiasme, a més de la capacitat organitzadora de la Societat Andorrana de Ciències.

La presentació de la Gemma Raduan m'atribueix mèrits que, si existeixen, corresponen a un treball conjunt, de converses i exploracions, com el que em va mostrar quan vaig arribar a les Nacions Unides a Nova York. És a ella a qui he d'agrair dedicació, generositat i seriositat per orientar-m'hi. Érem a l'organització global més important per al diàleg, l'entesa i les solucions que s'ha creat, incloses les crítiques, per identificar els reptes.

Quan expliquem Andorra, fem cultura. Quan ens presentem a fora, ho fem des de la cultura, des de la seva diversitat. A Nova York, el 30è aniversari de l'ingrés d'Andorra a les Nacions Unides, la primera organització internacional de la qual es va formar part, el 1993, va tenir el suport de la cultura. El duo Gerard i Lluís Claret, premis Àgora, hi va deixar empremta amb el seu concert. Les improvisacions de la seva deixeble, la violinista Mireia Clua, van encisar la diplomàcia. La música va portar unió, ni que fos de manera fugaç.

Podem insistir més en el que tenim, patrimoni, les persones, les capacitats per superar obstacles, l'energia que ens instil·la un paisatge tan preciós, com delicat, el que no ha vist mai ningú de la seva història perquè ja no hi ha testimonis, però que és un llegat compartit de valors.

I un agraïment al Síndic general, M. I. Sr. Carles Ensenyat i Reig i a la seves paraules pronunciades a la mateixa seu del Consell General, la nova, en el mateix lloc on havia estat tants anys a la banda de l'organització d'actes, amb la direcció de síndics, subsíndics i síndics, de tot l'equip. I sempre mantenint present que és una institució centenària, puntal del país. Un orgull compartit.

Victòria, la meva mare, a Engolasters

Al Far de Sant Sebastia amb la meva mare i la meva germana, M. Victòria. El meu pare feia les fotos

Visites arqueològiques a dòlmens. Amb Jean Guilaine i el seu equip

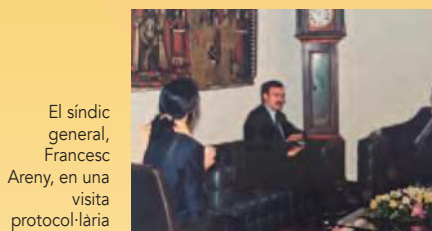
Amb el professor Campillo i companyes arqueòlogues

La mesura dels ossos, la mètrica del cos humà

Beijing+5, Conferència de la Dona a les Nacions Unides

El síndic general, Francesc Areny, en una visita protocol·lària

Recepció del Cap de Govern als andorrans a Nova York

En defensa dels drets dels infants en conflictes armats. Intervenció al Consell de Seguretat

Impacte de la fosa de glaciars. Sessió de sensibilització de la xarxa de dones ambaixadores organitzada per Andorra

El Duo Gerard i Lluís Claret a les Nacions Unides

I ara alguna cosa més. Els meus pares havien vingut de viatge de nuvis a Andorra. Teníem una foto de la meva mare davant de Sant Miquel d'Engolasters. Tot pujant i baixant pel camí, van arribar a trencar les espartenyas. En van comprar de noves a una botiga escaldenca, a final dels 40. Aquell viatge va resultar premonitori.

Anys més tard vaig néixer a Barcelona. Hi vaig créixer, m'hi vaig educar. A casa no hi faltaven llibres, dibuixos, música, costura – cap èxit–, bona cuina, gust per la geografia. Els llibres em van fer descobrir l'arqueologia i com s'escrivia la història de cultures passades que es desenterraven sempre amb ordre i claretat. Mesopotàmia, allí hi era tot. Encara no hi he anat, però així es va forjar una de les meves primeres vocacions, l'arqueologia. Vaig ser de la cinquena promoció de la Universitat Autònoma de Barcelona. Arribar-hi era una veritable expedició. Entre el professorat, alguns eren excel·lents, en filosofia, lingüística i altres disciplines, però va ser l'antropologia, la cultural i encara més la física, la que va despertar un gran interès entre l'alumnat.

El professor Domènec Campillo, neurocirurgià i paleoantropòleg, ens va explicar des dels micos fins als sapiens i què podíem descobrir de la vida en els esquelets del passat. Ens agradava moltíssim i més si hi havia malalties o traumes. Érem així. Vaig decidir que allò era a què em volia dedicar. Mentre jo aprenia impartint docència en geografia i història, vam treballar molt i també em va dirigir la tesi doctoral. La producció de publicacions relatives a l'antropologia física en revistes, estudis i congressos va ser molt extensa, fins i tot amb *Manual de Antropologia Física para arqueòlogos*. La tesi també va donar lloc a un llibre, *El miratge medieval*.

Aquest va ser el camí que em va portar fins a Andorra. Inicialment vaig venir per estudiar les restes humanes de les tombes de Sant Vicenç d'Enclar, jacement que l'equip d'arqueologia andorrana estava excavant. Més endavant, en un altre lloc meravellós, Sant Cerni de Nagol, ens vam casar amb el cohomeñatjat, l'Eudald Guillamet.

La ministra Tor i el director Estopinán a l'Assemblea de Nacions Unides

XI Congrés Paleopatologia 15-9-2011

Andorranes a Washington. Excel·lents professionals

Ron Carter a New York. Havien tocat a Andorra a l'estiu i en tenien el millor record

10es Jornades SAC L'estat de la recerca a Andorra, amb M. Jesús Lluelles i el Ministre Xavier Montané, 27-11-2004

Conferència del Dr. Domènec Campillo, 21-5-2007

Comiat de les Nacions Unides amb el secretari general António Guterres

A la 15a Diada Andorrana a l'UCE de Prada, Una història d'Andorra temàtica, 2002

Dones en diplomàcia. Andorra és un gran exemple. L'ex ministra Ubach, l'ambaixadora Rabassa, l'ambaixadora de Monaco al Palau Episcopal

14es Jornades Els valors de la societat andorrana avui, amb Carla Riestra i José Antonio Edo, 22-11-2008

Amb Josep M. Beal i Joan Carles Rodríguez i Miñana, Prada 2002

Amb vides que poc coincidien per la feina, tots dos hem mantingut inquietuds pel món de la cultura i pel món en general. Des de Patrimoni Artístic a Andorra vaig tenir el privilegi de conèixer el dinamisme de la cultura andorrana, les persones, els paisatges, els béns i les accions que es duïen a terme en els anys vuitanta. Una part va cristal·litzar en la publicació d'un catàleg, *Argenteria d'Andorra*. Era un temps que ja preparava la Constitució i la seva nova visió, il·lusionada i plena d'incògnites, del país.

Més endavant, de nou a Barcelona, vaig tenir l'oportunitat de coordinar exposicions d'arts plàstiques a la Fundació "la Caixa", una veritable immersió en la creació internacional i el que l'envolta, la selecció, la difusió i el seus perquè. Sempre vaig mantenir contacte amb Andorra, amb l'extint Centre de Trobada de Cultures Pirinenques de la Comunitat de Treball dels Pirineus. Un simposi sobre

Muntanyes i Població als Pirineus explorà els orígens diversos de la població. El valor de la casa arreu dels Pirineus es va mostrar en el Primer Congrés de la Família als Pirineus, que avui hauríem d'encarar amb les situacions actuals.

Una nova oportunitat de treballar en institucions andorranes, al Ministeri de Relacions Exteriors –ara Afers Exteriors– i al Consell General, em van permetre estar al servei directe del país, de la cosa pública, de les institucions polítiques que han de preveure i preparar el futur. D'haver començat a estudiar arqueologia vet aquí que havia de mirar endavant, però amb el passat a la memòria. Va ser en l'àmbit cultural que també vaig tenir l'oportunitat de ser a la Comissió Nacional Andorrana per la Unesco, amb projectes que ja s'han consolidat, i que serien de gran interès més endavant. Foren temps que em van apropar a les inquietuds de la societat

andorrana en dos aspectes fonamentals, la protecció de la infància i els drets de les dones. La sensibilitat que vaig trobar en diversos col·lectius va ser una de les bases per al pas següent.

La diplomàcia em va deixar saltar fins a les Nacions Unides, a Nova York, juntament amb els Estats Units, Canadà i Mèxic, amb la inspiració d'Andorra per defensar els principis onusians i del multilateralisme. En els nou anys d'exercici, es va passar de l'entusiasme per un món més just al retorn de la geopolítica. He continuat, però, en l'exercici diplomàtic davant d'Estònia, Letònia, Lituània i Polònia.

Arreu hi he trobat companyes, col·legues, caps, experts, família, amistsats. Aquest periple i els meus experiments, els he pogut seguir per la confiança, per l'ajuda generosa, pel suport, amistat, atenció i paciència infinita de tantes persones que m'han envoltat i de les quals sóc profundament deutora. ■

Esperit cultural

PREMIS ÀGORA
CULTURAL
2024

Per Antoni Pol i Solé

La cultura és la traça, tangible i intangible deixada a la Terra, de la humanitat.

Una humanitat que, com un trencaclosques, està composta de múltiples peces i la visió de la qual se simplifica si ens n'allunyem i es diversifica en altres peces més petites si ens hi atensem.

La cultura andorrana constitueix una d'aquestes peces de ple dret si tenim en compte que és el rastre de les nacions presents a l'Organització de les Nacions Unides i, per tant, reconeguda en l'escena i l'agenda de la política mundial.

Amb la globalització i la tecnologia la nostra contribució a la cultura global avui resulta més fàcil, malgrat que no podem ni hem d'oblidar la nostra petitesa dimensional, en territori, en població i econòmica, en relació amb la total. Començant per l'aportació de la nostra singular organització institucional i política, que ofereix al món un sistema fonamentat en el pacte, la negociació i l'acord o l'entesa, i no la força.

Però també la participació andorrana a la cultura global es realitza en altres àmbits, com la música, la restauració del patrimoni pictòric, l'antropologia i la diplomàcia, l'art i la reivindicació de la igualtat de la dona o el periodisme.

Com és el cas dels quatre nous premis Àgora Cultural 2024, lliurats ahir, 25 de novembre, a la seu del Consell General.

A Gualbert Osorio i Achurra per l'aportació a la cultura del periodisme andorrà, de compromís a través de la responsabilitat, l'ètica, la llibertat de premsa, l'honestetat i la veritat, sabent escoltar, contrastar i explicar a través dels mitjans (*La Mañana*, *La Vanguardia*, l'agència EFE, Ràdio Andorra, *Diari d'Andorra*, Ràdio Valira, Ràdio i Televisió d'Andorra...) i el compromís amb la cultura esportiva a través de la Federació Andorrana de Natació i els Special Olympics Andorra.

A Pilar Cortadella i Lope per l'activisme en pro de la cultura de la igualtat i,

concretament, la reivindicació dels drets de la dona assumint la presidència de l'Associació de Dones d'Andorra (ADA) en la seva creació, l'any 2000, i la contribució al món de l'art i a la seva difusió a través de la galeria Art al Set, creada el 2003 i mantinguda fins avui.

A Oriol Vilella i Sala com a músic, compositor, guitarrista i pel desenvolupament de la cultura musical moderna a través dels grups Hysteriofunk (1996), Likantropika (1996), Madretomasa (2010); l'ensenyament (Espai de Música Moderna d'Andorra la Vella...), de la creació de festivals com el Jambo Street Music a Andorra la Vella (2013) o el Canillo Scenic Arts (2023); la presidència de l'Associació de Músics d'Andorra (ASMA), la divulgació als mitjans de comunicació i la participació en altres projectes musicals dins i fora del país.

I a Eudald Guillamet i Anton i Elisenda Vives i Balmaña per l'aportació a la cultura global. L'un com a restaurador i tècnic de pintura rupestre i mural arreu del món (Bolívia, Egipte, Iemen, Jordània, França, Mongòlia, Rússia, Espanya...) i consultor internacional

(ONU, Unesco, Getty Conservation Institute, Courtauld Institute of Arts, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Fundació Pilar Miró...). I l'altra com a professora, antropòloga i diplomàtica, ambaixadora a Itàlia, el Marroc, els Estats Units, el Canadà i Mèxic; representant permanent d'Andorra a l'ONU, i presidenta de la Comissió Nacional d'Andorra per la Unesco.

La globalització ha obert totes les portes que tancaven els països i els estats. Però també les persones, les empreses, les societats i les institucions. Totes les parts i habitants del món s'han posat en relació en tots els seus diferents nivells i àmbits. Les possibilitats combinatòries són infinites i els resultats inabastables.

Però tot i així, des d'Andorra també hi podem dir i fer la nostra en un sistema on les regles del joc han canviat i s'estan definint sobre la marxa. Es tracta de continuar creant cultura en clau interna d'Andorra però sent conscients que aquesta ha de poder-se entendre i divulgar així mateix en clau externa global. ■

Els premis Àgora Cultural van distingir autors de les diferents disciplines artístiques, musicals i culturals del país

Per **Teresa Ventura**. Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA)

El dia 25 de novembre la sala d'actes del Consell General va acollir la darrera edició dels premis Àgora Cultural d'Andorra i el Dia de la Cultura, un important esdeveniment que va reconèixer autors com el periodista degà Gualbert Osorio, Eudald Guillamet i Elisenda Vives, Oriol Vilella i Pilar Cortadella.

En primer lloc, l'actual president de l'entitat Velles Cases Andorranes, Robert Lizarte, que ha ostentat el secretariat d'aquesta nova edició dels premis Àgora, va llegir el manifest cultural, com és tradicional.

Amb un programa ple d'interludis musicals, els homenatjats van ser dignes mereixedors dels premis Àgora en cada una de les disciplines culturals que han conreat al llarg del seu camí ple de constància i superació per aportar el seu treball i dedicació al món cultural i social del país.

El periodista Gualbert Osorio va ser glossat per la també periodista Noemí Rodríguez, el qual també va ser un dels primers directors del *Diari d'Andorra*, va participar en la fundació de Ràdio Valira, alhora que havia escrit a *La Vanguardia*, l'agència EFE i altres i diversos mitjans escrits i radiofònics. Tanmateix va ser un dels fundadors de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA), la qual va presidir els primers anys i que al seu dia ja li vàrem fer un reconeixement públic, al Museu de FEDA a Encamp.

També com un dels promotors de la radiodifusió al país, Osorio va escriure un parell de llibres, el primer amb el títol de *Radio Andorra, la història d'un mite que va fer història* (2013). Últimament, el mateix autor acaba de presentar a la Fira del Llibre del Pirineu, a Organyà, la interessant monografia sobre Ràdio Valira.

Un altre dels premiats va ser l'Eudald Guillamet i Anton, que com a historiador, investigador i restaurador ha treballat en

Oriol Vilella i Roser Puigbò en una actuació a Viena

Eudald Guillamet i Elisenda Vives

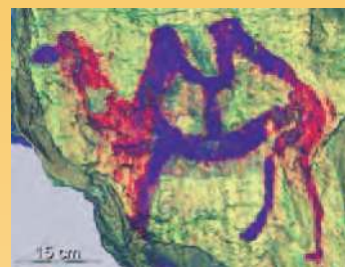
diferents projectes i entorns que van des de la cúpula de l'edifici de l'Organització de les Nacions Unides (ONU), de la qual Guillamet va coordinar el projecte titulat *El mar de Barceló*.

El projecte, que en un principi era pintura suspesa, va acabar sent una arquitectura d'estalactites que constitueixen un mar, amb la seva especial textura i mitjançant els colors dins un marc cromàtic irrepetible. L'abril del 2011 es va presentar a Escaldes un documental del procés de creació d'aquesta gran obra finançada per ONU-Art, dins la programació de la Capital de la Cultura Catalana d'Escaldes-Engordany el 2011. Posteriorment, el mateix documental es va poder veure a Tolosa i a Madrid, respectivament. Però la gran aportació d'Eudald Guillamet va ser el descobriment a la cova de Kapova o de Shulgan Tash, als Urals (2017), d'una pintura rupestre d'un camell prehistòric, que és la peça principal d'un jaciment que es considera únic i que recentment ha ingressat a la llista del patrimoni de la humanitat, segons va acordar la sessió plenària reunida a París (6.7.2025).

Un altre dels distingits amb el premi Àgora d'aquesta edició va ser la professora, antropòloga i diplomàtica Elisenda Vives i Balmaña, que, entre d'altres càrrecs, ha estat ambaixadora als Estats Units, Canadà, Mèxic, Itàlia i el Marroc. Tanmateix ha estat representant permanent d'Andorra a l'ONU així com presidenta de la Comissió Nacional d'Andorra a la Unesco.

Grup de premiats al mateix acte

Pintura rupestre:
Yu M. Svoysky – E. V. Romanesco

Després va ser premiada Pilar Cortadella, dedicada a l'art, i, entre d'altres temes culturals, al seu dia va fundar la galeria Art al Set, una acollidora sala que promou l'art en totes les seves dimensions i que alhora amb la seva aportació col·labora a la promoció d'autors principalment del país.

Finalment, el músic i professor Oriol Vilella, que és el fundador del Festival Jambo i altres iniciatives que aporten diversitat d'alternatives escèniques i musicals en favor del patrimoni musical. Vilella ha participat en diversos conjunts com Hysteriofunk i altres. Alhora, Oriol Vilella també és membre de l'Associació de Músics d'Andorra (ASMA) i conjuntament amb l'escriptor David Gálvez és coautor del llibre-disc *Forma*.

Oriol Vilella té la seva pròpia escola, amb el nom d'Escola de Música Moderna, on imparteix diferents disciplines musicals alhora que organitza diferents esdeveniments, principalment al país.

Amb la presència de les autoritats, el vestíbul del Consell General va acollir una diversitat de músics que van amenitzar la vetllada, que una vegada més va constituir una trobada cultural d'Àgora, la plataforma que aplega 29 Associacions Culturals del Principat d'Andorra, en un entorn propici com ho és aquest espai emblemàtic del parlament andorrà i amb el suport incondicional de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), que coordina l'esdeveniment amb una gran solvència cultural i tècnica.

Felicitats! ■

Recordances Joan Guinovart i Cirera

Tarragona 3/7/1947
Barcelona 1/1/2025

Per Àngels Mach i Buch

El primer dia de l'any 2025 vàrem rebre la trista notícia de la mort del Dr. Joan Guinovart.

El bioquímic Joan Josep Guinovart i Cirera (Tarragona 3/7/1947 - Barcelona 1/1/2025), conegut i reconegut arreu per la seva generositat, la capacitat de dinamitzar i de promoure la recerca científica, també ha deixat la seva petjada a Andorra.

Va cursar les carreres de farmàcia i química a la Universitat de Barcelona, on va obtenir les dues llicenciatures el 1969. El catedràtic titular de bioquímica, Dr. Manuel Rosell i Pérez, li va dirigir la tesi doctoral, que va defensar el 1973 amb el títol *Análisis cinético de la glucógeno sintetasa de hígado de rata y su regulación* i el va empènyer a seguir la seva formació als Estats Units d'Amèrica.

El vaig conèixer a la facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, quan jo cursava el tercer curs de la llicenciatura (1976-1977) i ell acabava de tornar de la seva estada postdoctoral a la Universitat de Virginia (on havia estat dos anys, entre 1974-1975) al laboratori del professor Joseph Larner, un dels grans investigadors sobre el metabolisme de la glucosa. Recordo que tots els estudiants vàrem quedar clarament impressionats de la seva explicació sobre la cascada de reaccions en què l'actuació dels diferents factors coagulants acaben en la coagulació sanguínia, en fer que entenguéssim fàcilment un procés tan complex. En acabar, un grup d'estudiants, a qui en Guinovart ens va batejar com *la colla farigola*, ens vàrem inscriure a participar com a ajudants en les classes pràctiques que impartien en Joan Massagué, a qui va acabar dirigint la tesi doctoral per la falta del Dr. Rosell; l'Agustí Salavert, a qui va dirigir la tesi i va quedar en el seu equip, i l'Albert Boronat, tots investigadors sobre aquest àmbit del metabolisme. A més, amb la mort de Franco, el 1976 a la universitat es va autoritzar de poder impartir classes en català si els

Nomenat acadèmic de la RAFC, 3/11/2010

Clouenda del curs de Fedefarma, 1/6/2010

3rs Debats de Recerca amb el Dr. Josep Vilanova, 2008

professors de l'assignatura ho volien, i el Dr. Guinovart i el seu company Eduard Salses ho van fer de seguida, mentre que dos professors més van continuar impartint-les en castellà.

La càtedra de Bioquímica acabava de perdre el seu catedràtic titular, el Dr. Manuel Rosell i Pérez, que va morir prematurament el 1977, i va funcionar de moment amb els joves bioquímics retornats d'Amèrica, fins que el nou catedràtic titular, el Dr. Fausto García Hedgard, va dirigir la recerca del seu equip cap al metabolisme del colesterol.

Vam tornar a coincidir amb el Dr. Guinovart en el Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana que es va dur a terme a

Lleida del 30 d'octubre al 2 de novembre de 1996, sota la presidència del Dr. Ricard Guerrero i amb el Dr. Josep Vilanova de vicepresident per la Societat Andorrana de Ciències. El Dr. Guinovart hi va presentar el treball *Enginyeria genètica i terapèutica*, una recerca que ara considerem habitual, però que trenta anys endarrere era gairebé futurista.

El juny del 2008, el Dr. Joan Guinovart va participar als 3rs Debats de recerca: *Recerca mèdica i salut a Andorra*, on va impartir la conferència magistral inicial, *La revolució del coneixement*. Manifestava el seu propòsit de promoure el debat i d'estimular a pensar que el desenvolupament econòmic pot estar basat en el coneixement. El llavors ministre Juli Minoves, de Desenvolupament Econòmic, Turisme, Cultura i Universitats, l'acabava de visitar a l'Institut de Recerca Biomèdica (IRB) al Parc Científic de Barcelona. Una institució de recerca que va promoure i impulsar, i que va ser creada el 2005 amb finançament publicoprivat, la meitat provinent de fons públics de la Generalitat de Catalunya i la resta de convocatòries competitives de recerca impulsades per institucions privades i públiques, i també de donacions de persones, empreses i fundacions.

Sempre agraït amb les persones amb qui ha col·laborat, el Dr. Joan Guinovart recordava en el seu nomenament com a acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya: "El Dr. Manuel Rosell m'ensenyà a investigar i em va estimular a perfeccionar-me com a docent i el Prof. Joseph Larner, el meu mentor postdoctoral al Departament de Farmacologia de la Universitat de Virginia, em va educar en el valor del treball dur i de la fe en un mateix." Acte al qual em va convidar a assistir el 3 de novembre del 2010 i en el qual el seu discurs, assenyat i sempre il·lusionant, va versar sobre *La biomedicina, una àrea de la futur per la farmàcia catalana*.

El seu deixeble, Dr. Joan Massagué, director científic del Memorial Sloan-Kettering Cancer

Recordances Joan Guinovart i Cirera

Presentant-me a l'acte acadèmic

Amb la colla farigola de farmacèutics

corresponent, i el Dr. Josep Maria Ventura i el Dr. Jaume Casas, president i secretari de la RAFC, em van preguntar si tenia algun acadèmic de confiança que em pogués fer la presentació. Vaig proposar de fer-ho al Joan Guinovart amb recança, però la seva resposta va ser: "Gràcies per fer-me aquest honor." Com sempre, gentil, proactiu i generós, quan realment era jo l'honorada en ser presentada per ell. I així va ser en l'acte protocol·lari realitzat a l'auditori del Palau de Gel d'Andorra a Canillo, on es van desplaçar els acadèmics, el divendres 17 de juny del 2016. Sempre amb la seva esposa, Rosa Florensa, estava cofoi de la seva filla Caterina, metgessa epidemiòloga, també investigadora i cooperant, doctora en Salut Pública sobre epidemiologia de la malària, i que després de diferents estades als Estats Units i a Moçambic, des del 2016 és investigadora a ISGlobal.

A més de la seva trajectòria científica, va formar part de la Societat Espanyola de Diabetis, de la Societat Espanyola de Bioquímica i Biologia Molecular, va liderar la creació de la Confederació de Societats Científiques d'Espanya (de la qual va ser el primer president), va impulsar el programa d'educació *Bojos per la ciència*, i els cursos *I tu? Jo Bioquímica*, fou membre de l'IEC, etc. Va dirigir 34 tesis doctorals, va fer contribucions pioneres en l'estudi del metabolisme dels carbohidrats, de la diabetis i de la malaltia de Lafora; va publicar més de 170 articles científics, va rebre nombrosos premis i reconeixements ben merecuts, però per sobre de tot, deixa el record del seu tarannà creatiu i rigorós, dedicat i perseverant, el seu afany per despertar vocacions científiques en els estudiants i formant nombroses generacions d'investigadors en la recerca fins al darrer moment.

A Andorra, com a totes les institucions acadèmiques i de recerca per on va passar, el recordem amb afecte. ■

Acte de nomenament d'Àngels Mach com acadèmica corresponent de la RAFC a Canillo, juny 2016

Center de Nova York i assessor de l'IRB, li va fer el discurs de resposta, en què va remarcar la seva capacitat de lideratge per "fer avançar el país cap a l'avantguarda mundial en l'adquisició de nous coneixements científics per a la millora econòmica i el benestar social. El Dr. Guinovart creu en la recerca biomèdica, i en la recerca científica en general, com a font generadora de valor i motor de futur al servei del país".

Vàrem coincidir en altres actes, com l'acte de cloenda del curs de formació continuada de Fedefarma, a la sala oval del MNAC, en què va impartir la conferència magistral, el juny del 2010; en la celebració del centenari de la SCB i del Primer Congrés, sessió del XIX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, a l'Antic Amfiteatre Anatòmic Sala Gimbernat de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, el juliol del 2012, etc. El 2016, la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya em va nomenar acadèmica

Els membres de la RAFC Jaume Casas, Josep M. Ventura, Àngels Mach, Beatriz Artalejo, Ramon Canela i Joan Guinovart

Recordances Trudy Kunkeler

22/8/1944-18/3/2025
Dordrecht, Països Baixos

Per Carles Sánchez
Estudis literaris

Per Eve Ariza

“La connexió llavors, segurament,
és que tots estem lluitant,
d’alguna manera,
amb una esclavissada de terra”

Amb aquestes paraules s’acomia Trudy de nosaltres, després d’haver dedicat tota la seva vida a lidiar amb el seu pensament a través de la seva obra. I fins al darrer instant, cuidant els detalls de la que és la seva publicació pòstuma: *Sine Labore Nihil*.

El missatge que ens deixa és molt clar. Ella va escollir el foc per forjar-lo en el temps.

Trudy, amiga i gran artista, sempre va caminar de la mà de la ceràmica i de la fotografia, entre els Països Baixos, Barcelona i Andorra: paisatges contrastats que van ser aliment per al seu treball.

“Abans de ser un descans per als sentits, el paisatge és obra de la ment. El seu escenari es construeix tant a partir d’estrats de la memòria com de capes de roca.” Simon Schama, *Paisaje y memoria*.

Trudy ens deixa un llegat artístic importantíssim. Al seu taller de Dordrecht vaig poder veure la darrera versió del *Paisaje marítimo* i em vaig quedar sense alè.

Una dona amb una obra coherent i visionària. El temps ho revelarà. ■

Presentant el seu llibre amb Josep M. Ubach
a la biblioteca d’Escaldes-Engordany, 6/3/19

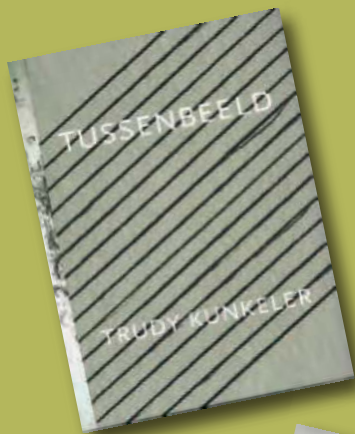
Exposició a la galeria Taranmana, 16/9/22

Lliçons neerlandeses

El divendres 22 d’agost es va presentar a Dordrecht, Països Baixos, *Balance in Chaos*, el catàleg de les obres del darrer període de Trudy Kunkeler, catàleg que comprèn els anys que van del 2019 al 2024. Sobre l’escultora holandesa vaig tenir l’oportunitat d’escriure ja fa molt de temps –febrer de 2019– a propòsit de la seva obra i la possibilitat de definir-la per una via mineral que ha compartit amb altres artistes andorrans. Andorra ha estat també el país de Trudy Kunkeler i sobre ell i la seva roca hi ha treballat amb intensitat. Pel que fa al catàleg, vaig tenir l’oportunitat i l’honor –així ho sento– de participar en la seva elaboració amb algunes reflexions a propòsit de les seves darreres sèries. De la mateixa manera se’m va convidar a la presentació del llibre i vaig poder viatjar fins a la ciutat natal de l’artista.

Dordrecht se situa al sud del país, vora Rotterdam. La travessa l’aigua, com no podia ser d’una altra manera. Les cases de la ciutat vella reflecteixen encara ara certa opulència del comerç d’ultramar, on històricament van destacar les Províncies Unides. La ciutat és petita, calmada, parsimoniosa i de mida humana. A prop s’hi estén el parc natural de Biesbosch, un parc nacional a la planúria creada per la contenció dels dics i on diferents artistes, tant holandesos com andorrans, van poder elaborar les seves intervencions en el projecte *De Einder (L’horitzó)*, el qual agrupà uns i altres durant diverses etapes als paisatges de Dordrecht a Holanda i de

Per Antoni Pol i Solé

Esculpint els orígens

La ceràmica com a escultura, per agregació de matèria o de les parts i no per descomposició, separació de parts o desagregació matèrica.

Anar a la recerca dels orígens, de la creació de la matèria, a través de les estructures de base, de les formes, textures, grafismes i colors, i rastres deixats pels quatre elements, aigua, aire, foc i terra, és el camí seguit per Trudy Kunkeler (Dordrecht 22/8/1944) en la seva deriva dins del coneixement artístic, si considerem l'obra plàstica realitzada i que ens ha anat mostrant al llarg de la seva extensa trajectòria.

El seu medi d'expressió, l'escultura, que incorpora les quatre dimensions completes i permet el desplaçament físic o moviment de l'obra.

El seu material, la ceràmica, que inclou alhora els quatre elements, aigua, aire, foc i terra, i per tant l'obra es pot dedicar plenament a l'acte creatiu de recrear els orígens de la creació, alhora que renova les formes i traces sobre les matrius escollides dels espais triats indefinits o finits, complexos o simples, marginals o centrals, comuns o singulars, siguin naturals o antropolítics.

Entendre el món a partir de la seva creació i recreació contínua i cíclica, que esborra, redibuixa i genera sense parar rastres, estructures i formes.

Construcció i deconstrucció esdevenen el mateix, només mostren un moment del procés permanent d'encarnació de la matèria en concrecions materials i corpòries excepcionals i alhora banals.

Tant en el cas en què les formes sorgeixen després del clivellat i erosió del sòl o terra pels altres elements, com per la surgència directa de les mateixes formes del fons de la terra, els escenaris i les peces de la Trudy recorden el món abans de l'acció humana, animal o vegetal sobre d'ell, les estructures estàtiques primàries i els paisatges que constitueixen el sòl, les roques, els deserts o bé les estructures dinàmiques primàries de l'aigua, de la neu, del desert...

Fins i tot les seves obres inspirades en obres humanes ens retrotrauen a la seva condició primària o primigènica, a partir de la seva desconstrucció o fragmentació en parts.

En el fons, l'art de Kunkeler, el seu treball sembla que vol ordenar i equilibrar el caos antropolíctic i d'aquí el seu interès per la natura,

que en fa sortir la major expressivitat possible des de la senzillesa o el traç i la forma mínimes.

El seu acte creatiu vol ser com l'acte fundacional de la primera transformació o constitució de la matèria en el món, just abans que la vida se n'apropii.

És la construcció arquitectònica del continent abans que en prengui possessió el contingut. És l'anticipació plàstica de la forma.

És la prèvia cosificació de la matèria en el lloc, l'espai i el temps concrets.

L'artista necessita, però, viure en llocs ordenats per inspirar-se, i d'aquí Barcelona i Dordrecht, que s'expressen en les seves cartografies de trames urbanes o bé en la natura de Biesboch, Andorra, el Pirineu, Montsegur, el lemen...

La seva obra va i ve del primigeni a l'existent i de l'existent al primigeni.

Una acció de creació en els dos casos reduccionista i simplificadora per recordar-nos que l'acte de creació està relacionat o sempre retorna a l'origen.

I això directament o a través del que ella en diu interesultura o evolució del model inicial en transformació successiva.

La seva obra esdevé abstracció de l'origen o abstracció de l'existent en relació a l'origen.

L'escultura a partir del fragment i la composició del tot a partir de les parts.

Deconstrucció seriada en parts, totes iguals però alhora totes diferents.

L'escultura deconstruïda a través de la ceràmica també, com a art major.

En definitiva, l'art com l'anada i el retorn, permanent i continu, entre la natura i la cultura, des de l'origen o en relació amb l'origen.

L'escultura és cultura i Kunkeler ens ho recorda en les seves interescultures que ens fan anar i venir, a través de la memòria, entre l'inici i la fi, traspasant fronteres.

Un final aplicat des de la poesia de la metàfora amb imaginació, paciència, constància, convicció, intuïció, experimentació i professionalitat.

La seva obra concentra tota la seva memòria i ens mostra allò après en el seu camí de vida, la seva visió personal del món i dimensió espiritual perseguida. ■

Montsegur, a França, el 2004. Entre ells hi havia també Trudy Kunkeler.

A Dordrecht hi ha galeries, espais d'art i artistes, molts artistes. He tingut l'ocasió de conèixer persones del cercle de l'escultora i he conegut Pictura, l'espai on es va presentar el volum. Aquest és un espai cooperatiu de treball, exhibició i generació dedicat a les arts del qual l'any passat es van celebrar els 250 anys. L'espai es nodreix de l'activitat i de les ments dels socis, compromesos amb una manera d'habitar i de veure el món: l'art.

A hom de vegades se li oblidava com pot ser això d'habitar el món des de l'art. Hom està sotmès a una tirania quotidiana fonamentada en elements que l'aparten d'allò bell i de sobte troba tota una comunitat, tota una ciutat dedicada a la bellesa i a l'harmonia. Perquè no és tan sols produir, ni exposar, ni optar a premis i nutricions sotmeses a concurs. Es tracta de viure conforme a allò que s'és. I això no depèn exclusivament de la voluntat, ni dels règims legals o dels diners, sinó de la conjunció d'altres factors com el fet d'apreciar estèticament en un sentit ampli: en la ciutat on es viu, en les relacions entre veïns, en la capacitat col·lectiva de contemplació que implica un urbanisme conseqüent, en la curiositat pel coneixement, per les coses ben fetes... l'apreci de la vida bona, plena. L'art no és, aleshores, sinó la conseqüència d'aquest amor a la vida. ■

(Publicat al BonDia, 28/8/25)

Recordances Andreu Cardona i Altimir

18/2/1935 - 10/4/2025

Andorra la Vella

Rebut el premi Àgora el 2016, amb la Subsindica Mònica Bonell, Claude Benet, president de Velles Cases Andorranes i els fallaires Albert Roig i Noemí Rodríguez

Per Santi Sánchez i Canals,
expresident de Fallaires d'Andorra la Vella

Quan parlem de patrimoni immaterial, sovint pensem en declaracions oficials, en segells institucionals, en llistes representatives de la UNESCO. Però el patrimoni, abans de ser reconegut per ningú, viu en les persones. Viu en la veu d'un avi que explica al seu net com es pelava o sapava l'escorça de bedoll per fer la falla tot sortint de l'escola, viu en dos amics que rememoren entre somriures recordant com jugaven per les nostres places, viu en algú que reviu tots i cadascun dels detalls al voltant d'una festa de barri, però sobretot viu en la il·lusió de les seves mirades tot evocant aquells jocs i aquelles rialles d'infància, lluny de guardons ni distincions.

Els orígens no es creen ni s'escullen pensant a aconseguir cap reconeixement. Els orígens són fruit de les vivències de la gent, de la convivència entre veïns, entre amics o amb la família, i de com tot plegat esdevé costums, maneres de fer que han estat i continuaran sent el batec d'una comunitat. Les falles eren una forma de celebrar l'arribada de l'estiu, època de collir fruits i deixar enrere hiverns certament durs en una Andorra ben diferent de l'actual.

Al llarg dels últims anys, hem anat dient adeu a molts d'aquests homes i dones que portaven dins seu el record viu de les falles, però que ens han deixat un arxiu irremplaçable de gestos, olors i emocions que cap document escrit no pot recollir del tot. Gràcies als seus testimonis hem pogut reconstruir no només la història d'una festa, sinó el sentiment profund que unia tot un barri, tota una parròquia. Tenim la sort de ser hereus de totes aquestes persones, que ens han ajudat a entendre el perquè, el quan i el com d'aquesta tradició.

El 2025 hem acomiadat en Joan Cuberes, en Jeannot de Cal Cadiraire, del barri del Pui, i l'Andreu Cardona de Cal Callaueta, del barri del Puial. Tots dos, juntament amb altres

infants d'aquells voltants dels anys cinquanta, van ser testimonis clau per entendre els orígens d'aquesta tradició. Persones que no només han estat cabdals per conèixer d'on venen les falles, sinó que, amb el pas dels anys, van participar i contribuir de manera activa a la vida de la parròquia.

Personalment, no podré estar mai prou agraït d'haver pogut viure de ben a prop el testimoni de l'Andreu de Cal Callaueta, el padrí, qui amb el somriure i la il·lusió que el caracteritzaven em va transmetre l'estima per aquesta tradició. I de veure com la va poder revivir a través de la seva neta i dels seus besnets, que amb la mateixa il·lusió la celebren i la viuen, mantenint el seu record sempre viu. Faig meu, i el portaré sempre amb mi, el tresor d'haver pogut conversar-hi fins al darrer dia, embadalit i emocionat alhora, en veure com en aquella mirada es revivien aquells records d'infància, com els d'aquell nen entremaliat que posava en remull la seva falla perquè pogués girar més que la de la resta.

Avui les falles gaudeixen d'una salut extraordinària. Per primera vegada es roden a les set parròquies andorranes. Falles de llum, bateigs de foc i una comunitat fallaire que creix any rere any. La tradició és ben viva gràcies a ells que ens han transmès la seva il·lusió que ens hem fet nostra. El foc continuarà rodant cada nit de Sant Joan i de Sant Pere, i en cada guspira hi haurà una part de la seva història. A totes elles i tots ells, moltes gràcies. ■

Recordances Joan Cuberes i Montanya

31/8/1937 - 26/8/2025

Andorra la Vella

l'esport del rugbi al país- i a l'FC Andorra a l'antic camp de futbol, en el lloc que ara ocupa l'edifici de la CASS.

Va viure de ben petit la tradició fallaire al barri del Puial, però amb el pas dels anys aquesta festa popular es va anar perdent. A finals dels vuitanta un col·lectiu de joves la va recuperar i l'any 2013 es va crear l'Associació de Fallaires d'Andorra la Vella amb l'objectiu d'ensenyar, divulgar i preservar la tradició. Atès que hi havia poca documentació, només alguns articles de revistes, es va optar per buscar antics fallaires que haguessin cremat falles en la seva infantesa. Joan Cuberes va participar en el documental que va ajudar a reconèixer les falles com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la Unesco. La preservació de la memòria de les falles va ser una aportació clau per recuperar la tradició, amb les seves aportacions i records. ■

Joan Cuberes i Montanya, conegut popularment com a Jeannot i considerat un dels impulsors de les falles a Andorra, va morir el 26 d'agost als 87 anys. Nascut el 31 d'agost de 1937 a ca la Tresa del Pui, va emigrar amb els seus pares al mes de néixer cap a Tolosa de Llenguadoc, i van tornar quan els alemanys van ocupar França durant la Segona Guerra Mundial.

A la tornada, la família es va instal·lar a la placeta Monjó, a la casa coneguda com cal

Cadiraire. Va estudiar a Prada de Conflent i a la dècada de 1960 va entrar com a funcionari primer del Consell General a la Casa de la Vall, i posteriorment del Govern, esdevenint examinador de conducció i inspector d'automòbils, i sempre va estar vinculat al món dels vehicles.

També va estar molt lligat al món esportiu i associatiu especialment d'Andorra la Vella. A més de ser impulsor de les falles, va jugar al VPC Andorra -va ser un dels pioners de

Biografia

Andreu Cardona i Altimir

Va néixer el 18 de febrer de 1935 a Casa Callaueta del barri del Puial d'Andorra la Vella.

Va estudiar a l'Escola francesa d'Andorra la Vella i es va casar el 1960 amb la Maria Costa, vinguda de la Vansa, a qui va conèixer en una de les seves aficions, el ball, i amb qui va tenir dos fills: l'Esther i l'Andreu.

Gran amant de la muntanya, dins les seves aficions s'hi troben la pesca, els bolets i, sobretot, l'esquí; en va ser un destacat practicant fins al punt de rebre la possibilitat de marxar fora del Principat per dedicar-s'hi plenament. Malauradament, en una Andorra molt diferent a l'actual, la família requeria de la seva ajuda per poder desenvolupar l'activitat a què es dedicava, la pagesia i la ramaderia.

Des de ben petit, va participar de les tradicions i costums d'Andorra. Ballador del

Contrapàs i un d'aquells joves que la nit de Sant Joan feien giravoltar les seves falles elaborades amb escorça de bedoll.

L'any 1969 va obrir el Càmping Valira, on, quan els canvis socials i polítics del país van fer que les expressions culturals andorranes es veiessin afectades -i, entre elles, la cremada de falles, que va patir un període, des de 1960 a 1987, en què es va deixar de fer-, va saber mantenir aquesta festa de forma privada als visitants del càmping, i va preservar i ensenyar una tradició pirinenca a gent vinguda de fora del Principat. L'atzar va voler que la nit de Sant Joan del 1982 naixés la seva néta, fet que va poder celebrar amb allò que va viure des de petit.

L'any 2014 va participar activament en el projecte recerca de l'Associació Fallaires d'Andorra la Vella. El seu testimoni, així com el de la resta d'antics fallaires de meitat del segle XX, va permetre conèixer els orígens

d'aquesta tradició. Les seves vivències han permès traslladar-nos molt més enllà de les falles i han servit per transmetre el significat de la nit Sant Joan al seu barri, el Puial.

Dins aquest mateix projecte, juntament amb un altre antic fallaire, el Marcel·lí Roca, va participar en el taller de falles tradicionals per mostrar als joves de l'associació com les elaboraven antigament. Un moment que va simbolitzar la importància del seu testimoni pel que fa a la transmissió de les tradicions i la cultura del nostre país.

Va veure les falles convertides en patrimoni de la humanitat (2015), i el 2016 va rebre el premi Àgora pel seu paper en la recuperació de la festa.

L'Andreu va morir el 10 d'abril del 2025 ■

Recordances Francesc Solé i Parellada

25/5/1944 - 19/6/2025

Barcelona

Per Jordi Ojeda i
Rodríguez

La Massana Còmic 2007.
suplement p.20 de Paco Nájera

Lliçó inaugural
UPC,
28/11/2007

UPC Terrassa,
21/10/2010

La Massana Còmic 2007.
Suplement p.1 de Paco Nájera

Facultat de Nàutica
de Barcelona UPC,
27/9/2007

La Massana
Còmic 2003

Jordi, Miguelanxo
Prado, Àngels Mach i
Paco Solé

Angulema 2008

El meu mestre,
el meu company,
el meu amic.
En record de
Francesc Solé
i Parellada

Des d'aquell trist 19 de juny de 2025, el silenci es fa una mica més feixuc. Escriure sobre el Paco, com li acabàvem dient afectuosament els qui vam tenir la sort de traspasar la barrera del respecte acadèmic per entrar en l'esfera de l'amistat, no és una tasca fàcil. Com es resumeix una vida que en realitat en va contenir moltes? El vaig conèixer primer des de la distància que imposa l'estrada de l'aula. Jo era alumne de la seva assignatura d'Economia i Administració d'Empreses; ell, catedràtic a la UPC. Ja llavors, la seva classe no era una lliçó més d'enginyeria; era una finestra oberta al món real. El professor Solé i Parellada ens ensenyava que la universitat no podia ser una torre d'ivori, sinó que havia de bategar al ritme de la societat i l'empresa. Vaig tenir el privilegi de veure com materialitzava aquesta visió a través del programa Innova i, més tard, analitzant amb precisió de cirurgia el sistema universitari des de la Fundació CYD. Com a alumne, em va inspirar; com a professional, em va marcar el camí i em vaig convertir, amb el temps, en el seu deixeble.

Però la vida em va regalar l'oportunitat de descobrir l'home darrere del càrrec. La nostra relació es va estrènyer gràcies a una passió compartida: la historieta. Junts vam descobrir

que podíem parlar de ciència i de tecnologia a través de les vinyetes. Recordo amb una emoció especial les hores dedicades a preparar exposicions, xerrades, articles i llibres que vam materialitzar al llarg de dues dècades. I uns quants viatges que van ser per mi una lliçó d'humilitat i curiositat intel·lectual que no oblidaré mai. Vam ser còmplices en la tasca de reivindicar la cultura popular en general i del còmic en particular, amb el suport sovint de la seva impressionant col·lecció d'histories, una de les més importants del país. Vam ser pioners a dignificar les vinyetes com a instrument de divulgació científica a través de la Càtedra Unesco de Tècnica i Cultura a la qual pertanyíem tots dos.

I en aquest viatge compartit, Andorra hi va tenir un paper protagonista. Quants quilòmetres vam fer junts cap al Principat? La nostra vinculació amb la Societat Andorrana de Ciències (SAC) va ser l'excusa perfecta per a llargues converses al cotxe i debats apassionants. També per amplificar la nostra tasca de divulgació gràcies al festival La Massana Còmic, on vam arribar l'any 2000 fent tàndem amb la nostra exposició Ciència ficció o tecnologies del futur: Anticipació tecnològica en el còmic espanyol dels anys cinquanta, entre

tots dos teixint un discurs que, vull creure, va deixar empremta. Ell se sentia com a casa a les Valls, un país que el va acollir reconeixent en ell no només un expert, sinó un amic lleial.

El Francesc Solé i Parellada que jo vaig conèixer era un humanista disfressat d'enginyer. Un home que sabia que la millor manera de gestionar el coneixement és compartint-lo, ja fos a l'aula, en un consell d'administració, en una taula parada amb unes postres de pijama al restaurant 7 Portes, del qual era propietari, o comentant l'última vinyeta d'un còmic clàssic o modern.

Ens queda, doncs, la responsabilitat de mantenir viva la flama de la seva curiositat. El buit que deixa és immens, però la seva empremta és encara més gran, present en cada racó de la universitat i en la memòria de tots nosaltres. Cada vegada que entri a l'aula per impartir la nostra assignatura, cada cop que debatem sobre el futur o gaudim d'una bona historieta, el Paco hi serà present. No com un record llunyà, sinó com una guia constant, un model de rigor i humanitat que perdura més enllà del temps. El llibre de la seva vida s'ha tancat, però ens ha deixat a tots nosaltres la tasca i l'honor d'escriure'n els capítols següents, inspirats per la seva inesgotable saviesa. Descansa en pau, mestre, amic. ■

Per Cecília Solé i Parellada

Ara que m'enfronto a la difícil tasca d'escriure sobre la figura d'en Francesc Solé i Parellada em vénen un munt de records al cap. El meu germà Paco, com tots l'anomenaven, sempre va ser per mi un model a seguir. Ens dúiem 16 anys i jo, des de ben petita, sempre havia volgut ser com ell. Per tant, què puc dir d'en Paco?

Una persona amb tant camí fet, amb tantes aportacions fetes en àmbits i en matèries tan diferents. Algú amb tants vessants i ple de matisos és difícil de descriure. Miraré de fer una aproximació a la seva personalitat, que en cap cas no pretén ser exhaustiva. Començo, doncs. En Paco era un home intel·ligent, simpàtic, curiós, treballador i molt generós amb els seus coneixements. Aquestes qualitats el van portar a ser un dels catedràtics d'universitat més joves d'Espanya. Va dirigir durant moltes dècades la càtedra d'Economia de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials de Barcelona. Aquella assignatura que, en un inici, no tenia un pes rellevant dins del programa de formació de l'escola, es va convertir en un dels referents de l'ETSEI. Gràcies al seu lideratge, el Departament d'Economia de la UPC es va convertir en un dels més prestigiosos i un dels puntals d'aquesta universitat catalana. Parlem, doncs, del seu perfil com a home de ciència. La seva curiositat i creativitat el van portar a enriquir el coneixement d'un munt d'alumnes. Es compten per centenars els enginyers que el recorden, l'estimen i parlen d'ell com una de les persones més influents de la seva formació. Per descomptat, el seu CV en l'àrea de l'economia teòrica és extensíssim, amb innumerables articles, llibres, desenes de col·laboracions amb universitats de tot el món, entre les quals la Universitat d'Andorra.

Fou membre de la Reial Acadèmia de Ciències Econòmiques i Financeres d'Espanya, premi Narcís Monturiol per la seva labor científica, participà en multitud de fundacions i organismes vinculats a la recerca i la innovació, etc. Tot això i alguna cosa més ho podeu trobar a internet. Però en Paco era més coses, coses més lligades a l'art que a la ciència.

En Paco tocava el piano, era un profund conxeador i gran amant de la música de jazz. El piano i el plaer de tocar-lo el van acompanyar fins al final. És difícil pensar en ell i no recordar-lo davant del teclat improvisant uns quants acords. En Paco també dibuixava; cada vegada que ens vàiem treia un cartró i un llapis de la butxaca i feia un dibuixet. Tinc la casa plena dels cartronets del Paco amb paisatges de muntanya, generalment casetes de sostre inclinat i pics nevats. El piano i el dibuix van estar al seu costat en totes les etapes de la seva vida; això és ben palès al restaurant 7 Portes. Sí, el 7 Portes: no es pot parlar d'en Paco sense

Premsa i ninotaires al 7 Portes, 14/9/2014

parlar del restaurant; allà hi trobem molta part de l'essència de la seva personalitat, on es fusiona el Paco enginyer amb el Paco artista. La recerca culinària el va portar a crear la col·lecció *Receptaris històrics de la cuina catalana*, del 7 Portes. Són onze volums amb receptes que van de l'any 1324 al segle XIX. Com a anècdota, cal dir, que va trobar la prova irrefutable que la maionesa no és una salsa d'origen francès sinó menorquí. Del 7 Portes va recuperar el seu esperit vinculat al Pirineu. La carta del 7 Portes està plena dels *platillos* de sempre, però també de noves maneres d'interpretar la cuina tradicional, d'una voluntat d'adaptar una carta genuïna i autèntica, plena de sabors coneguts, a la nova manera de menjar del segle XXI. Menjars lleugers i saborosos fets amb productes de la terra i receptes contrastades. A part de cuina, les 7 Portes també són acollida. Permeteu-me, ara, que faci una mica d'història. El meu pare, Joan Solé i Nequí, andorrà de soca-rel, malgrat haver nascut a Arsèguel, va aterrar a Barcelona als anys 40 del segle XX, de la mà de la seva dona, la Carmen Parellada. La meva mare era membre d'una de les nissagues d'hostalers més antigues de Catalunya. Es van conèixer a Granollers, on el meu pare venia les vaques que havia comprat amb els seus germans, a Andorra i en altres indrets del

Pirineu. La meva mare, filla de la Fonda Europa de Granollers, portava l'hostaleria a les venes. Tots dos van convertir el seu restaurant en el punt de trobada de la gent del nord. Gràcies a l'amor del meu pare per aquestes muntanyes, tots nosaltres sentim un lligam indestructible amb el que va ser el seu país. Aquest lligam que inicià el nostre pare i el Paco va mantenir, el continuen avui dia els seus fills. El 7Portes continua sent a dia d'avui una casa d'acollida per a tots els andorrans que fan parada a Barcelona.

Aquest orgull de pertinença, aquesta generositat i autenticitat d'en Paco Solé i Parellada és la part de la personalitat del meu germà que trobo més rellevant. Amb un *curriculum vitae* com el seu, tan extens i tan variat, el més rellevant és la persona que hi havia al darrere: el meu germà, algú a qui molts vam estimar. ■

Recordances Lluís Viu i Torres

Cal Capdevila, Anyós 27/3/1943
Andorra la Vella 15/7/2025

Per Jordi Alcobé i Font

Gràcies, Lluís, per fer realitat el teu somni

He conegut la persona que hi ha darrere d'una trajectòria d'èxit rellevant.

T'he conegut fa pocs anys. No he conegut l'esquiador professional, l'empresari ni el polític que has estat. Però en aquests pocs i últims anys, he conegut la persona que hi ha darrere d'una de les trajectòries d'èxit més rellevants del nostre país, un autèntic andorrà de cor i d'esperit, que has fet i creat història i sobretot un llegat, del qual tots els andorrans som hereus i beneficiaris, i per tant deutors. D'entrada, sota l'aura del respecte, lideratge i seriositat que transmeties *aux premiers abords*, de seguit sortia el teu caràcter galant, bromista, proper i natural. Només quan la confiança s'anunciava i demanava pas per aprofundir en la persona més que en el personatge, sota les capes de l'experiència i de la resistència, és quan apareixia la veritable persona del Lluís. Un nen de casa de pagès, de cal Capdevila d'Anyós, que va deixar el bastó de guardar les vaques en una societat que es recloïa a les cases sota la neu, pels bastons d'esquiar i per veure l'oportunitat que representaria l'esquí per al nostre país.

Sempre recordaré les xerrades a la taula de la cafeteria.

A la teva capacitat de superació segur que hi va ajudar el teu padrí, de cal Masover de Mereig de Canillo (d'aquí surt el Torres), una de les cases més altes i aïllades d'Andorra, a 1.900 metres d'alçada, quan em deies orgullós que també tenies una pota a Canillo. Sense remuntadors, sense roba d'abric, sense

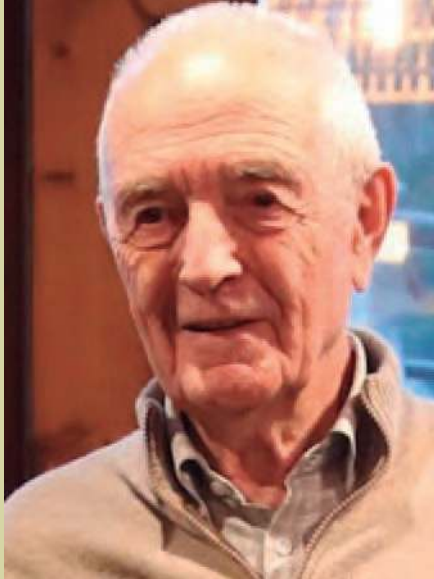

foto F. Galindo

Homenatge de la FAE als primers tres esquiadors olímpics, 14/9/21

Al despatx de Cònsol

Exposició Fèlix Peig "Perspectives diferents", 30/9/93

L'equip nacional d'esquí rebut per Òscar Ribas i Manuel Mas, 1/3/84

pistes retracades (haviem de baixar derrapant per aixafar la neu cada matí abans d'obrir les pistes), i amb esquis fets a casa, però amb una il·lusió que mou mons, vas desafiar aquella capa blanca i la vas domesticar. Has estimat la neu i la neu t'ha estimat. El teu talent et va fer ser olímpic, corredor amb vuit vegades campió d'Espanya, entrenador de l'equip nacional d'Espanya, per passar després a ser director d'Ensisa, l'estació de Soldeu (encara no el Tarter) entre el 1969 i el 1972.

Una malaurada allau et va fer canviar de rumb, i vas deixar la vida professional al voltant de l'esquí per dedicar-te a l'empresa, a la política i a la família. Però mai vas perdre la teva passió, i n'has pogut gaudir tota la vida. Fa dos anys, encara m'explicaves que vas anar a tornar de Ribascorjada al Pas de la Casa i feines a seguir-te!

Recordo les fotos memorables quan marcaves la pista vermella nova (actual Torrallardona) de Soldeu, o quan m'explicaves els projectes que visionaves per traçar una pista del Cap de la Llosada fins a les Bordes de Pellicer, per tenir el desnivell suficient per aspirar a acollir proves de Copa del Món. Una altra fita, la de les competicions internacionals, que has pogut veure acomplerta. O quan projectaves una estació a la vall de Sorteny i a la Coma de Ransol, unint dos parròquies, Canillo i Ordino. O quan m'ensenyaves fotos de la competició que es va organitzar al poble de Canillo, des de la Riba Grossa fins al prat on ara hi ha el Comú. I com t'agradava baixar la Rossinyol, la pista blava que baixa de la Portella del Maïà al Forn de Canillo, fins als Planells del Forn, i que consideraves la pista més maca de l'estació.

I no només has gaudit a l'hivern, sinó també els estius, anant a pescar allà on avui ningú s'atreveria, al riu de Montaup o a la Vall del Riu. Perquè la nostra muntanya, la nostra natura i tu només heu estat un, protegint-vos i cuidant-vos mútuament.

8 de març del 2024. En una sala plena de gom a gom, a l'hotel Sport Village de Soldeu del teu amic Josep, puges a una taula rodona amb la Margaret, el Bonavida, el Calbó i el Conrad (tothom qui els ha de conèixer, els coneixem amb aquests noms), en l'acte del 60è aniversari d'Ensisa. Va ser un moment únic en què ens vas fer reviure aquella obertura i els primers anys de l'estació. Un autèntic plaer i honor escoltar aquell relat amb veu del present i ulls del passat. El teu testimoni en format d'entrevista en el llibre dels 60 anys d'Ensisa, que va succeir l'acte, queden escrits per sempre.

Lluís, sempre recordaré les xerrades a la taula

Presentació del llibre 60 anys d'Ensis

Inaugurant la Fira. .Fotos Arxiu Comunal d'Andorra la Vella

Inauguració de la plaça de la Rotonda

Jurant el càrrec de Cònsol major

Saludant al Copríncep Chirac

de la cafeteria, amb la Carme, la Fina i el Titus, els quatre inseparables i insubstituïbles, omplint de vida tots els racons. Amb el somriure, l'anècdota, els records, les fotos antigues que mostraves orgullós i generós per compartir, o la teva lectura crítica de les notícies del diari. Melancòlic d'aquella Andorra que vas viure, però satisfet de veure com la teva passió s'ha convertit en la primera font de recursos del teu país.

Lluís, te n'has anat massa d'hora i sense fer soroll. Una mala sorpresa, una mala idea, d'un dia assolat d'estiu, lluny de l'hivern, la teva vida.

Gràcies, Lluís, has acomplert el teu somni i el de moltes persones. La teva vida, la teva història, el teu llegat, s'han convertit en llegenda, la Llegenda de l'esquí andorrà. Ara continuaràs esquiant sobre els núvols al costat de les estrelles. La teva llum sempre ens il·luminarà i la teva presència sempre ens acompanyarà. Gràcies, Lluís, referent i amic. ■

Per Àngels Mach i Buch

Lluís Viu i Torres, un precursor

Lluís Viu i Torres va ser una persona polifacètica que tant es va dedicar a la seva passió, l'esport de l'esquí, com a corredor, director de l'estació d'esquí de Soldeu en els seus inicis i també com a entrenador, però també pel seu servei a la societat.

Va participar als Jocs Olímpics d'hivern, a Innsbruck el febrer de 1964, en les proves de descens i eslàlom gegant competint per a l'equip espanyol, perquè encara no ho podia fer per Andorra. En el descens en Lluís es va classificar en el lloc 35è, en tant que la figura francesa Jean-Claude Killy va ser 42è, de 84 esquiadors, 77 classificats i 7 no arribats. Els altres corredors de l'equip espanyol van ser Joan Garriga (41è), Xavier Massana (43è) i Jordi Rodríguez (no arribat). En l'eslàlom gegant, en Lluís també va fer la millor classificació, al lloc 32è. En aquesta competició Killy va fer 5è, Joan Garriga 38è, Francesc Prat 58è i Xavier Massana no va arribar, de 96 esquiadors, 80 classificats i 16 no arribats.

Mentre va ser director d'Ensis va ser membre del comitè de selecció d'esquí espanyol, del 1969 al 1972. Ferm impulsor del moviment olímpic, com a dirigent va ser cofundador del Comitè Olímpic Andorrà, el 1964, i en va ser primer vicepresident i tresorer fins que el comitè va obtenir el reconeixement del Comitè Olímpic Internacional.

Lluís Viu, en l'àmbit de l'associacionisme i la solidaritat, també va ser cofundador de la Creu Roja, del Rotary Club i de l'Unicef a Andorra, i president de l'Esquí Club d'Andorra (ECA) del 1981 al 1991.

El 2010 el Cap de Govern Jaume Bartumeu el va nomenar representant permanent d'Andorra a l'Oficina de les Nacions Unides de Ginebra.

Inauguració de la Casa Pairal

En el seu vessant polític, en tant que Conseller comunal de Finances entre 1988 i 1991, va sanejar les finances de la parròquia i va transformar el model de gestió. Va ser Cònsol major de la parròquia d'Andorra la Vella durant els anys 1992-1995 i 1996-1997. En el seu mandat es van posar en marxa equipaments emblemàtics com el Parc Central i la piscina exterior del Centre Esportiu dels Serradells, o la remodelació de la plaça de la Rotonda. Va deixar palesa la seva sensibilitat vers la gent gran inaugurant la Casa Pairal el 23 d'agost del 1992 i la residència Clara Rabassa, que el 15 de desembre del 1992 obria les portes, com a primera institució dedicada a allotjar persones grans.

La Societat Andorrana de Ciències, que estava radicada des de febrer de 1985 al carrer de la Borda, edifici Rosella, despatx 23, va veure que el lloguer que s'abonava era l'import que costava l'edició d'un llibre i li vàrem demanar al Cònsol Lluís Viu si el Comú d'Andorra la Vella disposaria d'un local on ens poguéssim encabir de forma gratuïta. A partir de l'1 de desembre del 1995 la seu social de la SAC va estar radicada a l'edifici Clara Rabassa, avinguda Príncep Benlloch 30, en un despatx que el Comú ens va cedir a la 3a planta, i que vàrem compartir llavors amb dues associacions culturals més (Associació d'Escriptors d'Andorra i Enfants du Mékong). Aviat vàrem ser una dotzena d'associacions en el mateix petit despatx, procurant no coincidir en les dates de les reunions, i sent punt de partida al niu d'associacions que es va anar creant i es va traslladar el 2004 a l'edifici del carrer Mossèn Cinto Verdaguer 4 del Centre Cultural La Llacuna. ■

Recordances Julio Sorigué i Zamorano

Cervera 1933 - Lleida 12/8/2025

Per Gerard Cadena i Turiella

Mi gente i Hay que hacer un planteamiento. Aquestes són les dues frases que em venen al cap quan penso en Julio Sorigué. Unes paraules que no eren simplement dues falques, sinó que resumien la seva trajectòria vital i la seva manera de fer les coses; perquè amb la seva gent va dur a terme un plantejament: el d'un grup empresarial que es va convertir en un referent en l'àmbit de l'obra pública a Catalunya, Espanya en el seu conjunt i també a Andorra.

Vaig conèixer Julio Sorigué des de tots els seus vessants d'home d'empresa. Primer, a la dècada de 1980, quan jo treballava a l'administració pública i ell era un especialista en pavimentació. Després, com a dos empresaris que competíem en un mateix sector. Una competència que, pocs anys més tard, va convergir en un projecte comú, i de competidors vam passar a socis. I, finalment, com a mecenes de la cultura i exemple de responsabilitat social corporativa, exemplificada en la fundació que porta el seu nom.

Sorigué és un exemple de l'impacte positiu que ha tingut la inversió estrangera a Andorra. Un model d'inversió forana productiva, associada amb empresaris locals i que –des de la competència i també des de la cooperació– ens ha ajudat a avançar en qualitat, en professionalització i en innovació.

El seu centre d'interessos no era a Andorra, ni des del punt de vista del volum de negoci, ni des del centre de decisions, ni des de l'estructura jurídica del grup. Però, en canvi, es desplaçava a Andorra sovint, més sovint del que era estrictament necessari; perquè li agradava portar els seus afers des del terreny, sí, però també perquè havia arribat a copsar la grandesa i la complexitat que s'amaga darrere de la nostra petitesa i simplicitat.

Julio Sorigué no va deixar mai d'emprendre ni d'innovar. Recordo que fa uns anys, quan el seu projecte empresarial ja es podria considerar culminat, quan ja era un home de negocis d'èxit, el vaig visitar a la pedrera de Menàrguens i encara em va mostrar un projecte per intentar extreure or a la zona. En detalls com aquest es fa evident que per ser una persona d'èxit cal no tenir por del fracàs. ■

Per Pere Moles i Sans

Julio Sorigué. Micromoments d'una complicitat

La meua relació amb Julio Sorigué va començar l'any 2015 d'una manera tan quotidiana com inesperada: dins d'un ascensor. Aquell espai efímer i funcional va ser l'escenari del primer contacte amb una persona que, amb el temps, esdevindria una figura clau tant en el pla personal com professional.

Julio pujava sovint a Andorra per reunir-se en unes oficines situades al mateix edifici que el meu despatx. El fet de compartir un amic comú —amb qui ell anava sempre— va facilitar que, cada vegada que coincidíem, s'establís una conversa breu però intensa. Eren micromoments: sota el despatx, a l'escala, al carrer. Converses ràpides, però

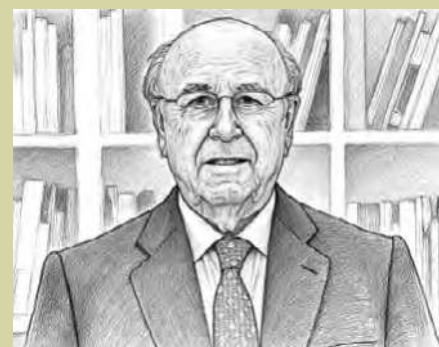
sempre carregades de contingut. Parlàvem d'art. Sempre d'art.

Recordo especialment el dia que el vaig felicitar pel projecte Planta i per la proposta que havia presentat a la Biennal de Venècia. Es va quedar sorprès que el reconegués i que conegués amb detall el projecte. Aquell gest va marcar un abans i un després. Julio tenia una memòria fotogràfica prodigiosa, i a partir d'aquell moment, cada vegada que ens trobàvem, repleniem la xerrada amb una naturalitat sorprenent, com si no hagués passat el temps.

Més endavant, gràcies al Cònsol d'Ordino d'aquell moment –amic meu–, va saber que jo havia realitzat *Estripagecs* als quatre vents al Parc Natural de Sorteny. Aquella informació va despertar en ell un interès sincer. Sabia també que jo era el comissari de la biennal, i va ser llavors quan em va convidar a visitar les seves instal·lacions a Lleida: el seu museu, el projecte Planta i una part significativa de la seva col·lecció personal d'art català.

Aquella visita va ser reveladora. No només per la dimensió i qualitat del projecte, sinó per la manera com Julio entenia l'art: com un compromís a llarg termini, com una eina de transformació cultural, territorial i humana. Sense estridències, sense protagonismes innecessaris. Amb rigor, visió i una generositat poc habitual.

De manera gairebé immediata, Julio es va proposar com a col·laborador de L'Andart, la Biennal Internacional d'Andorra. Aquell gest no era menor. A partir d'aquell moment, la Fundació Sorigué va esdevenir el principal patrocinador del festival, tant pel que fa a la

cessió d'obra com a l'assessorament tècnic i curatorial, gràcies també a l'excel·lent feina del seu equip. En especial, vull destacar la complicitat i la relació sostinguda amb Ana Vallés, la seva mà dreta i neboda, amb qui he mantingut una relació professional i humana profunda i continuada.

La implicació de Julio amb L'Andart no va ser només institucional. Va ser un acte de confiança. En el projecte, en el territori, en la capacitat de l'art contemporani de dialogar amb el paisatge natural i social d'Andorra. La seva presència va reforçar la biennal en un moment clau de creixement i consolidació, i va contribuir decisivament a situar-la en l'escena internacional.

A pocs dies de la inauguració de la sisena edició de la biennal, vam rebre la trista notícia del seu traspàs. El cop va ser profund. Des de l'organització vam sentir la necessitat –i la responsabilitat– de dedicar-li una exposició en homenatge, com a mostra de respecte, agraïment i reconeixement. Una exposició que es va materialitzar a l'Hotel Pol i que volia

ser, més que un comiat, una celebració del seu llegat.

Quan penso en Julio Sorigué, no penso només en el mecenes, el col·leccionista o el fundador d'un projecte cultural exemplar. Penso en aquells micromoments compartits, en les converses breus però intenses, en la seva capacitat d'escoltar, en la curiositat intacta, en la memòria precisa. Penso en una manera d'entendre l'art des de la discreció i el compromís.

Aquest text no vol ser un retrat exhaustiu, sinó un testimoni. El d'una petita relació d'amistat nascuda gairebé per casualitat, que amb el temps es va transformar en una col·laboració profunda i significativa. Una relació que va deixar empremta, tant en el projecte de L'Andart com en mi mateix.

El llegat de Julio Sorigué perdura en les obres, en els espais, en els projectes que va impulsar. Però també en les persones que vam tenir la sort de creuar-nos amb ell, encara que fos, com en el nostre cas, dins d'un ascensor. ■

Per Ventura Esport i Benazet

Vaig conèixer el Sr. Sorigué el dia de la inauguració del Palau de Gel de Canillo. Aquell va ser el primer contacte personal amb ell, però no va trigar gaire a deixar-me clar que era una persona diferent. El Sr. Sorigué era un home amb una visió empresarial extraordinària, d'aquells que sempre anaven tres passos per davant de la resta.

Tot i tenir els seus principals negocis a Espanya, Andorra ocupava un lloc molt especial en el seu cor. Estimava aquest país d'una manera sincera. Aquí s'hi sentia bé, hi va fer grans amics i, cada vegada que venia, gaudia d'Andorra intensament. No era només un lloc més per fer negocis, era un espai on se sentia a casa.

Els meus inicis al seu costat van ser en el món de l'asfalt, amb l'empresa Asfand, el primer projecte en què vaig començar. Jo era jove i m'asseia al costat del meu pare i d'ell, compartint taula amb persones que en aquell moment ja eren grans referents: en Daniel Armengol, en Josep Montané i en Joan Escalé. Aquelles estones, aparentment senzilles, van ser una autèntica escola de vida i de negoci.

Vaig aprendre molt escoltant. Escoltant converses, decisions, reflexions i consells. Tot el que sóc avui és, en gran part, gràcies a

aquells moments i a aquella manera d'entendre l'empresa i l'emprenedoria. I si hi ha una cosa que destacaria especialment d'en Julio Sorigué és la seva visió. Tenia una capacitat gairebé innata per anticipar-se, per veure oportunitats on altres encara no les intuïen.

Va fer grans negocis, això és evident, però el que realment el movia no eren els diners. El que l'apassionava era fer negocis, crear, construir projectes. Per a ell era una forma de viure, una passió autèntica. I això el feia encara més admirable.

El Sr. Sorigué va ser un home com pocs. Un d'aquells que trenquen el motllo quan neixen. Una autèntica bèstia del negoci, amb una visió impressionant, però sobretot una gran persona. Jo l'he admirat moltíssim i puc dir, amb orgull, que he après molt al seu costat.

Mesos després de la seva pèrdua, el record d'en Julio Sorigué continua ben viu entre tots els que vam tenir la sort de compartir camí amb ell. El seu mestratge, la seva visió i la seva humanitat segueixen sent una font d'inspiració constant, i el seu llegat perdurà en cada projecte, en cada decisió i en cada persona que, com jo, va aprendre a mirar el futur una mica més endavant gràcies a ell. ■

Recordances Pere Font i Moles

5/6/1926 - 12/12/2025

Encamp

Per Àngels Mach i Buch

Pere Font i Moles va morir als 99 anys complets després d'una vida intensa.

Va fundar la Impremta Principat, la primera d'Andorra, el 1950. El 2014, el Comú d'Encamp el va homenatjar amb una placa commemorativa per ser un dels padrins més grans de la parròquia. També havia estat vinculat al Rotary Club d'Andorra.

En la seva etapa dedicada a la política va ser Cònsol menor d'Encamp el 1960-1961 amb Enric París i Torres, que va ser Cònsol major. El 1962-1963 va ser Conseller del Comú i l'any següent va ser nomenat Conseller general, entre el 1964 i el 1967, amb Julià Reig com a Síndic general i Eduard Rossell de Subsíndic, i posteriorment entre el 1970 i el 1973 amb el Síndic general Francesc Escudé. L'exconseller va ser un polític vinculat a la línia aperturista dels germans Reig.

Pere Font i Moles era de Ca l'Areny d'Encamp, una de les cases fortes de la parròquia. ■

Recordances Pere Font i Moles

Per Antoni Estrada

Records d'Antoni Estrada

La meua vida professional va quedar lligada per sempre a la Impremta Principat. Hi vaig començar a treballar amb el Sr. Font l'any 1977, quan tenia 30 anys, i hi vaig dedicar 40 anys de la meua vida, fins que em vaig jubilar, als 70. No va ser només una feina; va ser casa meua.

La impremta era una societat, i quan el Sr. Font va decidir retirar-se, va tenir el generós gest de donar-nos la seva part, al Sr. Ramon Pera i a mi. Va ser un moment de responsabilitat però també d'orgull.

La meua filla Elisabet també hi va treballar, gairebé 30 anys com a administrativa. Veure-la créixer professionalment al mateix lloc on jo havia crescut com a persona és un dels records que guardo amb més estima.

La Impremta Principat, fundada l'any 1950, era la degana d'Andorra. Durant dècades va imprimir la vida del país: participacions de casament, batejos, programes de festes, llibres, cartells, recordatoris de defunció quan encara no hi havia funeràries... Cada full que sortia de les nostres mans formava part de la història d'algú.

El Sr. Pere Font era una persona recta, exigent, però amb un gran cor. Per mi va ser com un pare. Tant ell com la seva esposa la Sra. Maria, ens van acollir amb una humanitat que no oblidaré mai. Entre nosaltres va néixer una gran amistat que, amb els anys, s'ha estès també a les seves filles.

Vaig arribar a Andorra des de Sabadell just després de casar-me amb la Maribel, ara fa 55 anys. Vam venir a visitar uns amics i, gairebé sense buscar-ho, l'endemà ja tenia feina a la Impremta Solber, situada davant de l'antiga caserna de bombers, gràcies a l'experiència que portava de la Impremta Minerva de Sabadell.

Pocs anys després, en Pere Font em va venir a buscar. Aquella decisió marcaria el meu futur durant quatre dècades.

Treballant a la Impremta Principat

Homenatge del Cònsol Jordi Mas el 2014

Amb les autoritats en la visita del Copríncep Macron el 2019. Fotos Comú d'Encamp

En Pere Font i Moles havia estudiat a Manlleu i, en tornar a Andorra i veure que no hi havia cap impremta, va decidir crear-ne una. Així va néixer la Impremta Principat l'any 1950, primer al carrer François Mitterrand d'Encamp, on avui hi ha el restaurant Caliu d'en Josep, i més tard després d'un altre canvi a l'edifici La Mola, al carrer de la Molina, en un terreny de la família.

Al principi tot era tipografia. Després vam incorporar l'òfset. Recordo amb emoció la primera màquina de quatre colors, que vam anar a comprar a Dinamarca. No existien els ordinadors; tot es feia a mà o amb màquina d'escriure. Era una feina artesanal, pacient, feta amb ofici i orgull.

Entre tants treballs, en recordo alguns amb especial estima: el llibre dels goigs de Meritxell, *Cants a Nostra Senyora de Meritxell*, el 1987, que anava creixent fins a l'últim moment perquè apareixien nous goigs; el *Llibre de la Consueta* del Comú d'Encamp, 1996, amb aquells exemplars especials enquadernats amb tanta cura, un dels quals

Amb els Cònsols i la Comissió de Festes

el Comú d'Encamp va lliurar al Copríncep Jacques Chirac en una visita que va fer al nostre país.

També vam imprimir llibres, revistes i litografies que formen part de la cultura del país: la Nit Literària del Cercle de les Arts i de les Lletres, els llibres de la Societat Andorrana de Ciències, els llibres de Velles Cases Andorranes, les litografies d'Àgora Cultural, el llibre del Museu Thyssen, la Fira de bestiar, el concurs de gossos d'atura... Cada projecte era un repte i una responsabilitat.

Un llibre que recordo amb especial satisfacció és *Dones d'Andorra* (2006), de l'Adelaida Garcia i Puy i la Montserrat Ronchera i Santacreu. Es va exhaurir de seguida i en vam haver de fer una segona edició. Aquell èxit ens va omplir d'alegria.

Quan miro enrere, no veig només una impremta; veig una vida sencera dedicada a un ofici noble, a unes persones que es van convertir en família i a un país que, pàgina a pàgina, també vam ajudar a escriure. ■

Homenatge Jaume Ramond i Pouquet

Andorra la Vella 18/12/1942
Encamp 30/8/2014

Per família Ramond

El Jaume Ramond i Pouquet va néixer a Andorra la Vella l'any 1942, en ple centre del país en una època en què Andorra començava a obrir-se al món modern, però encara mantenia viva l'essència del país de muntanya i tradicions. Els seus pares van venir de Perpinyà per portar els correus francesos a Andorra: La Poste.

Va desenvolupar una llarga trajectòria professional vinculada als mitjans de comunicació, especialment amb Sud Radio, on va ser tècnic durant molts anys.

La seva passió per la imatge i la memòria visual el va portar a enregistrar nombrosos vídeos, molts dels quals avui formen part dels records i del llegat de l'associació Velles Cases Andorranes.

Compromès amb el seu poble, va ser Cònsol menor d'Encamp entre els anys 1995 i 2001 i posteriorment Cònsol major del 2001 al 2003. Durant aquells anys va treballar amb dedicació per al progrés de la parròquia, sempre amb la voluntat de fer prosperar Encamp però preservant-ne el patrimoni natural i arquitectònic.

La seva estima pel país i la seva història el van portar també a implicar-se de ple en el món associatiu. Com a president de Velles Cases Andorranes, va impulsar activitats culturals, visites guiades i iniciatives destinades a protegir i difondre el patrimoni tradicional andorrà.

Ho va fer amb passió i un profund sentit de la responsabilitat i amb el seu impuls l'associació va viure una etapa de gran vitalitat i creixement.

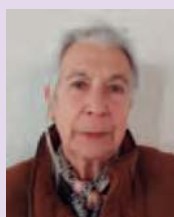
A banda del seu treball públic, Jaume (Jacques) era una persona propera i afable i amb una gran sensibilitat per la cultura i la memòria col·lectiva. ■

Pere Canturri i Daniel Areny, els premiats

Premiats i membres d'Àgora Cultural, 24/2/2011

Per Trini Casadevall i Medrano

Dia de la Cultura, presidint Velles Cases Andorranes, secretariat Àgora 2011

Jaume Ramond i Pouquet, un home associatiu

Vaig conèixer el Jaume Ramond i Pouquet quan es va casar amb la Joana Punsola (la Juanita de cal Valenti) a Encamp l'any 1966. A ella ja la coneixia feia força temps perquè vivia davant de la capella de Sant Miquel i la meua família a la plaça, just uns metres més enllà. Ell va néixer a Andorra la Vella, on vivien els seus pares, que eren de nacionalitat francesa. La nostra relació era cordial i de veïnatge, ens saludàvem i parlàvem quan ens trobàvem pel poble. L'amistat amb en Jacques va començar l'any 1987, quan, a principis d'octubre, el poble de Rouillac convida Encamp a celebrar el 20è aniversari de l'agermanament dels dos pobles; val a dir que la relació d'amistat dormia pràcticament des que signaren el pacte d'amistat l'any 1968.

Així, doncs, una cinquantena de persones, acompanyades pel Cònsol major Enric Pujal i els consellers Josep Travesset i Josep M. Vilalta, ens desplaçàrem al poble de la Charente per celebrar una festa que segons el programa podia ser agradable. Foren tres dies de festa amb tota la gent del poble implicada: cordial benvinguda, dinar a les cases, parlaments emotius, intercanvi de regals, plantada de l'arbre de l'amistat, l'oportunitat de veure un muntatge de les fotos de la signatura del pacte fet l'any 1968, missa amb la música de la seva banda musical, sopars i ball a la sala de festes, etc. Tothom va tornar

content i entusiasmat per les mostres d'amistat i germanor del poble, i amb el ferm desig de revifar la relació amb el municipi francès.

De seguida vàrem veure la necessitat de demanar al Comú l'autorització per formar una associació, on de bon grat s'afegiria gent que havia viscut aquesta experiència. I així fou: el dia 5 de març del 1988, la junta de l'Associació Pro Agermanament d'Encamp (APAE), formada per dotze persones, s'estrenava sota la presidència de Josep Travesset i amb Jacques Ramond com a vicepresident. La primera tasca que ens proposàrem va ser la de celebrar novament els vint anys a Encamp, puix que, en realitat, a Rouillac ho havien avançat uns mesos. En Jacques, il·lusionat, va engrescar la junta i començàrem a organitzar la festa a Encamp, que tingué lloc el primer cap de setmana del mes d'octubre d'aquell mateix any amb l'assistència d'una seixantena de rouillaquesos, entre els quals les autoritats, força gent d'Encamp que volia reveure els amics que havia conegut mig any enrere i, naturalment, el Comú en pes, presidit per Miquel Alís i Josep Dallerès. En Jacques va fer tota la presentació dels actes oficials, amb afecte i simpatia; micròfon en mà, feia bo d'escoltar-lo: el lligam de l'amistat, per a ell, era important. Les visites entre els dos pobles varen sovintejar durant anys en els dos sentits fent moltíssimes activitats de tota mena.

Això ja no tenia aturador, ens agradava i era bonic. L'any 1989 s'acabava i el Jacques va suggerir que ens podríem agermanar amb l'Alguer. La idea va agradar a la junta i ell mateix va escriure a l'Ajuntament sard, però no vàrem tenir mai resposta. Encetat l'any 1992 ens va fer gràcia cercar un altre poble, però aquesta vegada volíem que fos al sud d'Espanya. En Jacques, que s'estrenava com a

El vintè aniversari a Encamp, 1988

El Jacques i la seva muller a Rouillac amb altres acompanyants el 1989

Mirant la placa que hi posa "Mirador d'Encamp", a l'Alguer, el 2003

Una de les sortides dels socis de l'Associació Pro Agermanament d'Encamp, el 1992

A Mojácar el 1998

president de l'Associació, i dos membres més varen viatjar fins a Mojácar (Almeria) per demanar-los si volien agermanar-se. La celebració va tenir lloc els dies 21, 22 i 23 d'abril del 1993 a Encamp.

En Jacques tenia facilitat de paraula, era agradable, meticulós, ordenat, i tenia sentit de l'humor, virtuts que s'intuïen en els seus discursos, que es preparava sempre amb capteniment i en funció de la llengua que havia d'emprar de les tres que parlava: català, castellà i francès. Era tranquil, no li agradaven les presses, no el vaig notar mai nerviós abans de fer un discurs, però sí que alguna vegada havia deixat anar: "Ara mateix en suen fins i tot els peus." Era broma. Nervís? No li ho vaig preguntar mai. El temps passa i ja som a final de l'any 1995, quan en Jacques anuncia en la reunió del mes de novembre que formarà part d'una candidatura a les eleccions comunals com a possible Cònsol menor; per tant, haurà de dimitir si guanyen, però assegura que, si fos el cas, ell seguiria donant suport a l'associació des del Comú. I així fou, sempre va assistir a tots els actes i viatges que es varen fer amb els pobles germans, tant a Encamp com a Rouillac i Mojácar, que foren molts, assistia a les reunions de la junta de l'APAE com a delegat del Comú. Ell va voler figurar-hi així, no com a Cònsol menor.

I, coses de la vida, un membre de la junta un dia, atenent al seu lloc de treball un senyor de l'Alguer que treballava per a l'Ajuntament sard, li va comentar que una associació de la qual ell era membre es va dirigir per carta a l'Alguer oferint-los un agermanament amb Encamp. El bon home va dir que ho demanaria i que el tindria al corrent. A la tarda va tornar a l'establiment per dir a qui l'havia atès al matí que a l'Ajuntament de l'Alguer no tenien constància de cap carta, però que al síndac (alcalde) la idea li va agradar i que es posaria en contacte amb el Comú d'Encamp. La carta del Jacques tenia resposta vuit anys més tard, perquè ja érem a final de l'any 1997. Val més tard que mai, diu l'adagi popular.

El Sr. Pere Alvau, coordinador de les activitats culturals de l'Alguer, va ser rebut pels Cònsols d'Encamp, Jordi Mas i Jaume Ramond, el 9

de gener del 1998. De moment, es va acordar establir llaços d'amistat i intercanvis culturals entre els dos pobles; això no obstant, el Sr. Alvau va convidar els Cònsols a visitar l'Alguer. I en Jacques, tretze són tretze, amb la seva esposa aquell estiu s'hi desplaçaren. Foren rebuts pel Síndic Antonio Franco, que els va assegurar que als algueresos la relació que els agradaria tenir amb Encamp era la de l'agermanament. Aquesta confessió, al Jaume, li devia sonar a música celestial.

Però res més se'n va saber durant força temps. Mentrestant, Encamp, Rouillac i Mojácar continuaven fent tota mena de trobades d'amistat per celebrar aniversaris, festes majors, festa de moros i cristians, tradicions, obres de teatre, festivals folklòrics, intercanvis escolars (platja/neu), etc. També força gent d'Encamp, a l'estiu, va anar de vacances a l'Alguer, alguns amb la família i d'altres amb amics; sempre ens rebien a l'Ajuntament si els ho anunciàvem. I el maig del 1998, en Jacques comunica a la junta de l'APAE que l'Alguer ha dit que ja voldrien dur a terme l'agermanament, però no passa res. El temps, sí, i passa ràpid, perquè ja hem entrat a l'any 2001. En Jaume és Cònsol major; l'Esther París, Cònsol menor, i el Conseller Jesús Gasset, el representant del Comú a l'APAE.

En Jacques segueix assistint a les reunions de l'associació sempre que pot; per a ell, l'agermanament entre els pobles és com una dèria i viatja tant a Rouillac com a Mojácar sempre que ambdós pobles ens conviden a qualsevol festa.

La seva esposa i les seves dues filles deien sovint: "Només el veiem a taula, i no sempre", tot i que la Juanita sempre l'acompanyava en els actes i viatges de l'APAE. El Jacques vivia rodejat de dones, perquè les seves dues filles varen tenir nenes també, però finalment, l'any 2006, va arribar el nen i li posaren de nom Valentí, en record de la casa del seu besavi per part materna. En Valentí físicament s'assembla molt al Jacques; ell estava molt orgullós de tots quatre nets. Però seguint amb l'història, a principi de maig, el Síndic de l'Alguer, aprofitant que es

trobava a Barcelona, vingué a Encamp a saludar els Cònsols i parlar de l'agermanament, però s'acabà aquest any i res no s'havia acordat. A principi de setembre de 2002, els algueresos tornen a visitar els Cònsols: són tres regidors que havien estat uns dies a Barcelona i varen aprofitar per venir a Encamp i assegurar que estaven decidits a agermanar-se. Així, doncs, l'Alguer ho demanaria oficialment per carta al Comú. I ja som al 2003. L'Alguer convida el Comú a viure el seu Carnaval; és així com una delegació encapçalada pel Cònsol major s'hi desplaça i, en tornar, ens explica que els han rebut molt bé. Allà es va decidir que la signatura del protocol es faria primer a Encamp el segon cap de setmana del mes d'abril d'aquell any, aprofitant la celebració del 35è aniversari amb Rouillac i el 10è amb Mojácar, fet que suposava un ingent treball d'organització, però la junta de l'APAE no s'arronsà, teníem experiència i ho fèiem amb ganes.

La celebració dels dos aniversaris i de l'agermanament amb l'Alguer va ser emotiva divertida i maca: algueresos, mojaqueros, rouillaquesos i encampadans (més de 200 persones) vàrem compartir amistat i cultura. I durant el juliol, l'Alguer ens féu saber i ens convidà a la festa de la signatura del pacte d'amistat, el darrer cap de setmana de setembre. Hi vàrem anar 35 persones, ens varen rebre molt bé i a tots ens va agradar el poble, la platja, la gent, les botigues, la cuina, etc. I també sentir parlar un català italianitzat. El discurs del Cònsol, en Jacques, entranyable i bonic. Uf, ja podíem tancar la barraca després de catorze anys d'espera! En Jacques va acabar el seu mandat al Comú el 30 de desembre d'aquell 2003, però encara li va quedar corda per entrar en d'altres associacions.

L'APAE ja no existeix, Jacques, ja fa uns deu anys que l'associació no va trobar voluntaris per formar una nova Junta; l'agermanament s'està adormint novament i, aquesta vegada, crec que serà per sempre. Escrivint aquestes quatre ratlles que m'han demanat des d'Àgora, he pensat que a tu també et deu saber molt greu. ■

Homenatge Jaume Ramond i Pouquet

26/8/2007

Ripoll 17/7/2005

Per Maria Domingo

100 anys de
l'Escola
Francesca de
Canillo,
20/10/2013

22/6/2008

L'any 1997 vaig entrar a formar part de l'Associació Velles Cases Andorranes. Vaig formar part de l'associació durant 25 anys i mai vaig pensar que serien tants.

En el decurs d'aquest temps l'associació tan sols va tenir tres presidents, el Josep Marsal, el Jaume Ramond i el Claude Benet.

El Josep Marsal deixava el càrrec l'any 2005, i l'associació en aquella època arrossegava un dèficit referent a persones que la fessin rutllar; en aquell moment tan sols el Josep i jo mateixa érem al capdavant.

Persones com el Dietram von Schilker i l'Ursula Simpson ens havien deixat; l'Assumpció Casal, ànima de l'associació, tenia problemes de salut. És a dir, faltaven reforços.

Vàrem convocar eleccions i el Josep va dir que creia que tenia una persona per al càrrec de president que podia ser molt útil per a l'entitat. Arribat el dia, amb bastant participació. El Josep em va presentar alguns dels benvinguts: hi havia gent de Sant Julià, Encamp, Andorra, Escaldes... Entre ells, el Jaume Ramond, el Pere Canturri i el Matias Aleix.

Es donà lectura de l'acta precedent, s'explicà l'estat de comptes de l'Associació i tot seguit es demanà qui estava disposat a agafar les regnes de l'entitat.

El Josep Marsal va exposar que entre els assistents hi havia el Sr. Jaume Ramond, a qui ell ja havia explicat la situació i que estava disposat a entrar a l'associació si els assistents hi votaven a favor.

Feta la votació en sortiren elegits Jaume Ramond com a president, vicepresidenta Antonieta Estañol, secretària Maria Domingo i tresorer Matias Aleix. Com a vocals, Assumpció Casal, Josep Marsal, Pere Canturri, Ginette Fornells, Alfred Castro, Sílvia Riba, Rosa Rogé i Robert Lizarte.

A partir d'aquell any i fins al 2012 el Jaume va estar al capdavant de l'associació. Varen ser anys de moltes sortides a Espanya, França, l'Alguer..., buscant sempre indrets lligats a la cultura, a la història –si estava lligada amb el país, millor–, i defensant dins de la mateixa Andorra els llocs o edificis que estiguessin en

22/6/2008

Santes
Creus,
2013

A la
Corderie
Royale, a
Rocheport
(Charente
Maritime),
26/10/2012

22/6/2008

22/6/2008

19/2/2006

Santes Creus, 2013

perill de desaparèixer. Va ser una feina de tots, sí, però ell i el Pere Canturri en van ser l'ànima. Era un home seriós, afable amb tothom, dedicat a la família i a la defensa del patrimoni i d'Andorra.

Malauradament l'any 2013 va començar a tenir problemes de salut i l'any 2014 ens va deixar. Velles Cases Andorranes va quedar òrfena, sí, però el seu record, el seu tarannà i totes les persones que el vàrem tractar en sortirem més fortes.

Gràcies, Jaume, sempre en el nostre record. ■

22/6/2008

Per Robert Lizarte i Fernández

Velles Cases de Van Dyck

Velles Cases Andorranes va néixer l'1 d'agost del 1984, fruit de la dèria de Claude Van Dick, hereu de Casa Cristo d'Encamp pel seu matrimoni amb Mercè Pirot, pubilla de la casa, que havia traspassat el 1972.

La idea de creació de l'associació es va produir arran de la trobada entre Claude Van Dyck i el Sr. Beigbeder, president de les Vieilles Maisons Françaises, a qui a convidar a passar uns dies a Andorra. Durant la seva estada van visitar tot el Principat i van quedar meravellats per les cases antigues i la natura del país. Animats per salvaguardar aquest patrimoni, van convidar diverses personalitats i amics andorrans a formar part de l'associació per preservar el patrimoni cultural, artístic, arquitectònic i natural d'Andorra.

Van Dyck va ser el primer president d'una entitat amb tres objectius essencials, segons els estatuts: salvaguardar el patrimoni cultural i natural, promoure'n l'interès dels ciutadans, i cridar l'atenció de les institucions sobre els perills que l'amenacen i instar les accions necessàries per salvaguardar-lo. Claude Van Dyck va exercir el càrrec fins al 1989, i el van succeir Enric Palmitjavila (fins al 1997), Josep Marsal (fins al 2004), Jacques Ramond (fins al 2014), Antonieta Estañol (fins al 2016), Claude Benet (fins al 2022) i Robert Lizarte, que va ser conservador de Casa Cristo del 2000 al 2024 i va emprendre el relleu a partir de l'1 d'abril del 2022.

Claude Gustave Robert Van Dyck havia nascut el 13-3-1925 a Chennevières-sur-Marne, Yvelines, Île de France, i va ser el segon marit de la Mercè Pirot i Bigatà, pubilla de Casa Cristo d'Encamp. A Perpinyà l'anomenaven (i tinc entès que li agradava) *el rei dels gitanos*. Va fundar Velles Cases Andorranes el 1984 i va ser-ne el primer president. De fet, la primera raó social de l'associació va ser Casa Cristo. Va morir l'11 de maig del 2012 a Perpinyà. Un any abans, Velles Cases Andorranes li va retre un homenatge, a l'hotel Guillem d'Encamp.

La seva esposa, Mercè Pirot Bigatà, havia emigrat els anys 30; es va casar amb el seu primer marit i muntaren una herboristeria a la

Recepció del Marquès de Breteuil a la Vegueria de S. E. el Co-Príncep Francès

Rue de la Fusteria. En quedar vídua va conèixer Van Dyck. La Mercè no va tindre fills. La Florentina, que és la germana de la Mercè, va tenir un fill, que es deia Enric (nat el 1931) i una neta, anomenada Corina. La Corina tenia descendència, tots vivien a Besiers. Van vindre un dia a visitar Casa Cristo.

Estaven emparentats amb cal Toles de les Bons, cal Carlets de Mosquera (Enric) i cal Magre del Tremat.

Actualment, Casa Cristo és més que una casa museu. Transporta el visitant a l'Andorra de final del segle XIX i començament del XX, a l'estrat humil de la societat d'aquell temps, una família de pagesos. Aquesta casa de poble de tres pisos es va construir a final del segle XVIII, però se n'han mantingut intactes tant la distribució com els elements originals, que n'han fet un testimoni de primera mà d'un mode de vida auster però digne. La construcció és estreta, per la necessitat d'adaptar-se a l'espai reduït del solar, però disposa d'estances per a diversos usos: el celler, un magatzem per guardar-hi les eines del camp, i la sala de més amunt, de caràcter més social i festiu, a l'última planta. La casa va estar habitada fins al 1947, quan les últimes propietàries van emigrar cap a França i van deixar-la com a residència secundària. El 1995, el Comú d'Encamp la va comprar als darrers hereus, la va restaurar i es va obrir com a museu etnogràfic l'any 2000. ■

Chennevières-sur-Marne 13/3/1925
Perpinyà 11/5/2012

Juny, 87. Visita de la Casa Plandolit

Nov. 87. Estrasburg Assemblea General

Parlament del President, Sr. Claudi Van Dyck, efectuat després de la constitució de l'Associació, el desembre de l'any 1984.

Un poble que respecta la seva història i el record dels seus avantpassats, ha de fer els majors esforços a fi d'honorar els sentiments de bellesa.

L'Associació "Velles Cases Andorranes", constituïda recentment, recorda que els andorrans que han fet coses tan grans, en poden fer de més grans encara. Una d'aquestes grans coses és la de lluitar contra el retraiement del passat, lluitar contra l'oblit del passat.

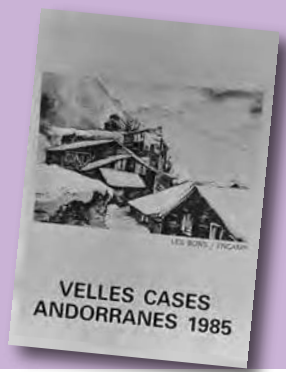
En cada nació hi ha sempre tres aspectes en el curs de la seva existència: el passat, el present i l'avenir. El present i el futur són sempre a la nostra disposició, cal construir-los al millor possible; quant al passat, és un deure sagrat per cadascú de respectar-lo i preservar-lo; una obligació que devem als nostres amics, que devem als nostres ideals.

Les autoritats fan tot el possible per lluitar contra tota mena de profanacions, de degradació i de ruïna que amenaça alguns admirables monuments que encara resten. Però les autoritats no poden fer-ho tot. Cal que les ajudem.

L'Associació "Velles Cases Andorranes" és feliç en salutar l'arribada de 1985 tot i començant la seva acció. El president Claudi Van Dyck, d'Encamp; el vice-president Joan Font, de Sornà; el secretari Enric Palmitjavila, d'Escaldes; el tresorer, Antoni Pol, de Sant Julià de Lòria i tota la Junta, tenen l'honor i la joia de convidar totes les persones interessades per tal que vinguin a unir-se al si de les V.C.A. per mantenir el respecte al passat i evitar així aquest error pel qual veuríem disminuir la llum d'Andorra, car el desenvolupament del respecte pel passat, constitueix una admirable manera d'engrandir la civilització, i la mateixa bandera d'Andorra, ha de ser per a nosaltres la senyera de la civilització.

No oblidem mai que som els mateixos homes que els nostres pares, que tenim les mateixes aspiracions que els nostres pares, que tenim la mateixa ànima que els nostres pares.

El President
Claudi VAN DYCK

PRESENTACIÓ

La bellesa eterna que ens comunica l'univers pot ésser de formes molt diverses; una d'aquestes formes es l'amor a les coses belles del passat.

L'esperit humà recerca aquest passat en tots els seus aspectes i facetes. L'arquitectura és potser, un dels camps més apassionants; dins el seu santuari hi brillen els més sagrats trossos.

L'interès dels andorrans pel seu patrimoni és força palès. L'associació "Velles Cases Andorranes", l'existència de la qual, és preferentment adreçada a la utilitat i servei dels seus adherents, tant en el que respecta a nivell nacional com a internacional, veu créixer d'any en any la seva aurores que s'intensifica a cada sortida, a cada visita; és a dir, a cada descoberta.

Aquestes redescobertes es realitzen sota la direcció del gran entusiasta de la història i de l'arqueologia En Pere Canturri. Ell és l'animador de la nostra associació; tots els nostres socis no es cansen, a cada sortida, d'escoltar els seus comentaris i explicacions enriquidores. Rebi la nostra més sincera gratitud. Ens enorgullem de tenir-lo com a un dels nostres clarividents socis fundadors.

"Velles Cases Andorranes" ha estat admesa en la prestigiosa organització internacional "Europa Nostra", durant el congrés de Versalles, el propassat mes de setembre. Hi assistí el secretari Enric Palmitjavila en representació de l'entitat.

Al mateix temps que s'ha entrat a formar part d'"Europa Nostra" (Federació Internacional d'Associacions per a la salvaguarda del Patrimoni Cultural i Natural d'Europa) fet de remarcable transcendència, s'han iniciat contactes amb "IBI" (Organització Mundial d'Associacions per a la salvaguarda dels Castells Històrics).

Relacions totes elles internacionals de gran relleu, i que la seva singularitat aportarà, sense cap mena de dubte, una dimensió nova a la nostra entitat.

Erecta com una flama en la seva immortal noblesa, Andorra és ara, ben implantada dins la vasta claredat del passat, un passat que és marcat amb l'empremta de l'àlliga i que confereix al Principat d'Andorra una ànima de gran poble.

El President
Claudi VAN DYCK

Art. 26.- L'Assemblea General Ordinària establirà el destí que s'ha de donar als rebuïts arrels i decidirà la forma d'extingir les pèrdues.

TÍTOL VIII.- DISSOLUCIÓ DE L'ENTITAT.-

Art. 27.- L'Entitat es dissolrà:

- a) Per acord de l'Assemblea General de socis que hagi estat adoptat per un quòrum d'un 40 % dels socis.
- b) Per sol·licitud de l'Entitat.

Art. 28.- La liquidació es farà de la manera que determini l'Assemblea General que hagi acordat la dissolució de l'Entitat, en el primer cas. En el segon cas, farà la liquidació la Junta Directiva.

Principat d'Andorra, 1 d'agost del 1984

PRESENTACIÓ

Erigint-se sobre els cims esplendorosos de la Bellesa Eterna, l'Arquitectura és la primera de les ciències i la primera de les Arts Superiors. Ens permet d'admirar el passat en forma de lligam misteriós anant de còr a còr i d'ànima a ànima.

Ens hagués agradat tant que moltes velles cases andorranes no morissin més que per reeixir dins la glòria d'un temps transfigurats! Malauradament, ferides de forma feroç degut al modernisme, aquestes velles cases s'esvaeixen, com la neu als primers raigs de sol.

Nogensmenys, els adherents de l'associació "Velles Cases Andorranes" som conscients dels canvis del silenci, i aquests admiradors, després a les Valls d'Andorra, sabem contemplar vestigis del passat.

La nostra associació, que creix continuament, ha projectat cap l'esdevenidor un resso prodigiós, i lluita de forma feroç contra els disbarats comesos pel modernisme envers la intel·ligència.

Som-hi, anem a salvar el passat. El temps, l'esperit i el món són el nostre camp d'acció.

No vull finalitzar, però, sense comunicar que és la meua voluntat i el meu desig donar pas a un nou equip que, juntament amb la meua col·laboració i estimació, ha de prendre el timó de les nostres Velles Cases Andorranes. També vull agrair especialment totes aquelles persones que han lluitat amb mi, i continuaran lluitant sense defallir, durant el temps que he estat president de Velles cases Andorranes - la nina dels meus ulls -.

En nom de l'associació, transmeto el nostre agraïment a les Autoritats i a tots els que ens aporten el seu ajut; ensems felicito i dono les gràcies a tots els membres, i especialment a en Pere Canturri.

Talment com s'encenen les grans torxes, tots units il·luminarem les grans causes!

El President
Claudi VAN DYCK

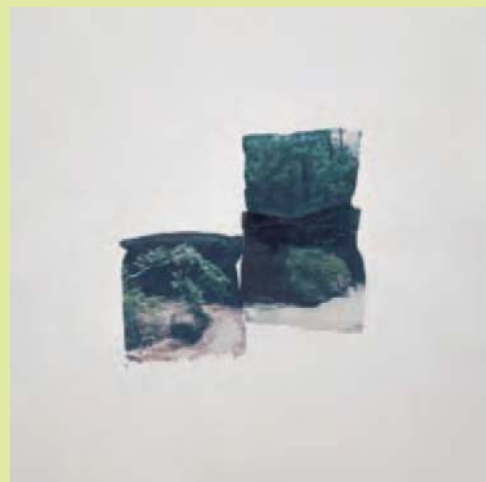

Sr. Van Dyck, el dinar de germanor als Cortals d'Encamp 1987

Projecte **CAMINANT. ELS MEUS REFUGIS**
a la Biennal Olot fotografia (2024)
Autor foto A: Raquel Alcántara
Autor foto B: Naiara Escabias Oferil
Autor foto C: Naiara Escabias Oferil

Naiara Escabias i Oferil

Curriculum vitae

(Andorra, 1999)

Graduada en Fotografia per l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya (IEFC), inicia el seu camí artístic desenvolupant una trajectòria marcada per la connexió entre la natura, l'art i les emocions humanes. En els seus darrers projectes treballa amb la tècnica de l'*Emulsion Lift Polaroid*, des d'un llenguatge íntim i reflexiu. Tot i que el paisatge és l'eix central de la seva obra, també explora altres àmbits com l'autoretrat i el nu, que amplien així les dimensions del seu univers creatiu.

La fotografia s'ha convertit en molt més que un mitjà d'expressió: és la seva manera de descobrir el món i, alhora, de conèixer-se a si mateixa. Aquesta mirada es materialitza en projectes com *Caminant. Els meus refugis*, on aprofundeix en els espais naturals que l'han acompanyada al llarg del temps i generen un vincle emocional amb cada lloc fotografiat.

Ha participat en diverses exposicions individuals i col·lectives. La seva primera mostra individual, *JO*, es va presentar a La Llacuna (2022) i posteriorment a Sabadell (2023). Amb *Caminant. Els meus refugis* va participar a la Biennal Olot Fotografia (2024), on va rebre un dels quatre premis destacats, i l'obra també es va exposar a Andorra i a la Galeria Puy & Co de Barcelona. Ha format part de projectes col·lectius com *Dones clau per a la història d'Andorra* (2025), exposat a les set parròquies; *L'Andart 2025* amb la peça *El sospir del bosc*; i *Una mirada sobre Andorra*, presentada a Europa i Nova York (2023).

Ha estat reconeguda amb premis com el Sergi Mas (2022) i el Talentejant en diverses edicions, entre d'altres. També ha participat en residències artístiques com FaberLlull Olot (2022), *Cebes Tendres* al Taller Tartera (2023) i l'Art Camp Andorra Unesco (2023), espais d'intercanvi creatiu que han enriquit la seva pràctica artística. Aquest recorregut vital i creatiu li permet compartir històries que connecten amb les emocions més profundes, construint una obra que busca inspirar, convidar a la reflexió i generar una consciència sobre el poder transformador de l'art. ■

Projecte **EL SOSPIR DEL BOSC** al L'ANDART 2025
Autor foto A: Facu Santana
Autora foto B: Naiara Escabias i Oferil

Projecte **TUPIDA SERENOR** per a FILS D'ART
a Sant Julià de Lòria (2025)
Autora foto A i B: Naiara Escabias i Oferil

Reflexió

El meu treball neix de la necessitat de parar i escoltar. En un món que corre constantment, jo busco els espais on el temps s'eixampla: els boscos, els estanys, els camins de muntanya. Són llocs que no només habito, sinó que em transformen.

La fotografia, per mi, no és només una imatge final, sinó un procés físic i emocional. Treballar amb Polaroid i amb la tècnica de l'emulsion lift implica acceptar la fragilitat, l'error i la imperfecció. Cada peça és única, irrepetible, com ho és el moment viscut. En aquest gest lent hi ha una manera d'entendre la creació com a experiència, no com a resultat.

Les meves obres parlen de refugi, d'arrels i de memòria. Són fragments de paisatge que esdevenen espais interns, llocs on tornar

quan tot es mou massa ràpid. M'interessa la relació entre cos i territori, entre la vulnerabilitat de la natura i la nostra pròpia.

Més que representar el paisatge, intento establir-hi un vincle: tocar-lo, traslladar-lo, fer-lo matèria. El pas de la imatge a un nou suport és també una metàfora de la transformació personal.

El meu treball convida a aturar-se, a respirar i a reconnectar amb allò essencial. A mirar el paisatge no només amb els ulls, sinó des de dins. ■

Projectes **DONES CLAU PER A LA HISTÒRIA D'ANDORRA (2025)**

Obra: **ARRELS DE LLIBERTAT**

Autora foto: Montserrat Altimiras

Projecte **RESPIRS DE CANILLO**

exposada a Cal Federico (2025)

Autora: Naiara Escabias Oferil

Celebrem el Dia mundial de la poesia a Encamp el 2025

Per Teresa Blanco
Fotos: Comú d'Encamp

El 21 de març, arreu del món es ret homenatge a la poesia com a expressió universal de la creativitat i l'emoció. És una jornada per recordar el poder de la paraula i com ens connecta amb la cultura i la identitat. A Andorra ens afegim a la celebració amb una vetllada única en què la poesia i la música es donen la mà a la sala de festes del Complex Esportiu i Sociocultural d'Encamp.

Benvinguda a càrrec de la Cònsol major d'Encamp, Laura Mas i Barrionuevo, i lectura del poema "Desamor", que pertany al llibre *Spiritual*, de Josep Maria Llompart, publicat l'any 1992.

Parlament de la ministra de Cultura, Joventut i Esports, Mònica Bonell i Tuset.

Part 1. Lectura de poemes

Recital de poesia a càrrec dels voluntaris i aprenents de català del Servei de Política Lingüística i dels alumnes del col·legi Maria Moliner, que llegeixen poemes premiats en l'última edició del concurs de poesia Miquel Martí i Pol.

Els participants del Voluntariat per la Llengua llegeixen una selecció de poemes del recull *Desescalada*, d'Elena Aranda, premi Recull 2024. Els estudiants del col·legi Maria Moliner el poema "Reducció gradual", dins del recull *Desescalada* d'Elena Aranda, premi Recull 2024, i el poema número IV del recull *Alzheimer* de Josep Maria Mangot, accésit Recull 2024.

Part 2. Recital *Lletres i música*

Marc Parrot sempre ha donat importància a les lletres de les seves cançons, en pensar que han de tenir el poder d'arribar i emocionar per si soles, sense anar vinculades necessàriament a la música. Lletres escrites amb la intenció que puguin ser llegides i que la música, si arriba, les faci créixer. Fins al punt que això va quedar plasmat en un llibre, *Cançons impossibles*, amb idees i poemes que, en general, no van arribar a tenir la seva música. L'espectacle va repassar la seva relació amb la poesia, tant a través de les seves cançons com de poemes musicats per altres.

"Ves e vents", poema d'Ausiàs March, musicat per Raimon; "Mocador d'olor", poema de Joan Salvat-Papasseit, musicat per Teresa Rebull; "Pantalons llargs", poema de Joan Salvat-Papasseit, musicat per Martí Llaurador; "És quan dormo que hi veig clar", poema de J. V. Foix, musicat per Joan Manuel Serrat; "La barca del temps", poema de Salvador Espriu, musicat per Marina Rossell; "Vincle", poema de Joan Vinyoli, musicat per Marc Parrot; "De zero", poema escrit i musicat per Marc Parrot, del llibre *Cançons impossibles*; "Misteriosament feliç", cançó de Marc Parrot dedicada a Joan Margarit; i "No sembla un final", poema escrit i musicat per Marc Parrot, del llibre *Cançons impossibles*.

Andorra s'afegeix el 21 de març a la celebració del Dia mundial de la poesia. Entre els actes d'aquest esdeveniment, s'hi inclou la difusió d'un poema escollit per la Institució de les Lletres Catalanes, traduït a vint-i-tres llengües. El 2025 es tracta del poema "Desamor", de l'autor Josep Maria Llompart (Mallorca, 1925-1993). Celebrem, doncs, el centenari del seu naixement.

DESAMOR

#DMP25

Com si de cap abolissin
el fonoll de l'estiu, la raconada
que cabegen ones
agitadíssimes;
com si de cap
prohibissin l'Osca Menor, les taronges,
el seu cos nu en el capvespre d'assutzenes;
com si sense avisar
els coloms morts enlloaressin tot el gris de l'aiba;
com si les campanes
es negassin a repicar, com si la barca
ja no volgués sortir mai més de la nit de la cala;
com si la torre de Pisa
s'ensorrís finalment un cap al tard de floutes;
com si les llàgrimes
ja no poguessin emmellar-te l'esguard,
com si definitivament
et morissis en el cap de cantó de la memòria.

Josep M. Llompart
Poesia completa, 2018

28è concurs de Poesia Miquel Martí i Pol 2025

Recital Teresa Colom i el cantautor Roger Mas

Categoria Poema Premi David Esteve i Mortés

A pagès

La falç pren pas a la gibrella.
Ulls clucs de bon matí en aigües copsades pel fred verí.
Deixo el jaç ovella barbarina, embotit en faixa vellut i armilla.

Fent estança les flames soperes voleien en dansa tupins i cendrerres.
Ben tips de vi i matança a sol-ixent la falç en mà ixo l'estança.

En el 28è Concurs de poesia Miquel Martí i Pol, instituït amb motiu del Dia mundial del llibre per la Biblioteca Pública del Govern, adscrita al Departament de Promoció Cultural del Govern d'Andorra, els membres del jurat, compost en aquesta ocasió per Montse Cobo, Fina Font i Noemí Rodríguez, després d'haver fet la lectura crítica de les 17 obres presentades a la categoria Recull, i d'haver-nos reunit el 15 d'abril d'enguany, després de les deliberacions pertinents, hem consensuat aquest veredict.

Per a la categoria Poema, el jurat ha atorgat dos accèssits, consistents en un lot de llibres. El primer és per al poema núm. 7, per l'ús d'un llenguatge senzill i efectiu que acompanya el doble sentit, les metàfores i les comparacions que el recorren.

L'autor del poema, titulat Esquerda, és el Sr. Rafael Contreras Pozo.

El segon accèssit és per al poema núm. 14, és fresc, de to humorístic, i toca un tema de molta actualitat el que mostra que la poesia no té límits.

L'autor del poema, que porta per títol Sonet a la croada del llogater, és el Sr. Joan Lluís Armengol Mascarell.

Continuant amb la categoria Poema, el jurat atorga el primer premi, dotat amb 300 € i un lot de llibres, al poema núm. 4. Destaca per la utilització d'un mateix camp semàntic per descriure un instant de vida amb una selecció acurada de paraules que el fan intens i contingut.

El poema, titulat A pagès, ha estat escrit pel Sr. David Esteve Mortés.

Per a la categoria Recull, el jurat estableix la conveniència de deixar el premi desert. Animem però els concursants a continuar treballant.

En la categoria Recull, el jurat ha atorgat dos accèssits, consistents en un lot de llibres. El primer és per al recull núm. 6, que tracta de l'escriptura amb poemes que

Categoria Poema accèssit Rafael Contreras i Pozo

Esquerda

Esquerda que pugés
Esquerda que baixes
Esquerda que vas
Esquerda que vens

Nascuda a una rajola
Traça petita a la paret
Com un signe d'exclamació

Obertura prima al mur
Que travessa sense permís
Tot el que troba al seu pas

Filla d'un instant amb
Moviment imprecís

Esquerda abismal a la penya
Que queda al descobert

De vegades íntima
Altres vegades intensa

Encara quieta no deixa de créixer
Un relleu cap dins

Ets un sospir dins la façana
Una ferida que no enganya

Com una ombra
Que mai es tanca
Com un secret
Dins la terra

No fa soroll, no crida mai
Ets com l'ombra en el mirall
Que mostra les ferides

Un gest antic
Com un secret dins la pedra

Breu camí, llarg record
Potser no es tancarà mai
Però no tot cal que es repari

No es trenca
Ni s'esborra
Només es transforma

És una dreuera
Que no porta a cap lloc

Companya suau
M'ensenya coses sense paraules

És un rastre dins del temps
Una esquerda que no fa mal

Ets una idea per a fer una fotografia
Una fotografia en color
Un color tènue
O potser sense color
En blanc i negre

Només un instant
Només una esquerda petita i humil

proposen imatges interessants amb paraules properes i formen un tot coherent.

Aquest recull, titulat Versos convidats, s'ha presentat sota el pseudònim G. Vangarret, i pertany a la Sra. Vanessa García Garre.

El segon accèssit s'atorga al poema llarg núm. 14, s'ha valorat la qualitat de les imatges que emmirallen la natura amb l'estat d'ànim i ens porten a un final esperançador.

El poema porta per títol Grandalles al vent i l'ha escrit el Sr. Carles Acosta Sabio.

Finalment, el jurat vol fer una menció especial i atorgar un lot de llibres al recull núm. 7, perquè tot i no ser un poemari a l'ús cal valorar la creativitat de l'obra titulada Endeivalles andorranes, i si fem de la poesia un joc? que pot esdevenir una eina educativa original i lúdica per aprendre'n més d'Andorra.

L'obra, presentada sota el pseudònim Enebe, pertany a la Sra. Noemí Bolaños Quirante.

Andorra la Vella, 15 d'abril del 2025
Montse Cobo, Noemí Rodríguez, Fina Font

Categoria Poema accèssit Joan Lluís Armengol i Mascarell

Soneta a la croada del llogater

Si ara el preu del metre quadrat m'ha marcat
és perquè cap vivenda ha estat adient
i perquè la xifra m'ha deixat coent
quan dins la butxaca he vist que hi ha un forat.

De desenes de pisos que he visitat
i que a l'estudiar-lo degudament
seguint el seu protocol corresponent
algú altre m'ha passat i ja l'ha llogat.

Sense fetge ni ronyons per una entrada,
a l'avança que he demanat a la banca,
he aconseguit la fita desmesurada.

Per fi he trobat una habitació franca
compartida amb molta gent aglomerada
i que quan vol sortir-ne ha de fer palanca.

Categoria Recull accèssit

Vanessa García i Garre,
pseudònim G. Vangarret

Versos convidats

Quaranta versos convidats
estretets, desendreçats,
asseguts ben apretats,
formant poema tots plegats.

Rimes fàcils, senzilles o profundes,
rimes lliures, pensades o estudiades...

Rimes verges,
que no sonaràn mai més
com la primera vegada.

Rimes velles,
que sempre sonaràn igual
tot i canviant paraules.

Sons s'escapen d'entre els llavis
que pretenen pronunciar-les
amb veus greus o veus tempranes,
mesclant tons, suaus i gravis.

Sons de vall, sons de muntanya,
sons de l'aire inquiet o en calma...

Sonates rojes,
com el caliu del viu tronc en flama.
Sonates blanques,
com de neu llueix la matinada.

Quelcom a dir, sense paraules?
De llei hi ha ulls, de llei hi ha tacte.

Xiuxiueja millor aquella mirada?
Criden més uns ulls o mans mullades?

Carícia donada amb tendresa
es va colar dins aquests versos.

Un vers es va mullar,
altre, desfet, va voler perdre's,
un darrer no va dir gaire i
l'últim vers sols vol jugar.
Juguem-ne, doncs, jocs de paraules.
Juguem-ne, justos o arbitraris,
versos convidats i tacte,
i poder l'olfacte i les mirades
juguin també amb nosaltres,
juganers, quasi insaciables,
vers en vers
s'asseuen tots un rera l'altre.

El vers mullat

Em vas tocar, dolça carícia,
tota tu passejaves suau i tendra
sobre les meves lletres.

Només tu vas saber què fer
amb aquesta boja línia literària,
que volia esdevenir la closca
que protegís la meva ànima.

I ja em veus tot moll,
suat de cap a peus i en plors,
xop de pluja i de riuades,
tocat, però, continuo sol.

Desfaria aquell moment,
va ser un plaer, ho confeso,
carícia en vers, jo insatisfet,
carícia en vers, pietat, et prego.

El vers desfet

Mai no m'hauria imaginat
qui sóc, qui era i què ha passat.

Bon vers, mon nom, bon vers jo hi era.
En rimes lliures i directes,
duia plaer, amor, noblesa,
duia calor, bon gust, tendresa...

Bon vers, jo hi era, i què ha passat?

Bon vers, de lletra,
joc de mots sobre paper i tela.

Bon vers, jo hi era, i què ha passat!

Desfet, perdut, per la carícia,
i ja no sé què més puc fer.

Bon vers em deia, això pensava,
carícia és més que una paraula!

El vers mut

Decideixo no dir res, vers mut, vers desert.
Vers endinsat en els suburbis de la nit.
Vers sofert, afònic, funest.

Què serà de mi?, no ho sé.
Potser m'arrenqui de la ment
aquesta gent que em va llegir,
aquesta gent que em va voler.

Decideixo estar callat, vers mut, vers malalt.
Vers enterrat sota la terra de l'oblit.
Vers amarg, abatut, esborrat.

I no, no parlaré de tu ni del que em vas fer,
no et somniaré ni tans sols et recordaré.
No faré del dol una rima,
ni del plor, una oda a la musa.

Vers mut no parla, vers mut s'amaga.

El vers juganer

Saborosa carícia en mel i ginebre,
sols vull jugar, ho pots entendre?

Què fas buscant l'afecte
on no s'hi estima, ni s'hi intenta,
compartir junts un trajecte?

Perquè no, sols vull jugar.
Sols vull beure'm la mel,
potser, cremar-me amb el ginebre
i llançar el pot que els conté
sense haver de mirar enrera.

Vers juganer, sols vull jugar.
Embullar els teus cabells amb els meus dits,
caure boig entre gemecs i entre sospirs...
I després?

Després res més, com ja t'he dit!
Ja saps que jo sols vull jugar!

Lletra i veu, cor de poeta

L'escriptura no té tó
la veu l'hi dona,
la veu del seny, la veu del cor.

Si del seny, la lletra empeny.
Com bou llaurant la seca terra,
raona, jutja, creix o sembra.
Si del cor, no és tot amor.
També dolor, fúria, tendresa
o desànim, o tristesa.

Què és la lletra sense veu
sinó allò que no té vida?
Què és un màrtir sense creu
sinó el que ni abans vivia?

Poeta escriu i acaricia.
Poeta traça, pinta i renya.
Poeta viu, poeta ensenya.
Poeta sóc, lletra és ma vida.

Categoria Recull accèssit

Carles Acosta i Sabio

Grandalles al Vent

S'aixeca el fred en valls de plata,
ombres callades en nits de plor,
pensen les ments en fosques aigües
mentre la neu apaga el color.

Cims de silenci, veus apagades,
cors que s'ofeguen en el no-res,
un crit esmorteït ressona a l'aire,
però ningú el sent, ningú el veu més.

El món avança, però tu t'atures,
massa pes càrrega el teu pit,
el cor et pesa com roca muda,
i els teus ulls ploren, gotes de nit.

El sol s'amaga rere la boira,
els pensaments creixen com un hivern,
una veu trista dins teu murmura:
«No val la pena, tot és desert».

Però jo et dic, escolta el vent,
ell porta històries d'aquells que un dia
van perdre el nord, van caure a terra,
i avui s'alcen amb força viva.

Les muntanyes guarden vells secrets,
camins de boira, passes trencades,
i en cada pedra, un crit antic:
«Resisteix, que la nit s'acaba».

Hi ha màgia encara dins els teus passos,
hi ha una espurna dins dels teus ulls,
potser no ho veus, potser t'amagues,
però la tempesta mai dura etern.

I si el camí es fa massa fosc,
i si el pes et doblega el cos,
respira a fons, aixeca el rostre,
mira els estels damunt del bosc.

Encara ets tu, no ho oblidis,
ets més que el dubte que et vol vèncer,
ets més que l'ombra que t'ofega,
ets foc que crema, ets llum que neix.

La nit et diu que ja no pots,
que no hi ha sortida, que tot s'acaba,
però jo et recordo: encara bategues,
i cada batec és una batalla.

El temps és àrid, ho sé molt bé,
la por et parla i tu li creus,
però entre el glaç creix una flor,
la grandalla que al març reneix.

No és casualitat que siguis aquí,
que el vent t'abraci amb dolçor suau,
que enmig de cims i rierols tendres,
siguis part viva d'aquest lloc blau.

Tu ets Andorra, ets la muntanya,
ets neu que brilla quan surt el sol,
ets el record dels avis antics,
ets esperança, força i cor.

Si avui t'enfones, si avui t'atures,
no et castiguis, no és final,
les grans tempestes fan grans històries,
i cada història es pot canviar.

Per cada llàgrima, una abraçada,
per cada crit, un cant d'ocell,
per cada por que et tanca en ombres,
un cel immens ple d'horitzons bells.

Encara hi ha mans que et volen fort,
encara hi ha veus que et criden el nom,
ets més estimat del que imagines,
ets més valuós del que creus, com l'or.

I quan la nit sigui massa llarga,
i quan el fred et vulgui prendre,
recorda bé que en els prats d'Andorra
les grandalles tornen sempre.

I tu, com elles, reneixeràs.

Menció especial

Noemí Bolaños i Quironte

pseudònim Enebe

Endevinalles andorranes

I si fem de la poesia un joc?

I -----

I -----

II -----

II -----

III -----

III -----

IV -----

IV -----

V -----

VI -----

VI -----

VII -----

VII -----

VIII -----

VIII -----

IX -----

IX -----

X -----

X -----

XI -----

XII -----

XII -----

XIII -----

XIII -----

ORDINO

I -----

Als meus llacs cristal·lins
hi pots accedir
per diversos camins,
adaptats a grans i petits.

Si alces la vista veuràs,
erguit sobre el teu cap,
un rellotge solar colossal
com no n'hi ha cap igual.

Hi podràs arribar
entre ventades
de ponent i llevant
fent un dur ascens.

Altres hi faran cap
amb un telecabina:
tothom pot fer el cim
per un o altre camí.

I -----

A Europa visc amenaçat,
però els Pirineus donen resguard
als pocs fills que tinc cada any;
de dos, un tindrà un destí fatal
a mans del seu germà,
que acapararà tots els recursos que hi ha.

Encerclant la presa des del cel
em veuràs, soc un ocell,
dels carnyaires familiar
i tinc un costum eficaç:
fer esclatar ossos per menjar
la mèdula dels animals.

II -----

Abans d'Arcalis està
el punt de partida
des d'on triaràs
seguir el meu camí
o marxar cap a Rialb.

Per una pista forestal
o camins alternatius marcats
veuràs alçar-se
sobre el teu cap
uns estripagecs gegants.

Un jardí botànic t'entretindrà
i els colors et captivaran.
alentint el teu pas
per observar la bellesa floral
que hi ha al teu voltant.

Et deixaràs un dineral
però dormiràs com mai
en un refugi guardat
el nom del qual
al títol xifrat equival.

II -----

Amb l'arribada del bon temps
els meus pètals posaran pacients
davant càmeres i pinzells
d'artistes experts i novells.

Embrigaré els seus sentits
amb un aroma fi i exquisit
de pur i reial encís;
És clar, soc un tipus de Narcís.

La meva fina bellesa
m'encadilaria a mi mateixa
si pogués gaudir de l'aptesa
de veure com l'aigua em reflecteix.

CANILLO

III ▲ _____

A l'estiu et pots estalviar
del camí d'Incles un trosset
a un trenet bufó pujant.

Després faràs, fins al Travenc, cap
en un lleuger ascens
que es pronuncia més endavant.

Hi trobaràs un memorial,
en arribar a la meva pleta,
a les víctimes d'un accident mortal.

El meu acollidor refugi guardat
veuràs, poc després, en la llunyania,
que en arribar esgotat t'abraçarà.

De tots els llacs del Principat
que trobaràs, el més gran soc jo,
turista o excursionista experimentat.

A les meves aigües podràs
mullar i descansar els peus
fins que et quedin ben glaçats.

III ▲ _____

El meu canvi metamòrfic
va durar dos llargs anys,
mudant en un adult
de cap a peus (potes en el meu cas).

Els peixos foranis
van ser un perillós enemic
per al desenvolupament
de salamàndrids amics.

En créixer, un foc intern
es va obrir pas a la meua pell,
de pàlid ventre a ataronjat:
senyal d'un desitjós enllaç.

Després de cenyir-la efusivament
fresarà ocults als meus descendents
a llits sorrencs o entre pedres
dels suaus torrents pirinencs.

IV ▲ _____

No destaco per ser el més alt,
malgrat tenir una alçada important,
sinó per les vistes impressionants
que el meu cim t'oferirà
en superar, dels Meners, el collat.

D'Andorra el pic més alt veuràs
i, si fa bon temps, també
la Maladeta i la Pica d'Estats;
abans, però, fins a mi t'has d'enfilars
passant per Sorteny o Coms de Jan.

IV ! _____

Nascuts entre falgueres,
diminuts assassins de la inacció,
si no ens donen tasques a fer
acabarem amb nostre amo i senyor.

Com genis de la llàntia sortirem
del canut dient: "Què farem? Què direm?"
I més et val poder respondre decidit
amb alguna responsabilitat a complir.

A altres ha passat,
que per descuit ens han cridat
i per no morir assassinats
un munt de pedres ens han fet apilar.

V 🏰 _____

Canillencs i encampadans
van entendre els designis celestials
de la verge i la florida gavarrera,
construint una capella singular
que inesperadament s'incendià.

D'entre les cendres vaig renèixer,
com un au fènix immortal,
com qui al tercer dia ressuscità,
donant a feligresos recer
sota les meves voltes de canó coberts.

Des d'ençà
els meus arcs veuen passar
canillencs, encampadans
i molts altres andorrans,
units en una diada especial
vora el meu altar central.

ENCAMP

VI ▲ _____

Sis som els germans
a qui aniràs trobant
i només al final
t'hi banyaràs triomfant.

Vora el primer dels germans
podràs fer un mos
i recuperar l'escalfor del cos
al rústic restaurant.

Desviant-te de Montmalús,
vorejant el primer pel sud,
arribaràs amb gran afany
al segon estany.

Rere una bassa, amagat,
veuràs el tercer germà
que màgicament et brindarà
la visió d'un circ sense mag.

Pocs metres enllà,
amb lleugeresa faràs cap,
al quart dels germans,
vorejat de pics exhultants.

Dirigit al nord el teu pas
entre tarteres ascendiràs
fins un llac que guarda anonimat
eclipsat pel seu germà gran.

Falta poc pel final,
acompanyat per xiulets naturals
arribaràs extenuat
al darrer dels estanys.

L'alè recuperaràs
decidint la teua sort:
refer el camí, cos esgotat
o arribar a port, cor fort.

VI 🌲 _____

Un dur ascens
entre pins i avets
us mena de ple
al lloc on hiverno.

Als prats alpins
o subalpins podràs sentir
un xiulet d'advertència
davant, el perill, la presència.

Sobre les potes darreres,
erguit entre pedres,
em podreu observar
i el meu cos rabassut
voldreu fotografiar.

Qui soc?

VII ▲ _____

En un raconet dels Cortals
entre els bosc del Campeà
i de l'anomenat Ensagents llac,
una bifurcació, per molts ignorada
i amb discreta fita assenyada,
et menarà de ple, entre pedres desiguals,
sovint gelades pel fred hivernal,
i esbarzers que, com guardians,
defensaran la meua fortalesa natural,
a un indret cristal·lí com pocs hi ha
i pel sol ben torrat.

VII 🌲 _____

Brincant amunt i avall
entre pedres desiguals,
com un superheroï
amagat rere un antifaç,
veure podràs
la meua silueta elegant.

El meu retrat està emmarcat
en uns ovals broncejats
amb els quals els humans
cacen el seu menjar
a diferents mercats de la vall
de la qual soc símbol nacional.

ESCALDES ENGORDANY

VIII ▲ _____

Hi ha una llegenda que diu
que les meves aigües foren botxins
d'una rica i fèrtil vila de veïns,
homes i dones de fons poc humil.

La història, però, comença així:
un home esquifit i empobrit,
atrapat per una nevada,
al forn caritat demanava.

Però el rebuig el perseguia allà on anava
l'infeliç deia: "això no restarà en l'oblit",
quan una minyona de la posada,
pietosa, un mos de pa li oferí.

El pobre, agraït, l'advertí
que el poble era a punt de sucumbir
i si volia salvar la pell
havia de fugir corrents.

No se sap si per ordre diví
o per màgia negra, però succeí:
les meves aigües van arribar
com un tsunami desbocat.

Enaiguaren tot el poble
fins dalt del campanar,
fent les campanes sonar
ofegant, dels vilatans, els plors.

Així, el poble deixà d'existir
i jo vaig aparèixer aquí.

Qui soc?

VIII 🌲 _____

Dels meus soc el més gros,
visc en un entorn boscosc
i també soc símbol del Cadi-Moixeró.

Si al març pares atenció
escoltaràs el so de la meua percussió
creada amb un bec clar i fort
amb el qual forado troncs.

De pentinat molt vistós,
una cresta roja em fa conegut,
com si fos un baterista punk
vestit de negre carbó.

IX ▲ _____

Pujaràs per un camí
que no tothom pot seguir,
doncs dels Matxos es fa dir.

Ben amunt del senderó
et toparàs amb una bifurcació
i una tenda tipi de reduïda dimensió.

Descendràs al fons de la vall
per les bordes de Ràmió trobar
abans de la ruta continuar.

Enmig d'un verd prat
m'hi trobaràs esperant
l'arribada d'excursionistes fatigats
que la Vall del Madriu han volgut visitar.

IX 🌲 _____

Busco escalfor en la llosa,
sense saber perquè us faig nosa.

Fugiré dels vostres peus,
advertint-vos amb un xiuxieig,
cap a tarteres imponents.

Buscant entre roques protecció
de l'animal més perillós:
un humà poc cautelós.

X -----

De les muntanyes faig reflexe
i no només per l'aspecte
sinó pels materials
que va usar l'arquitecte.

Tinc varietat de llacs
d'aigües calentes
però per als més valents
n'hi ha de ben fredes.

De xafogosa intensitat
són les banyeres
d'espectacles lluents
que sorprenden la gent.

Per alçada vaig ser un referent
ara soc un escaldenc
eclipsat per torres ingents.

X -----

Som inquietes i juganeres,
amb corrents i onades
fruim dansant amunt i avall
a grans velocitats.

Som de colors bru i clar,
amb lliscoses pedres
ens podem, fàcilment, ocultar
a la vista de qualsevol humà.

Som manyagues i tendres,
dormim agafades de la mà
per no perdre cap company
en un torrent de gran cabal.

Som indicadors evidents
del benestar fluvial,
habitent només espais
de contaminació deslliurats.

ANDORRA LA VELLA

XI -----

Tinc d'Andorra
els secrets més ben guardats;
i no amics,
no soc l'armari de les set claus
sinó quelcom
de molt més gran.

Els meus finestrons
van veure passar
cap a Príncep Benlloch
el darrer condemnat a mort
del meu tribunal penal.

Vora la sala dels passos perduts
molts bicorns han estat
amb orgull asseguts
al capdavant del consell general.

A la façana hi tinc escrit
en un desusat llatí
el lema del Principat on visc.

Del casc antic en soc el cor
i dic amb fervor: "Virtus unita fortior".

LA MASSANA

XII -----

Només un expert muntanyenc
arribaria, amb escreix,
a tocar amb els dits el cel
després d'un feixuc ascens
al més alt dels dos mil nou-cents.

Mes, si amb la família vols passejar
per les meves valls recorreràs
un circuit interpretatiu
tot remuntant el curs del riu.

Al final, una bassa gelada trobaràs
i els peus hi podràs remullar,
mentre uns ulls il·lusionats
t'observen d'amagat,
esperant rebre el còdol
per travessar el portal al nostre món.

XII -----

T'observaré d'amagat
vigilant tot el que fas,
si passeges per les valls
de qualsevol poble andorrà.

Què i on soc, no ho sabràs pas:
a mi no m'ha vist cap humà.
Em moc sense fer-me notar
i per això vaig ser triat,
com un invisible guardià,
per defensar les llars naturals
de tots els animals,
grans i petits per igual.

Algunes mans m'han imaginat
i una mena de tòtems han creat,
com portals tridimensionals,
per cridar-me quan m'han necessitat.

SANT JULIÀ DE LÒRIA

XIII -----

Em trobo encastada a la pedra
immòbil des de fa segles,
pocs visitants tinc al voltant
malgrat ser un bé d'interès cultural.

Soc només a un pas del precipici,
literalment i figuradament,
un mal moviment acabaria posant fi
a una llarga i enderrocada vida.

L'emplaçament on estic atrapada,
ahora, també m'agrada.
Amb els ulls puc gaudir
del va i ve de la gent d'aquí.

Soc una vella glòria per als lauredians
moltes vegades m'han restaurat.
No sé perquè: tinc una germana
ben plantada i totalment renovada.

Per objecte soc femení
però el meu nom és masculí.
Dos camins pots escollir
per arribar fins aquí:
Nagol i Sant Julià són propers a mi.

XIII -----

Passejant per boscos
de pi negre i roig
vaig en busca d'emocions:
és època de reproducció.

Esquerp, recelós i silenciós
vaig de dret al cantador
disposat a sortir vencedor
amb una gran exhibició.

Veig de les femelles
el plomatge marronós
i amb un estufament poderós
en capto l'atenció.

Dels meus colors
en faig gran exaltació
inflant el pit orgullós
d'un brillant verd blavós.

Canto amb immensa devoció
i una ufana convicció
de ser el millor exemplar
que, en aquest bosc, trobarà.

SOLUCIONARI

I Tristaina

I Trencalòs

II Sorteny

II Grandalla

III Juclar

III Tritó del Pirineu

IV Serrera

IV Menairons

V Meritxell

VI Pessons

VI Marmota

VII Estany Moreno

VII Isard

VIII Engolasters

VIII Picot negre

IX Fontverd

IX Escurçó

X Caldea

X Llúdrigues

XI Casa de la Vall

XII Comapedrosa

XII Tamarro

XIII Sant Martí de Nagol

XIII Gall de bosc

2025, el preludi de tres dècades de cultura i amistat

Per Jose Luis Carvalho
Director artístic
Fotos Grup de Folklore 'Casa de Portugal'

Com és habitual i quasi una tradició, l'activitat cultural del Grup de Folklore Casa de Portugal es va iniciar amb la visita de les Janeiras, enguany en format més reduït a causa de l'absència de músics per motius d'estudis universitaris.

La tasca més solidària de la nostra entitat es va reflectir amb actuacions el mes de febrer, a la Creu Roja, i el mes d'abril, a la residència El Cedre, per oferir un tastet de dansa i cultura portugueses.

La celebració del 29è aniversari del grup es va realitzar el dia 3 de maig, al Prat del Roure, amb l'organització de la 9a Mostra de Folklore Ibèric. Enguany vam tenir la presència de l'Esbart Laurèdia, del Grupo Folclórico da Casa do Povo de Arões - Fafe i del Grupo Folclórico La Morenica de Múrcia.

El mes de juny va ser molt participatiu, ja que vam viatjar a Viseu (Portugal) per participar en una nova edició de la desfilada del vestit tradicional portuguès, organitzada per la Federació del Folklore Portuguès i vam donar la nostra contribució al festival Endansa, a Encamp.

També el mes d'abril, en col·laboració amb el Consolat General de Portugal, vam organitzar a la Seu Social la conferència amb Natércia Maia, dona del capità d'abril més conegut a la Revolució dels Clavells de 1974.

La Diada de la diversitat cultural d'Andorra la Vella va ser molt especial, ja que vam recrear una processó venerant la Mare de Déu do Minho.

La 10a edició del mercat tradicional O Feirão es va realitzar el dia 6 de juliol a la plaça Guillemó de la capital andorrana. També ens vam acomiadar de la Isabel, que retorna a Portugal un cop jubilada.

Després de l'estiu vam iniciar l'activitat participant al concert de l'Eugénia Correia a Escaldes-Engordany, on vam aportar el ball tradicional a una cançó amb arranjaments de la mateixa cantora andorrana.

El cap de setmana del 19 vam portar el folklore portuguès i el nom d'Andorra a Múrcia com a manera de retribuir la visita del Grupo Folklórico La Morenica al Principat el mes de maig. Després d'una passejada per la ciutat, vam ser rebuts a l'ajuntament per la consellera de Cultura, Rebeca Pérez, i a la nit vam participar a la mostra de folklore Puente Tocinos, Cuna del Belém.

El mes d'octubre va ser especial per molts motius. Per primer cop, vam inaugurar la 5a edició del Contradans, a Ordino, on vam presentar les danses tradicionals i dues danses contemporànies creades per la coreògrafa Paula Pons i que els deu membres del Grup van executar a la perfecció d'exigència de l'esdeveniment. Abillats per a l'ocasió, els dansaires van mostrar el seu treball acompanyats dels temes contemporanis portuguesos: *Maria Joana* i *A saia da Carolina*.

La Fira d'Andorra la Vella va tenir de nou la participació del Grup, tant amb l'estand com la participació a l'escenari amb els balls contemporanis.

El dia 7 de novembre vam rebre a la Seu Social la imatge peregrina de la Mare de Déu de Fàtima, de visita al Principat d'Andorra i a la Diòcesi d'Urgell per gentilesa de la Confraria de la Massana. L'activitat cultural va finalitzar el 2025 amb dos sopars de germanor, la tradicional castanyada el dia de Sant Martí i l'habitual

sopar de Nadal amb tota la família del Grup de Folklore 'Casa de Portugal'. El 2026 el Grup de Folklore 'Casa de Portugal' celebra tres dècades de cultura i amistat i per emmarcar l'efemèride ha creat nou logotip de l'entitat. Us convidem a gaudir de les activitats culturals durant l'any 2026. ■

Esbart Valls del Nord 2025

Per **Meritxell Papió i Bertran**
Presidenta de l'Esbart Valls del Nord

Gener

Quinto intergeneracional. Dissabte 11

Sant Antoni, a la Massana. Dimecres 17 (Vet)

Febrer

Estrena del festival Efecte Pitavola. Dissabte 1 (Cos i Vet)

Participació a la penjada del Carnestoltes

Participació als Contrabandistes, a Ordino. Dilluns 3 (Vet)

Març

Festival Mans Unides (Aplec d'esbarts infantils i juvenils d'Andorra). Dissabte 22 (Infantils i Juvenils)

Festival Mans unides (Aplec d'esbarts infantils i juvenils d'Andorra). Dissabte 22 (Infantils i Juvenils)

Maig

Festa Major de Lleida. Dissabte 10 (Cos)

Fira del Bestiar d'Ordino. Diumenge 11 (totes les seccions menys cos)

Plantada del Mai de Canillo. Dissabte 17 (Cos)

Andoflora, a la Massana. Diumenge 25 (tots els grups)

Jocs dels Petits Estats Andorra 2025. Divendres 30 (Cos, Vet i Juvenils)

Juny

Festival de presentació petits, infantils i juvenils, a l'aparcament Surf, Arinsal. Dissabte 14

Ball de bruixes, a la cremada de falles de la Massana la nit de Sant Joan. Dilluns 23 (Cos)

Dansa del Mai, fallaires d'Ordino i bruixes a la cremada de falles d'Ordino per Sant Pere. Dissabte 28 (Cos)

Juliol

Roser d'Ordino. Diumenge 6 (tots els grups)

Roser de a Massana. Diumenge 13 (tots els grups)

23è Festidanses du monde, Morcenx-la-Nouvelle, 18 - 20 (Cos)

Octubre

Festival Contradans, a Ordino. Dissabte 5 (Cos)

Octubre

Fira del Bestiar, a Canillo. Diumenge 19 (Cos i Vet)

Special Olympics. Dissabte 24

Novembre

Celebració dels 10 anys de les falles del Pirineu a la Unesco. Diumenge 30 (Cos)

Desembre

Encesa dels llums de Nadal d'Ordino. Divendres 5 (Cos)

Cineclub

2025

Per Cineclub de les Valls

La programació cinematogràfica del Cineclub de les Valls d'Andorra de l'hivern de 2025 destaca per ser un trimestre que pretén fer un homenatge a les dones i al cinema on les protagonistes eren dones, i tres de les sis pel·lícules projectades eren dirigides per dones. Tots els films es van poder veure al Teatre Comunal d'Andorra la Vella a les 21.00 hores en versió original subtitulada.

Al gener, el dia 15, *The Substance*, de Coralie Fargeat, amb Demi Moore (Regne Unit 2024) i el dia 22, *La estrella azul*, de Javier Macipe (Espanya 2023). Al febrer, el dia 5, *C'è ancora domani*, de Paola Cortellesi (Itàlia 2023) i el dia 12, *They shot the Piano Player*, de Fernando Trueba i Javier Mariscal (Espanya 2023).

Amb motiu del Dia de la dona, el 5 de març es va projectar *Salve Maria*, de Mar Coll (Espanya 2024). Amb aquest thriller psicològic, la directora posa el punt de mira en la maternitat amagada, la part fosca del

Gener
Febrer
Març

Abril
Maig
Juny

14/5/25

7/5/25

5/3/25

que pot provocar tenir un fill, el que la societat no ens ha explicat durant tot aquest temps. Amb aquest passí es va voler celebrar el Dia de la dona, de les diferents maternitats i les seves cares. En el col·loqui posterior a la pel·lícula van participar la psicòloga Ariadna Alonso i la llevadora Cristina Armengol. I el 12 de març, *The Monk and the Gun*, de Pawo Choyning Dorji (Butan 2023).

En la programació del segon trimestre de l'any van destacar les col·laboracions amb el festival audiovisual d'Andorra Ull-Nu i amb el Centre de Formació al Llarg de la Vida amb motiu del Dia contra la discriminació per l'orientació sexual, d'identitat i expressió de gènere.

El 2 d'abril es va projectar *Parthenope*, de Paolo Sorrentino (Itàlia 2024); el 16, *Bodegon con fantasmas*, d'Enrique Buleo (Espanya 2024) i el 23 d'abril, *All We Imagine as Light*, de Payal Kapadia (Índia 2024), al final de la qual es va celebrar l'aniversari del Cineclub de les Valls.

Amb motiu del Dia contra la discriminació per l'orientació sexual, d'identitat i expressió de gènere, el dia 7 es va projectar *Crossing*, de Lavan Akin (Suècia 2024) i després de la projecció es va fer un col·loqui amb Josep Maria Serrano, docent del Centre de Formació al Llarg de la Vida i membre de la Comissió d'Igualtat, i Rocio Soler, treballadora social i presidenta d'Horitzons.

El dia 14 es va projectar *Hors d'haleine*, d'Éric Lamhène (Luxemburg 2024) en col·laboració amb el festival Ull Nu, i en finalitzar, es va dur a terme un col·loqui amb el director i guionista, i Rae Lyn, directora de fotografia i guionista de l'equip del film junt amb Hèctor Mas, director del festival.

El 21 es va projectar *Memoir of a Snail*, d'Adam Elliot (Austràlia 2024) i el 4 de juny es va completar el trimestre amb la projecció d'*Armand*, d'Halfan Ullman Tøndel (Suècia 2024).

La programació del darrer trimestre es va elaborar amb films molt recents del 2025 que feien camí en festivals, amb la intenció d'incidir en la funció social del cinema. Aquest trimestre, a més a més, es va poder gaudir de col·loquis després de la projecció en dues de les projeccions. Tots els films es van projectar al Teatre Comunal d'Andorra la Vella amb un canvi en l'horari de projecció, a les 20.30 hores en versió original. Excepcionalment es va obrir taquilla amb antelació per poder-hi encabir el públic que feia cua a l'exterior per *Sirat*.

Setembre
Octubre
Novembre
Desembre

22/10/25

12/11/25

Al setembre es va projectar *Ainda estou aqui*, de Walter Salles (Brasil 2024) el dia 17, i *Black dog*, de Guan Hu (Xina 2024), el dia 24. El 8 d'octubre es va projectar *El Jockey*, de Luis Ortega (Argentina 2024).

La projecció de *Sirat*, d'Óliver Laxe (Espanya 2025) el dia 22 va tenir una gran acceptació de públic. Va destacar la presència de la directora d'art, Laia Ateca, per al col·loqui, que va ser molt enriquidor. El film ha tingut un gran recorregut en festivals, on ha rebut diversos premis, i ha estat seleccionat per representar Espanya als Oscar.

El novembre va començar el dia 12 amb la pel·lícula *Sorda*, d'Eva Libertad (Espanya 2025), en col·laboració amb l'Institut Andorrà de les Dones i amb la participació en el col·loqui de Diana Figueras, presidenta de la Federació Andorrana d'Associacions de Persones amb Discapacitat (FAAD), i Beatriz Lorenzo, docent i membre de la Comissió d'Igualtat del Centre de Formació al Llarg de la Vida. David Jiménez, de l'Associació de Discapacitats Visuals i Auditius (Advaa) va interpretar el col·loqui a la llengua de signes catalana.

Finalment, el 19 de novembre es va projectar *Una quinta portuguesa*, d'Avelina Prat (Espanya 2025) i el 3 de desembre, *Familiar Touch*, de Sarah Friedland (Estats Units 2024), per acabar el darrer trimestre de l'any. ■

Cineclub

Festival internacional Orgue&nd, 2025

A la llum de...

Per **Ignacio Ribas Taléns**
Director artístic del Festival Orgue&nd
Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra

La llum ha estat, des de sempre, una poderosa metàfora de la revelació, el coneixement i la transcendència. En l'àmbit musical, aquesta idea es desplega en múltiples dimensions, des de la descoberta d'un repertori fins a la manera com una obra es pot reinterpretar sota diferents perspectives.

El lema *A la llum de...*, que va inspirar la XXVI edició del Festival Internacional ORGUE&nd, va convidar el públic i els intèrprets a explorar la música des de diverses perspectives. Cada programa del festival va oferir una mirada particular sobre un compositor, un estil o una tradició musical, tot il·luminant-ne la influència, la vigència i l'impacte en la interpretació actual.

El recorregut artístic es va iniciar amb el grup Música Ficta i el programa *A la llum de T. L. de Victoria*, un homenatge a la música de la Passió, on la devoció i l'expressivitat van convergir en un repertori d'intensa profunditat espiritual. En *A la llum dels mestres*, l'organista Alize Mendizábal ens va recordar diversos compositors que han deixat una empremta profunda en generacions de músics, mentre que el grup Cabanilles Consort, amb el programa *A la llum de J. B. Cabanilles*, va reconnectar el públic amb la riquesa de la música ibèrica per a tecla, adaptada a un conjunt de violes de gamba i orgue.

L'expressió cinematogràfica va prendre protagonisme *A la llum del cinema: El gabinet del Dr. Caligari*, en mans del virtuós organista titular de la Sagrada Família de Barcelona, Juan de la Rubia en una vetllada on la música va dialogar amb el llenguatge visual per amplificar el seu poder evocador. En un altre àmbit, el programa *A la llum del barroc i el*

classicisme, amb Fabio Macera i Wataru Hirai (guanyador del Saxfest 2025), va resseguir el camí de l'elegància i la retòrica musical amb una proposta que va omplir l'església de la Massana.

Amb el títol *A la llum de J. S. Bach* vam tenir dues sessions dedicades a la figura del gran mestre, a càrrec d'Angela Metzger i Benjamin Alard, que ens van oferir un viatge sonor a l'univers d'un dels pilars de la música occidental, explorat des de dues sensibilitats interpretatives diferents, als orgues d'Andorra la Vella i d'Escaldes-Engordany.

L'exploració estilística va continuar amb *A la llum de Wayne Marshall*, on la llibertat interpretativa i el ritme van articular un discurs sonor vibrant amb el jazz com a protagonista. El concert *A la llum de Peter Planyavsky* va ser cancel·lat a causa d'una indisposició de l'organista i es reprogramarà per a la temporada del 2026. El festival culmina amb el concert *A la llum de París*, a càrrec de la jove organista, ja de projecció internacional, Alma Bettencourt, immers en l'efervescència cultural d'una ciutat que ha estat bressol de grans corrents musicals.

Aquest recorregut va demostrar que la llum pot simbolitzar la claredat i la comprensió d'una peça musical. Els intèrprets, en aprofundir en cada obra i desxifrar-ne l'estructura, les intencions del compositor i les emocions implícites, hi van aportar una nova llum que la va fer més viva i més accessible

per a l'oient. D'altra banda, la llum també pot entendre's com un diàleg entre el passat i el present. Quan escoltem Bach, Cabanilles o Victoria, no només ens apropem a un llenguatge musical d'altres temps, sinó que il·luminem el seu llegat a través d'una sensibilitat contemporània.

Aquesta metàfora també es va manifestar en la mateixa arquitectura sonora dels programes. Les dinàmiques, els contrastos tonals i modals, l'ús del clarobscur en la textura i l'harmonia van crear efectes de llum i ombra dins del discurs musical. Com en la pintura o en el cinema, la llum en la música es va manifestar en múltiples formes –subtil i matisada o intensa i dramàtica–, i va revelar així capes de significat diferents en cada interpretació.

Finalment, la llum també va esdevenir símbol de transcendència i espiritualitat. Tant en la música sacra com en altres estils –del jazz a la música contemporània–, el festival va posar en relleu aquesta sensació de revelació, aquest moment lluminós en què una nova sonoritat o una improvisació inesperada obren un camí inexplorat. Escoltar música a *la llum de...* va significar, doncs, deixar-se guiar per la seva capacitat de revelar allò que sovint roman ocult –ja sigui en l'obra mateixa, en la seva història o en la manera com ressona en cadascun de nosaltres.

El XXVI Festival ORGUE&nd va ser, en definitiva, una invitació a redescobrir la música des de diferents prismes, deixant que cada concert guiés el públic cap a nous horitzons sonors i emocionals, tot reafirmant el paper d'aquest certamen com un espai de diàleg entre tradició i innovació, entre patrimoni i creació viva. ■

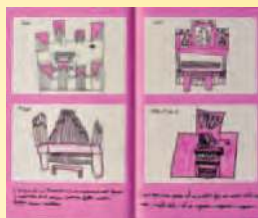
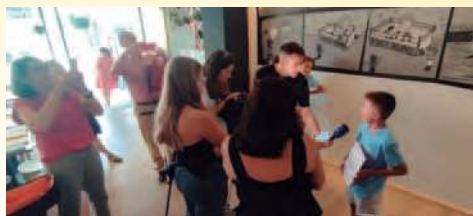
Associació Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra

Enticultura

Activitats pedagògiques, 2025

Ribas Taléns, autor dels comentaris del llibre. També hi va intervenir Haydée Vila, representant de la llibreria que va acollir l'esdeveniment.

Visita a l'orgue és el resultat d'un projecte educatiu i artístic que va reunir prop d'un centenar d'infants de les parròquies de la Massana, Andorra la Vella i Escaldes-Engordany. Acompanyats per l'organista Ignasi Ribas, els participants van visitar diverses esglésies per conèixer de prop l'orgue, descobrir-ne el funcionament i escoltar-ne la sonoritat. Posteriorment, van transformar l'experiència en dibuixos i comentaris personals, que el llibre recull en una edició especialment cuidada.

El volum combina música, viatge i expressió artística infantil, i posa en diàleg la mirada dels infants amb la tradició musical i el patrimoni cultural del país. El projecte també es presenta com un reconeixement a la creativitat i a la importància de vincular les noves generacions amb la cultura.

Publicat per Media Vaca, editorial independent fundada a València el 1998 i reconeguda pels seus llibres il·lustrats i projectes editorials singulars, el llibre s'inscriu en la col·lecció *Aún Aprendo*, dedicada a recollir experiències creatives vinculades a l'aprenentatge i la participació infantil. ■

La Llibreria La Trenca, situada a la plaça Rebés d'Andorra la Vella, va acollir l'11 d'agost de 2025 a les 12.45 h la presentació del llibre *Visita a l'orgue*, publicat dins la col·lecció *Aún Aprendo* de l'editorial Media Vaca, amb els

dibuixos de 90 nens d'Andorra que van visitar els nostres orgues.

L'acte va tenir la participació dels editors Begoña Lobo i Vicente Ferrer, responsables de l'editorial, així com de l'organista Ignasi

Per **Pilar Gisbert**, presidenta de l'Orfeó Andorrà

Actuacions 2025 de l'Orfeó Andorrà

Actuació a l'Església del Fener

Actuació a Barbastro

La 47a Nit Literària Andorrana, organitzada pel Cercle de les Arts i les Lletres, va premiar molts autors andorrans

Enticultura

Per **Teresa Ventura i Guasch**. Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA) i secretària general de l'Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra (AEPA).
Fotos: Carles Esteve (SFGA) i Cercle de les Arts i de les Lletres

El passat dia 20 de novembre 2025, el restaurant Unnic d'Andorra la Vella va acollir la celebració de la 47a edició de la Nit Literària Andorrana, organitzada pel Cercle de les Arts i les Lletres, que presideix Joan Burgués i amb el suport, entre altres, de la M. Carme Jaumot.

Aquest any ha estat molt prolífic, tant en participació com en premiats a la nit de les lletres andorranes, alhora que la major part de guanyadors són del país, sense obviar la participació dels Països Catalans.

El premi Fiter i Rosell de novel·la, dotat pel Govern d'Andorra, va ser per a l'escriptor Àlex Garrido Serra amb *El diable irlandès*, que va competir amb dotze candidats, alhora que és el més ben dotat de la Nit Literària, amb 10.000 euros. El jurat va considerar l'obra per l'originalitat temàtica i la seva solidesa narrativa.

El premi de novel·la curta Manuel Cerqueda Escaler el va guanyar Francesc Puigpelat amb l'obra *El parany de Tuxides*, dotat amb 7.000 euros i patrocinat per Andbank.

El premi MoraBanc de contes i narracions va ser per a Albert Ginestà i la seva obra *Atles de les ombres*, dotat amb 4.500 euros.

El premi Grandalla de poesia, dotat per Creand, el va merèixer *Ruralia de llavors i d'ara*, del poeta Carles Jardí. I el premi de teatre va ser per a Agustí Franch i Juan Pablo Geretto, de la Seu d'Urgell.

El premi d'assaig literari el va guanyar Laura Navarro d'Escaldes, amb l'obra *Funàmbuls del plurilingüisme*, dotat amb 3.000 euros.

Finalment, el premi de periodisme no es va donar a cap treball específic, sinó que es va reconèixer la trajectòria del periodista Gabriel Fernández i se li va assignar la dotació del premi de periodisme, en 1.250 euros.

D'altra banda, es va declarar desert el premi Juli Verne de ciència-ficció, que ara dotava el Comú d'Escaldes-Engordany.

Lliurament del premi Fiter i Rosell

Resumint, al certamen literari d'aquest any 2025 havien concorregut un total de 58 obres, una quantitat quasi paral·lela als dos últims anys.

En una altra línia s'ha de destacar l'aportació en forma de col·lecció de llibres del galerista i col·leccionista d'art Mario Chimenea, director de la nova entitat Andorra Gallery Art. Mario, que a part de col·leccionista és poeta i escriptor, és autor de *Les joies de la fauna d'Andorra* (2021) i del llibre d'haikus *Camino en verso, de nieves a tormentas en el Pirineo* (2022).

La col·lecció de sis interessants volums que el també biòleg va oferir a la Nit Literària 2025 correspon a diverses edicions seleccionades, alhora que també hi va haver altres aportacions de llibres dels patrocinadors habituals.

Finalment, cal agrair la tasca del Cercle de les Arts i les Lletres per la seva gran aportació a la cultura andorrana des de fa 47 anys, i dels jurats corresponents, que any rere any dediquen part del seu temps a la tasca de valoració dels treballs presentats, i evidentment els patrocinadors i sobretot els participants, sense els quals la Nit Literària no podria fer camí cap a l'excel·lència dels llibres, principalment al país. ■

Quan l'art entra a casa. Circul'Art, La Xarranca

La Xarranca va organitzar el 22 de novembre a les 10.30 h, a la sala d'exposicions L'Institucional, Andorra la Vella, la jornada Circul'Art. Un matí dedicat a descobrir les obres seleccionades pel jurat que circularan per cases, empreses i institucions d'Andorra durant el 2026 en el marc del projecte Circul'Art.

L'acte va ser una oportunitat única per escoltar els artistes presentant de viva veu les seves obres, compartir processos creatius i entendre el sentit d'aquesta iniciativa que vol fer viatjar l'art contemporani pels espais quotidians del país.

Per Gemma Piera

Els artistes seleccionats per al 2026 van ser Montserrat Altimiras, Josep Maria Kala, Jesús Castillo, Roser Casanovas, Fabienne Loosveldt, Naiara Escabias, Anna Antolinez i Àlex Gil Fernández. Els accésits, Mònica Armengol i Núria Moreno.

La cinquena edició del projecte de La Xarranca Circul'Art torna a consolidar una xarxa domèstica i comunitària de difusió de l'art contemporani andorrà.

El funcionament és senzill, però significatiu: 12 obres d'art circulen durant un any entre espais acollidors, organitzades en tres circuits formats cadascun per quatre obres i quatre cases. Cada trimestre, les peces canvien d'ubicació, de manera que les persones abonades poden gaudir d'obres diferents i, al llarg de l'any, experimentar quatre mirades artístiques singulars.

La selecció d'artistes que formen part del projecte es fa mitjançant una convocatòria oberta, que manté l'esperit d'acollida i renovació permanent. Mireia Tarrés, presidenta de La Xarranca, considera que la intenció és que Circul'Art creixi any rere any, tant en nombre d'artistes com en cases acollidores. És un projecte engrescador perquè genera comunitat, reconeix el talent andorrà i permet que els socis se sentin part activa d'una iniciativa col·lectiva.

Aquest any s'han presentat una vintena d'obres, una xifra que es manté estable respecte d'edicions anteriors. Però la novetat principal és l'exposició paral·lela d'obres no seleccionades, que també es posen a disposició del públic a través de fórmules de lloguer o compra per donar visibilitat a totes les propostes.

Isabel Vilaplana, que exposa *Pells de la terra*, unes fotografies que descriu com una oportunitat personal.

Entre les veus que ja formen part de la trajectòria del Circul'Art destaca la de Jesús Castillo, un artista que ha participat en diverses edicions i que celebra la possibilitat

de veure com les seves obres recorren el país. També Roser Casanovas és una artista fidel al projecte: enguany hi participa per tercera vegada amb l'aquarel·la *Moment efímer*, que formarà part del Circuit 2, cosa que reafirma el lligam continuat entre la seva obra i el recorregut viu del Circul'Art.

La Xarranca convida totes les persones interessades en esdevenir espais acollidors per al 2027 a descobrir aquest projecte únic de lloguer d'obres locals. Tant cases particulars com empreses, comerços i institucions poden formar part del circuit i acollir una obra d'art al seu espai durant un any, i contribuir així a donar visibilitat i sostenibilitat als creadors del país. ■

La Societat Andorrana de Ciències ens ofereix "Percepcions d'Andorra"

Per **Teresa Ventura i Guasch**. Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA) i secretària general de l'Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra (AEPA)

El 26 de novembre 2025, la Societat Andorrana de Ciències (SAC) va presentar, a la Biblioteca Antoni Morell de la Massana, un petit tresor amb el títol de *Percepcions d'Andorra*, un llibre de bibliòfil, l'original del qual s'havia editat l'any 2013, escrit per part d'Antoni Morell (1941 - 2020) i el també jurista Pere Figuereda.

Compost de quinze capítols, el llibre està prologat pel síndic general, Carles Ensenyat i Reig, i l'epíleg està escrit per Nemesi Marquès, ex-representant personal del Copríncep Episcopal.

En la introducció hom troba un fragment del poema *Els set vells. Les Flors del mal*, del poeta i traductor francès Charles Baudelaire (1821 - 1827).

D'aquesta reproducció tan especial de la SAC, s'ha de destacar la coberta de l'original de l'obra de bibliòfil que portava un relleu escultòric en marbre, obra de l'artista Rocayats i aquest original anava imprès amb paper fet a mà, mentre que l'estoig que protegia el text s'havia folrat amb tela d'enquadernar, que, alhora, aportava la reproducció d'un passador en bronze del cinturó d'un uniforme tardo-romà procedent de Patrimoni Cultural d'Andorra.

En els quinze capítols del petit volum, hom descobreix la menció als Pariatges de 1278, i parla de les peculiaritats d'Andorra i la seva capacitat per ser universals. De les seves arrels i de la nova arquitectura que respecta les tradicions tot fent camí.

També parla de l'Església i que la didàctica cristiana ha aportat la riquesa de la moral. En un dels capítols fa referència a la paritat del Copríncepat com a fórmula de mantenir la independència entre dos grans països.

S'apunta també l'acolliment de refugiats de la Guerra Civil i de la Segona Guerra Mundial, i com els passadors amb noms i cognoms van ajudar en aquests grans conflictes exteriors.

Ja al capítol XI es fa referència a l'apertura de la carretera cap a la Seu d'Urgell-Andorra que va facilitar les comunicacions.

En el capítol XII es parla del català com a llengua oficial i els sistemes educatius que permeten una sana convivència entre nacionals i estrangers.

Finalment, s'ha de destacar que el llibre, ara reproduït, incorpora la traducció de tots els capítols, el pròleg i l'epíleg de l'original català

Portada de la nova reedició del llibre "Percepcions d'Andorra"

Portada d'un dels anteriors llibres del Morell: "Tastar Andorra"

Foto d'Antoni Morell amb el poeta català Miquel Martí i Pol (1929 - 2003) a Escaldes

Eva Sansa, Cònsol major de la Massana, Àngels Mach, presidenta SAC i Pere Figuereda, coautor del llibre en la presentació

a l'anglès i el txec per part de la filòloga Sárka Kupková.

Antoni Morell va ser escollit primer president de la Secció Acadèmica de la Societat Andorrana de Ciències (SAC), el juny del 2019 en un acte celebrat a la seu del Consell General.

Cal també afegir que l'Antoni Morell Mora (ACS) va ser cofundador de l'Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra, el 1995 i, alhora, va exercir de president durant uns quants anys, en què va establir llaços de comunicació amb la celebració de Galeuska (Galícia, Euskadi i Catalunya).

El jurista Antoni Morell és autor de diversos llibres i va guanyar diferents premis literaris i, fins i tot, va ser reconegut com l'escriptor del mes en la programació de Catalunya, alhora que va propiciar diferents trobades amb l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, a la seu de l'Ateneu Barcelonès i també al Principat d'Andorra.

Ara només ens cal recomanar aquest petit tresor que coincideix amb el cinquè aniversari de l'absència de l'Antoni Morell, agrair al seu coautor, a la SAC i a Sindicatura aquesta proposta d'homenatge pòstum a l'autor, que han fet possible recuperar aquest també patrimoni literari d'Andorra. Gràcies. ■

Estrena de la Dansa del Mai d'Ordino

Per **Albert Roig i Loscertales**
 Associació de Cultura Popular d'Ordino
 Fotos: Sergi Pérez / Comú d'Ordino

De totes les activitats realitzades al llarg del 2025 per l'Associació de Cultura Popular d'Ordino, la novetat més destacada va ser l'estrena de la Dansa del Mai d'Ordino, una dansa creada expressament per ser ballada al voltant de l'arbre el dia que els fallaires fan la plantada del mai, això és a les 12 del migdia del dia 28 de juny.

La música de la dansa ha estat creada per Ivan Caro i consta de dues parts: la primera és un ball pla i la segona una corranda acompanyada de la cantarella "Crema que crema Mai d'Ordino, generant foc i germanor. Cantem i ballem aquesta corranda gaudint de les tradicions". L'objectiu acomplert és que el moment de la plantada del mai i l'execució de la seva dansa sigui un instant de germanor, amb un ball compartit amb la gent del poble, per la qual cosa –després d'una primera versió de la dansa feta per l'Esbart Valls del

Nord– es va convidar tothom a participar en una segona versió popular i més oberta, que va comptar amb el centenar de persones reunides al voltant del mai sota les instruccions del compositor i la interpretació musical en directe del Trio Daura.

Aquesta activitat ja ha passat a formar part dels actes tradicionals que organitza l'Associació de Cultura Popular d'Ordino per la festa de les falles i la crema del mai d'Ordino, que se celebra el dia 28 de juny, vigília de Sant Pere. ■

Presentació del llibre "L'Ossa d'Ordino"

El 2 d'octubre del 2025 a l'Era Rossell d'Ordino no hi cabia ni una agulla per assistir a la presentació del llibre *L'Ossa d'Ordino*. Una tradició ancestral dels Pirineus, d'Albert Roig, editat per Edicions Sidillà i amb el disseny de coberta de l'artista Montse Mayol. El llibre és un treball etnogràfic que divulga la festa de l'Ossa a Ordino des del punt de vista de la simbologia, l'ancestralitat, la identitat, la col·lectivitat, la vida en comunitat i la seva evolució fins a dia d'avui.

El contingut de la publicació comença amb una contextualització sobre les festes de l'ossa que se celebraven a Andorra i que al llarg del primer terç del segle xx es van anar perdent. En aquesta contextualització, d'especial interès és el fet que el llibre dona a conèixer el document més antic fins ara localitzat que parla de les festes de l'ossa a Andorra (Dominique Henry a *Le Carnaval et ses usages sur quelques points des Pyrénées*. Le Musée du Midi, 1835). Es tracta d'un document inèdit a Andorra ja que fins al moment el referent més antic datava del 1838, en la publicació de Fra Tomàs Junoy *Relació sobre la Vall d'Andorra*.

A partir d'aquí l'edició se submergeix en diferents aspectes directament relacionats

amb la festa ordenenca, però que també tenen les seves ramificacions amb aspectes genèrics com són la data de la celebració

l·ligada a les fases d'hivernació de l'animal i la influència de l'Església. Posteriorment s'endinsa en l'anàlisi de l'obra tant pel que fa al nom que la defineix com la trama que s'hi desenvolupa, els personatges, la música i cançons, i l'espai d'interpretació, sense oblidar les intermitències al llarg dels anys i la seva evolució com a tradició que esdevé viva. El darrer capítol del llibre està dedicat al compromís de salvaguarda de la festa íntimament lligada al relleu generacional, al reconeixement Unesco i a l'agermanament amb les comunitats de l'Alt Vallespir.

El contingut de l'obra s'ha fornit d'una extensa llista de fonts documentals i de testimonis orals, i ha estat revisat en el tram final per persones vinculades a diferents àmbits, des del punt de vista vinculat a la vida local i el vessant més antropològic i etnològic, així com l'associatiu i el món editorial.

L'acte, que donava el tret de sortida al festival Contradans, no va ser una presentació tradicional, sinó que amb l'actriu Núria Montes com a conductora, Rafael Serrallet i els grallers i tabalers posant els tocs musicals, i els joves dallaires fent una incursió interpretativa, va servir per fer un repàs a l'evolució de la festa a Ordino que va reunir antics i actuals participants, en una clara reivindicació de la cultura popular i tradicional. La presentació va culminar en un excepcional ball conjunt de les dues osses ordenenques: l'Ossa de la representació popular i l'Ossa de l'obra dansada de l'Esbart Valls del Nord. ■

Temporada castellera 2025

Enticultura

Per Juli Peña i Baliu
President de Castellers d'Andorra

RESUM TEMPORADA ÀLBUM DE FOTOGRAFIES

TORNEIG INTERCASTELLER DE FUTBOL SALA 22-02-2025. BERGA

DIADA DE LA NEU 29-03-2025. CANILLO

X ANIVERSARI DEL BATEIG 26-04-2025. PL. ROTONDA. ANDORRA LA VELLA

V DIADA DE COLLES INTERNACIONALS 03-05-2025. BERLIN (ALEMANYA)

FIRA DEL VOLUNTARIAT 01-02-2025. ANDORRA LA VELLA

HOMENATGE A EN TONI CAMPOS 01-03-2025. ORGANYA

SANT CLIMENT DE LLOBREGAT 06-04-2025. SANT CLIMENT DE LLOBREGAT

FUTBOL. ANDORRA-SESTAO 16-05-2025. ESTADI NACIONAL ANDORRA LA VELLA

DIVERSITAT CULTURAL 24-05-2025. PL. GUILLEMÓ. ANDORRA LA VELLA

Els Castellers assagen a l'antic escorxador, gràcies al Comú d'Escaldes-Engordany

ANDOFLORA

24-05-2025. PARC DEL COLAT. LA MASSANA

FESTA MAJOR CALAF

01-06-2025. PL. MAJOR - CALAF (BARCELONA)

FESTA DE LA PARRÒQUIA D'ESCALDES-ENGORDANY

15-06-2025. PL. DE LA MOLA. ESCALDES-ENGORDANY

ANIVERSARI BATEIG CASTELLERS DE Cerdanya

28-06-2025. PL. MAJOR. ALP

RAFTING

13-07-2025. PARC DEL SEGRE. LA SEU D'URCELL

FESTA MAJOR D'ANDORRA LA VELLA

02-08-2025. PL. PRINCEP BENLLOCH. ANDORRA LA VELLA

DIADA DE LES SET PARRÒQUIES

30-08-2025. LES PARRÒQUIES DEL PRINCIPAT D'ANDORRA

DIADA DELS PIRINEUS

27-09-2025. PL. DEL COMÚ. ORDINO

DIA DELS DONANTS I TRASPLANTATS

11-10-2025. PARC CENTRAL. ANDORRA LA VELLA

DIADA VIGÍLIES SABALLUTS

18-10-2025. PL. DEL LLAC. SABADELL

DIADA DELS ESCALDATS

09-11-2025. PL. FONT DEL LLEÓ. CALDES DE MONTBUI

DIADA DELS CASTELLERS D'ANDORRA

22-04-2025. PL. DE LES NACIONS UNIDES. ESCALDES-ENGORDANY

Exposicions

Entrellums
Arnau Sánchez

“Entrellums”

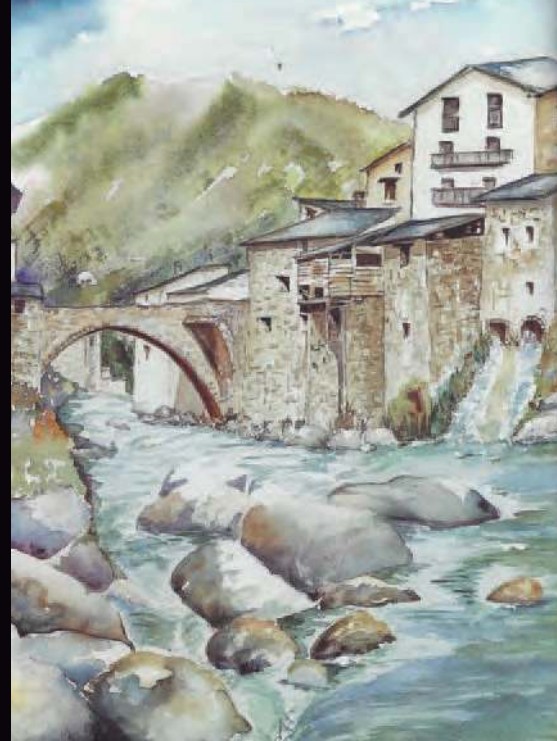

Arnau
Sánchez
i Campamà

Sala L'Institucional de la Xarranca (8/1/25)

Exposicions

“Molins fariners d'Andorra”

Francina

Pons
i Pifarré

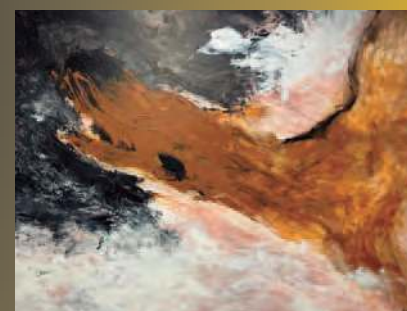
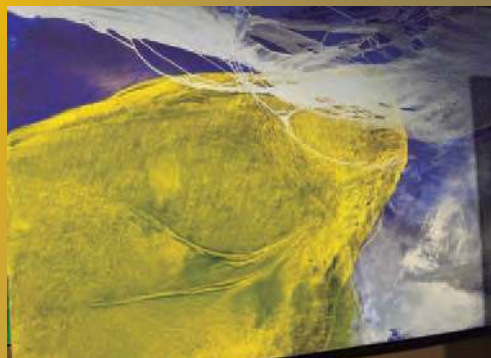
Inauguració amb les autoritats

Sala Cal Paleta,
Escaldes-Engordany (13/2/25)

Exposicions

Joan Xandri "Transitori"

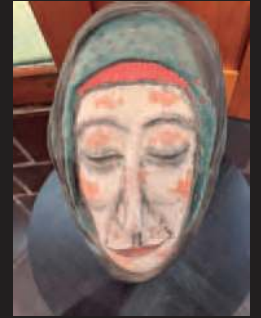
Centre d'Art Sala d'Exposicions de Govern a Andorra la Vella (25/3/25)

Francesc Rodríguez, Joan Xandri, la Ministra Mònica Bonell i la Cònsol Olalla Losada en la inauguració

Exposicions

Antoni Julià "Camins de llum"

Sala L'Institucional de la Xarranca (3/4/25)

Exposicions

PENSAR EL PAISATGE AGRÍCOLA ANDORRÀ
Rosa Mújal

Obra pictòrica
Dissabte 12 d'abril a les 19h
a l'Era del Raser, a Ordino (inauguració)

Aquesta última any, el paisatge andorrà ha viscut grans transformacions: el terreny agrícola ha perdut força i l'agricultura està molt lligada a les tradicions i als valors d'una societat. Un país sense activitats agrícoles com el rascle genera les serres culturals, el saber fer ancestral i els rituals vinculats als cicles de les estacions i les col·lectes.

Rosa Mújal

Era del Raser, Ordino, Andorra Crea (10/4/25)

“Pensar el paisatge agrícola andorrà”

Pensar el Paisatge agrícola Andorrà
Era del Raser - Ordino

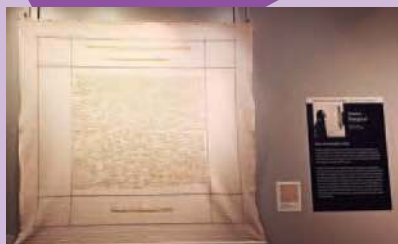
Pensar el paisatge
Rosa Mújal Crea

El paisatge andorrà, tradicionalment caracteritzat per el conreu, s'ha convertit en un espai d'ús recreatiu i turístic, deixant d'esser un espai de producció agrícola i ramaderia. Aquesta exposició és el resultat d'un projecte de recuperació de la terra, i també el resultat d'un treball de recerca i d'investigació sobre el paisatge agrícola andorrà.

ERA DEL RASER
Dissabte 12 d'abril
a les 19h
Inauguració
a les 19h
Dissabte 12 d'abril
a les 19h
Inauguració
a les 19h
Dissabte 12 d'abril
a les 19h
Inauguració
a les 19h

Exposicions

Ens necessitem totes, de Joana Baygual

Inauguració a Canillo, 10/6/25

Teixint un país, de Neus Mola

Construint futur, de Mercè Ciaurritz

Maig del 68 a ca la Quima, de Nuria Morcillo

Inauguració a Encamp amb les autores, Angelina Mas i les autoritats, 7/5/25

Teixir el futur, de Mònica Armengol

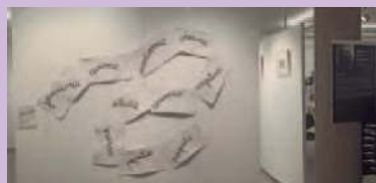
Receptaculum'71, de Maite Luque

“Dones clau per a la història d'Andorra. Les sufragistes andorranes”

(7/5/25 al 14/12/25), itinerant per totes les parròquies

Qui eren? Qui són?, de Montserrat Altimiras

Pas a pas, de Gemma Piera

Arrels de llibertat, de Naiara Escabias

Joana, Mercè, Montse, Neus, Naiara, la Cònsol Laura Mas, Mònica, Gemma i Maite a Encamp

Exposicions

Laura S. Naudí

"Perfectes imperfeccions"

Sala L'Institucional de la Xarranca (4/6/25)

Exposicions

Emma Regada

"Un cos sota 10 mirades"

Galeria Art al Set, Escaldes-Engordany
(10/9/25)

Has conegut conèixer-te en el Tacte d'Inspiració,
de l'exposició "Un cos sota 10 mirades"
d'Emma Regada.

El 10 de setembre a les 19:00h
Galeria Art al Set - Aving. Catalunya, 95, Escaldes

Un projecte que emergeix de la necessitat de
reflexionar, a través del tacte i la fotografia,
sobre la transformació que vivim.

Amb la participació de:
Aurora Alcega,
Carles Esteva,
Carme Foch,
Eduard Comellas,
Anna Fontana,
Núria M. Casades,
Miquel Martí,
Teresa Escobedo,
Núria Samartí.

Art al Set
Galeria d'Art

Exposicions

Elisenda Ortega

Sala L'Institucional de la Xarranca (11/9/25)

“Quaderns de viatge,
L'art de viatjar pintant”

Exposicions

Roser Casanovas

"Paisatges efimers",

Sala L'Institucional de la Xarranca (11/9/25)

Concepte de l'exposició

La natura m'inspira per crear les meves obres i per expressar els meus sentiments.

L'evolució de la natura és constant. Cada moment és únic i extraordinari.

Els colors, les llums, les muntanyes, el mar, la vegetació...

La seva transformació em fascina.

L'ésser humà té una tendència natural a voler tenir un control de tot. Però la realitat és que això és una utopia.

Tot dins de l'univers evoluciona en una cursa permanent.

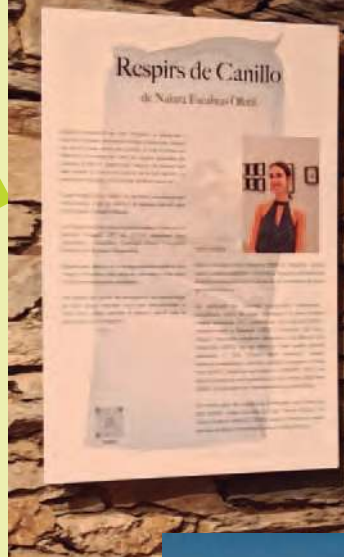
Qualsevol alteració feta per l'home condiciona també aquesta evolució.

He volgut parar el temps i capturar aquests paisatges esporàdics insòlits de vegades quasi onírics.

He volgut atrapar l'atmosfera, la llum i les diferents tonalitats.

La meva intenció és contagiar l'espectador a observar, i convidar-lo també a gaudir d'aquests moments efímers, a través de les meves obres.

Un regal de la natura per a tots.

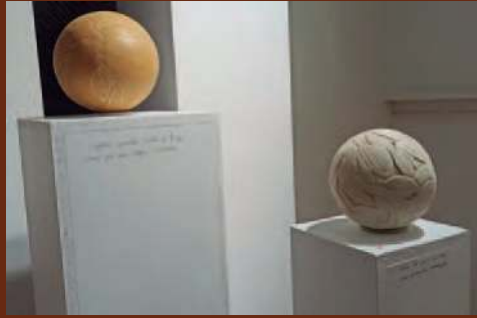
Naiara Escabias Oferil

"Respirs de Canillo"

Espai cal Federico, Canillo (24/11/25)

Exposicions

Judith Gaset Flinch "L'ordre del caos"

Galeria Art al Set, Escaldes-Engordany (4/12/25)

Del Ball de l'Ossa d'Encamp a l'Ossa d'Ordino

Per **Teresa Ventura i Guasch**. Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA)

El 2 d'octubre passat es va presentar a l'Era Rossell d'Ordino el llibre *L'Ossa d'Ordino*, un acurat estudi realitzat pel periodista i escriptor Albert Roig i el qual porta el subtítol "Una tradició ancestral dels Pirineus".

En primer lloc s'ha de destacar que aquesta popular tradició s'havia deixat de representar uns quants anys al Principat d'Andorra, però mercès al treball del poeta, periodista i escriptor Rossend Marsol (1922 - 2006) es va poder recuperar a Encamp a l'entorn dels anys 60.

Des d'aleshores, aquesta escenificació es va incorporar com a part de la festa del Carnaval d'Encamp. I es continua representant en format de farsa teatral però en la versió adaptada per l'anomenat *Sícoris* (Rossend Marsol), com hem dit abans.

Més tard va ser l'Associació de Cultura Popular d'Ordino, de la qual és membre fundador l'autor del llibre *L'Ossa d'Ordino* que ara s'acaba de presentar i que d'altra banda és un estudi de la cultura popular andorrana. Anteriorment l'Albert Roig ja havia publicat el llibre *Roda el Foc: 30 anys de falles a Andorra la Vella* (2017), a banda de *Vida política de Josep M. Mas Pons. Pere de l'Oros* (2016).

Així que el llibre *L'Ossa d'Ordino: Una tradició ancestral dels Pirineus*, prologat pel gestor cultural Xavier Llovera i Massana, té una base científica i alhora està enriquit per les vivències dels pobletans que la van viure a Ordino principalment, on antigament es representava per la festivitat de Sant Esteve. L'autor també parla de la musicalitat de les cançons i de l'espai del Prat del Call, l'escenari principal de la farsa on els protagonistes es troben a l'entorn dels diferents personatges "en comunitat", com diu l'autor.

Les festes de l'Os del Vallespir i les festes de l'Ossa d'Andorra, reconegudes pels seus estats i incloses als respectius inventaris del Patrimoni Cultural, tenen en comú el territori, els Pirineus, l'àrea lingüística (catalana) i la simbologia o sia la relació de l'home amb la natura representada per l'animal. Tanmateix són manifestacions populars en què, com hem dit abans, hi participa el poble, també en l'organització.

L'autor també destaca que les festes de l'ossa, sigui dels Pirineus com a la resta d'Europa, estan força documentades i relatades pel que fa a la simbologia i evolució al llarg dels segles, així que Roig ha pogut documentar el seu excel·lent llibre i acompanyar-lo fins i tot d'un text publicat el

Portada del llibre del Ball de l'Ossa d'Encamp de Francesc Perramon

"L'Ossa d'Ordino", segell editat per Correus Espanyols

Portada del llibre "L'Ossa d'Ordino"

1835 al Musée du Midi, que es considera el text més antic trobat fins ara i que descriu la festa de la Ossa del Principat d'Andorra. (Escrit per l'escriptor francès Dominique M. J. Henry (1778 - 1850). El també historiador és autor, entre d'altres, d'*Histoire du Roussillon* (1831), editat per la Imprimerie Royale de París.

El llibre aporta una sèrie de fotografies que il·lustren les dades i documenten la informació que inclou la portada del llibre de la Quadrilla de la Parròquia d'Ordino datat el 1940.

Segons l'autor, l'edició del llibre ha estat motivada perquè l'Ossa d'Ordino és l'única de totes les festes incloses en la candidatura de la Unesco que no disposava d'una bibliografia referent que expliqui la celebració en un vessant etnogràfic.

L'agermanament amb les comunitats de l'Alt Vallespir i Andorra va permetre presentar una candidatura biestatal. Així que el 29 de novembre del 2022, el 17è Comitè intergovernamental de la Unesco, reunit a Rabat, va aprovar incloure a la llista del patrimoni cultural i immaterial de la humanitat les festes de tres municipis de l'Alt Vallespir: Arlés, Prats de Motlló i Sant Llorenç de Cerdans, i per part d'Andorra: Encamp i Ordino.

Només ens queda felicitar l'autor, Albert Roig, i l'Associació Cultural d'Ordino. Ell mateix diu: "El país, quan millor s'explica, és amb cultura".

Una recomanació d'obligada lectura per a tots els andorrans i residents que estimin el nostre país i les seves tradicions. ■

Albrech Dürer (1471 - 1528) al Centre d'Art d'Escaldes- Engordany

Per **Teresa Ventura i Guasch**. Membre de l'Associació de Professionals de la Comunicació d'Andorra (APCA)

Des del 21 de juny i fins a l'11 d'octubre de 2025, el Centre d'Art d'Escaldes-Engordany (CAEE) va acollir bona part de les obres mestres del gravat renaixentista del pintor, gravador i matemàtic alemany Albrecht Dürer (1471 - 1528).

El CAEE va seleccionar en la seva exposició bona part dels gravats cabdals de la seva extensa obra, alhora que ens ofería un interessant recorregut que s'iniciava amb *La lluita contra Hèrcules*, un gravat del 1495. Són obres mestres del gravat renaixentista. Al *Martiri de Santa Caterina*, datat el 1498, el segueixen altres gravats com *La Verge i els Àngels* (1518), *Sant Bartumeu* (1523) i *El cardenal de Brandenburg* (1523).

Abans hom descobreix *L'Anunciació* (1503), *La glorificació de la Verge* (1503) així com *La presentació de la Verge al temple*, *La Nativitat* (1504), *La visitació a Maria* (1504). Més tard, i mercès a la seva gran devoció per la Verge Maria, va fer altres gravats, en què destaca *La Verge sobre la lluna creixent* (1508) i *La Coronació de la Verge* (1510), així com *Els desposoris de la Verge*, *La Nativitat* (1519) i *Santa Anna i Sant Joan*.

En una altra línia hom descobreix *Melanconia*, del 1514, i en un espai entre *Devoció i Modernitat*, *Els Sants Patrons d'Àustria* (1517), que ocupen un espai preferent. S'ha de dir que Dürer, a part de moltes escenes religioses, també va apropar-se al gravat d'escenes mitològiques i retrats, a més de temàtiques socials i polítiques.

S'han de destacar de l'exposició al CAEE els diversos gravats que conformen *El gran carro triomfant de Maximilià*. Aquesta extensa obra va ser realitzada entre els anys 1518 i el 1522. S'ha de dir que Maximilià (1459 - 1519) va ser un dels mecenes més importants de Dürer, i precisament en una altra línia és l'autor de la pintura del seu retrat (Louvre), com a cavaller de l'orde del Toisó

Biblioteca d'Escaldes al CAEE

Els Sants Patrons
d'Àustria (1517)Imatge del seu "Tractat
sobre la mesura" (1525)
ref. dp37 4063Gravat del "Gran Carro
trionfal de Maximilià"
(del 1518 al 1522)

d'Or. Maximilià era arxiduc d'Àustria i emperador del Sacre Imperi Romano-germànic. Del 1524 podem admirar el gravat de Frederich III quan era príncep electe de Saxònia així com Sant Simó, datat el 1527.

També voldria afegir que en la música de fons que s'escoltava al CAEE en l'espai de l'exposició s'hi destaquen compositors contemporanis d'Albrecht Dürer, com una *Salve Regina* del compositor i organista Paul Hofhaimer (1459 - 1537) així com una peça de Heinrich Finck (1444 - 1527) a part d'obres de compositors posteriors, dins la línia de la música sacra com *O Magnum Mystrium* de Giovanni Gabrieli (1557 - 1612). Tanmateix, paral·lelament a l'exposició, el CAEE va proposar un programa d'activitats que van començar el 24 de juny i que van anar des de les visites nocturnes i visites guiades per a tots, els dissabtes, fins a conferències com *Dürer i l'imaginari apocalíptic europeu* (5.8.2025), *La Malenconia de Dürer i la tradició dels fills de Saturn* (26.8.2025) i *La faceta com a gravador d'Albrech Dürer* el 23 de setembre. A part del taller de xilografia que es va realitzar el 8 de juliol i que va oferir les tècniques d'impressió manual a càrrec del col·lectiu d'arts gràfiques La Tartera.

S'ha de constatar que Albrecht Dürer, l'any 1525 va escriure el seu *Tractat de la mesura*, a part que, com a matemàtic, es van publicar més tard els seus quatre llibres pòstums sobre la proporció humana. (Portada annexa).

L'exposició organitzada pel CAEE era una visita recomanada per a tots els amants de l'art i es va poder visitar fins a l'11 d'octubre del 2025, al Centre d'Art d'Escaldes-Engordany, avinguda Carlemany núm. 30. ■

El Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana va tancar la Temporada de Música d'Andorra la Vella

Per **Teresa Ventura i Guasch**. Vicepresidenta de l'Associació Musical i d'Amics de Mozart del Principat d'Andorra.

El 20 de març 2025, i en el marc de la 30a Temporada de Música i Dansa MoraBanc, Andorra la Vella va acollir un concert del Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana. Un concert que va tenir el patrocini de la Delegació de la Generalitat de Catalunya al Principat d'Andorra.

Amb el títol *Una Schubertiada*, el Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana, sota la direcció de Xavier Puig i amb l'acompanyament pianístic de Jordi Armengol, va oferir un gran concert, dedicat a Franz Schubert (1797 - 1828) que incloïa la *Salve Regina* de Rossini, a part de *Das Göttliche*, de Beethoven amb text de Johann Wolfgang von Goethe (1749 - 1782).

Die Beredsamkeit en aquest cas és una composició de Haydn sobre un text de Gotthold Ephraim Lessing (1729 - 1781). Escriptor i crític de teatre alemany, Ephraim Lessing, en els seus escrits i també a través de les seves pròpies obres teatrals, va criticar la imitació dels models literaris francesos, alhora que va enfrontar Corneille, Racine i Shakespeare en la seva anomenada *Carta literària número 17*. Alhora va ser un dels més destacats poetes alemanys del seu temps.

Recuperant el Concert del Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana, s'ha de constatar la direcció escènica de l'Anna Romaní mentre que la dramaturgia va anar a càrrec del també actor Bernat Cot.

Es va iniciar el concert amb un text anònim i la

Foto cedida pel Comú d'Andorra la Vella

Foto cedida pel Comú d'Andorra la Vella

composició de Schubert *Des Tages Weihe* (D 763), que forma part del gran llegat de 600 *lieds* compostos pel mestre amb textos de diferents poetes, en què s'ha de destacar Goethe, que també és l'autor de la composició de Beethoven que van incloure al repertori cantat, tal com hem dit abans, *Das Göttliche* (1783). Seguidament, *Ständchen D 921* amb lletra escrita per Franz Grillparzer i composta l'any 1827. S'ha de dir que Schubert en va fer una primera versió per a cor d'homes, però posteriorment en va fer la versió per a coral de dones, que es la que varen interpretar el Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana.

Van continuar amb *Trinklied (D 183)* composta per Schubert l'any 1815 per a coral mixta i amb la lletra d'Alois Zettler (1778 - 1828), el qual també era compositor.

També, entre d'altres, varen interpretar el salm 23 *Got ist mein Hirt (D 706)* amb la música composta per Franz Schubert, que també és autor de diverses misses i el seu reconegut *Ave Maria*, compost el 1825.

Finalment, va tancar el concert el *Comiat a la Terra (Abschied von der Erde)*, també amb la composició musical de Schubert sobre un text de l'australià Adolf von Pratobevera (1806 - 1875). ■

Canvi de Secretariat 2025

Retalls

El 22 d'abril del 2025 es va produir l'acte de relleu del secretariat d'Àgora Cultural, del Cineclub de les Valls 2024 a Velles Cases Andorranes 2025, al final de l'acte de presentació de la revista Àgora número 37. A la imatge, Jesús Galindo (CV) a la dreta del cartell d'Àgora Cultural i a l'esquerra, Lourdes Martorell (VCA). ■

Presentació de la revista Àgora núm. 37 i litografia 2025

Per Jesús Galindo i Ortego, president del Cineclub de les Valls

Maria Nazzaro, Consellera del Comú d'Andorra la Vella

En aquesta tarda de presentació de la revista Àgora cultural i a les portes de Sant Jordi, voldria expressar el meu més sincer agraïment pel privilegi que ha suposat per al Cineclub de les Valls ostentar el secretariat d'Àgora Cultural durant aquest any. Ha estat un honor representar una entitat que forma part activa d'aquesta plataforma, que treballa de manera constant i apassionada per impulsar i fer créixer la cultura al nostre país.

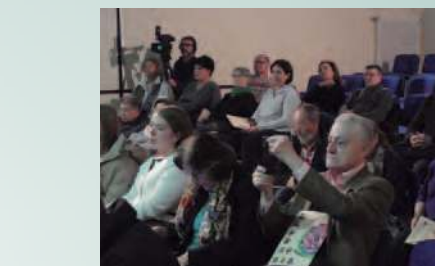
Des del Cineclub, hem volgut posar el focus en el valor transformador del cinema com a eina de reflexió, de cohesió i de compromís amb la societat. Al llarg d'aquest període, hem compartit emocions, mirades crítiques i històries que ens han ajudat a comprendre millor el món que ens envolta i a connectar-nos com a comunitat.

Precisament demà, dia de Sant Jordi, es compliran 28 anys de la fundació del Cineclub, una fita que ens omple d'orgull i que volem compartir amb tots vosaltres. Són gairebé tres dècades de cinema, passió i cultura, i esperem que en vinguin moltes més. Per això, fem una crida especial a les noves generacions: necessitem que la gent jove s'hi apropi, que vingui, que participi, que s'impliqui. El futur de la cultura també és vostre, i el Cineclub vol continuar sent un espai viu, obert i intergeneracional.

També volem expressar un agraïment molt especial al nostre públic fidel, que dimecres rere dimecres s'enfronta heroïcament a la Champions League i a les plataformes de streaming —i ens tria a nosaltres. No és poca cosa competir amb el Barça i el Madrid, sèries que et deixen penjat al final de cada capítol, regat amb algoritmes que recomanen pel·lícules que ni recordaves haver volgut veure mai!

I, per descomptat, gràcies als socis, col·laboradors i entitats que ens han donat suport al llarg del camí, així com als companys i companyes d'Àgora Cultural, per mantenir viva, any rere any, la flama de la cultura a Andorra.

Que aquesta llarga vida de la cultura continuï amb força, entusiasme i esperit renovat. Moltes gràcies a tothom. ■

Xavi Casals presentant la litografia 2025

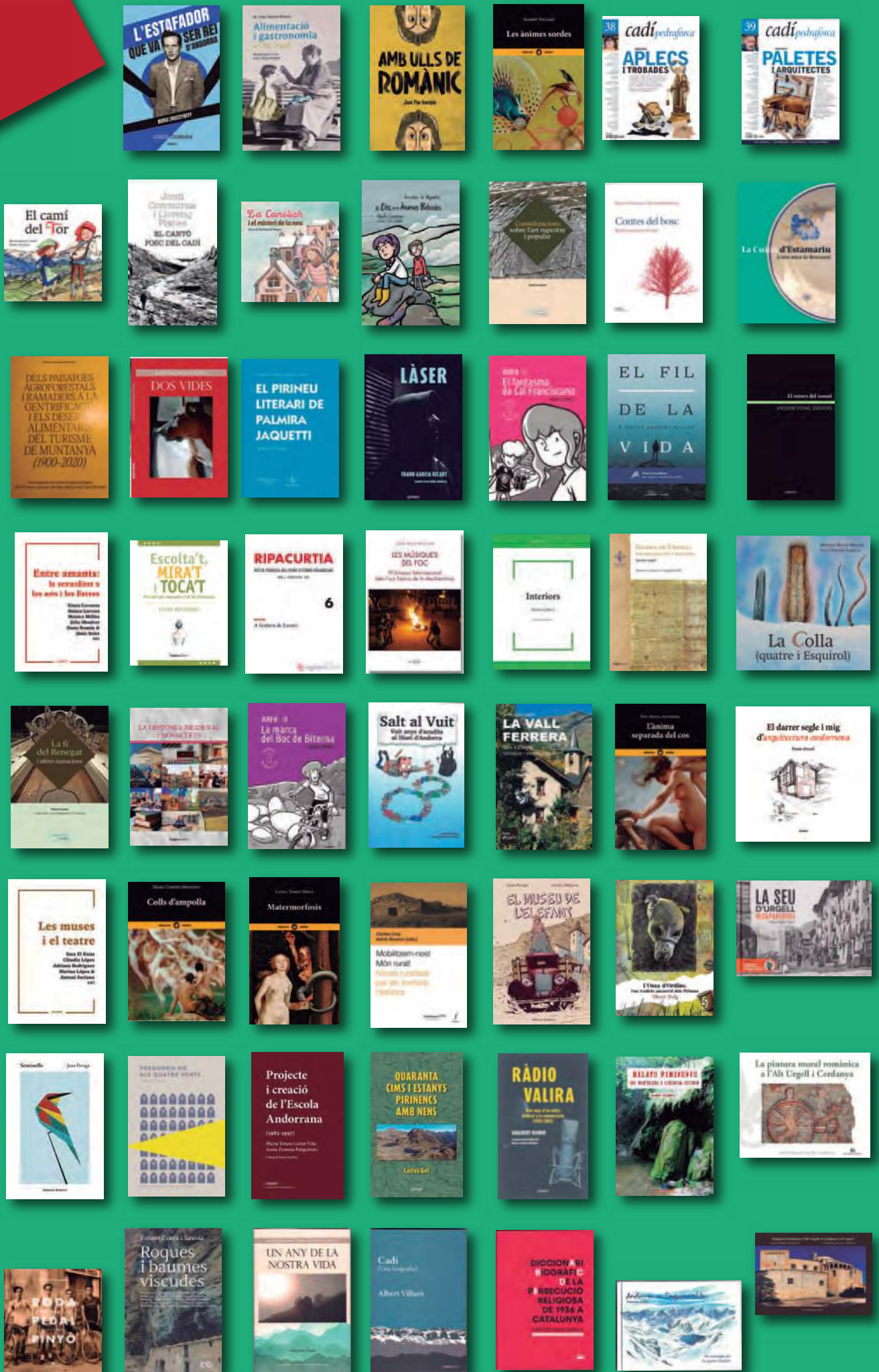
Diada de Sant Jordi 2025

Per Xavi Casals

«Les festivitats ens serveixen per ajuntar-nos, retrobar-nos, celebrar, gaudir dels qui estimem i compartir estones més o menys llargues plenes de vivències. Fins i tot en un futur distòpic, on el descontrol urbanístic de les grans ciutats no permeti grans avingudes verdes, amb arbres centenaris que aixoplugin del sol o la pluja, fins i tot si han reviscut els dracs o fins i tot si el col·lapse dels mitjans disponibles ha aturat definitivament les xarxes i la connexió global i ha obligat a reobrir sales de cinema de barri. Fins i tot en aquest supòsit, celebrarem Sant Jordi plenament.» ■

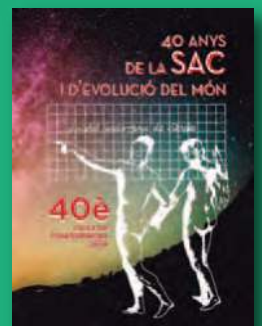

Publicacions en altres llengües

Publicacions de les entitats 2025

Odissea cultural 2026

► Gener

- Participació als Reis, dilluns 5 a les 19.00 h (CC)
- Exposició "Exoflora" de Naiara Galdós i "Alberdi da viaggio" d'Antonella Fonzi, sala L'Institucional, al Parc Central, dia 10 (LX)
- Concert Residència Salita, dissabte 10 a les 16.00 h, i a la Casa Pairal d'Ordino a les 18.00 h (CC)
- Visita de les Janeiras, per part del Grup de Folklore 'Casa de Portugal', dies 10, 11, 17, 18, 24, 25 (GFCP)
- Quinto amb la gent gran d'Ordino, diumenge 11 (EVN)
- Concerts Residència Clara Rabassa, diumenge 11 a les 16.00 h, i Residència El Cedre a les 18.00 h (CC)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Actuacions musicals al llarg de l'any (ASMA)
- Sant Antoni, la Massana, dissabte 17 (EVN)
- Trobada de voluntaris i simpatitzants 2026, dia 21 a les 19.00 h al Centre Cultural la Llacuna (ADN)
- Concert Sant Sebastià, Trobada de d'alumnes de Guitarra de l'Escola Municipal de Música de la Seu d'Urgell i Conservatori de Música d'Andorra la Vella, diumenge 25, a Sant Domènec, la Seu d'Urgell (CMAV)
- Audicions de Nivell Elemental, sala d'actes de La Llacuna i Conservatori de música, dies 26, 27, 28 i 29 (CMAV)
- Cerimònia d'inauguració FIS Freeride World Championships Andorra 2026, divendres 30 (EVN)
- 1ª Trobada de Janeiras a l'església arxiprestal de Sant Esteve, dia 31 (GFCP)
- Concert Banda. Cicle d'Hivern. Conservatori de música d'Andorra, dissabte 31, 18.30 h, al Teatre Comunal d'Andorra la Vella (CMAV)

► Febrer

- Audicions de Nivell Mitjà, sala d'actes de La Llacuna i Conservatori de Música, dies 2, 3, 4 i 5 (CMAV)
- Exposició Fira col·lectiva d'artesans, sala L'Institucional, al Parc Central, dimarts 3 (LX)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Concert "Dits al vent", a càrrec del departament de Piano de l'Institut de Música. Cicle d'hivern, dissabte 7, 12.00 h, al Conservatori (CMAV)
- Masterclass i viatge cultural Budapest. Conservatori Franz Liszt de Budapest, alumnes de final de Nivell Mitjà de Piano, del 15 al 20 (CMAV)
- Carnaval d'Ordino: Penjada del Carnestoltes, lectura de pregó, xocolatada i vi calent, divendres 13 a les 18.00 h (ACPO) (EVN)

- Carnaval d'Ordino: Els Contrabandistes d'Ordino, dilluns 16 a les 12.00 h a la plaça Major (ACPO) (CC) (EVN)
- Carnaval d'Ordino: Enterrament del Carnestoltes. Seguici fúnebre amb les ploraneres. Lectura testament pel Notari de les Valls d'Ordino. Crema del Carnestoltes. Sardinada popular, dimecres 18 a les 19.00 h a la plaça Major (ACPO)
- Inici del 42è Cicle de conferències de divulgació científica 2026, dijous 19, i mensual (SAC)
- Masterclass de Saxofon, a càrrec de David Salleras, dimecres 25 al Conservatori de música d'Andorra la Vella (CMAV)
- Concert Rafel Serralles en ocasió del Premi Grammy Llatins, amb la participació d'un quartet de corda del Conservatori d'Andorra, dijous 26, 20.00 h, al vestíbul del Consell General (CMAV)
- Concert Simfònic, junt amb el Conservatori de Música dels Pirineus i Conservatori de Música d'Andorra la Vella. Cicle d'hivern, a l'auditori del Centre de Congressos d'Andorra la Vella, dissabte 28, 18.00 h (CMAV)
- Torneig Intercasteller a Reus, dissabte 28 (CdA)
- Actuació Campionat del món d'esquí femení a Canillo, dissabte 28 (EVN)

► Març

- Visita al monestir de les Avellaneres i dinar calçotada, diumenge 1 (VCA)
- Concert Simfònic, junt amb el Conservatori de Música dels Pirineus i Conservatori de Música d'Andorra la Vella. Cicle d'hivern, a Sant Domènec, la Seu d'Urgell, diumenge 1, 17.30 h (CMAV)
- Exposició d'Emma Regada, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Sortida d'escolta i observació d'ocells (ADN)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Masterclass de Clarinet, a càrrec d'Oriol Codina, dissabte 7. Conservatori de música d'Andorra la Vella (CMAV)
- Actuació Orquestra del Conservatori de música i Petits Cantors, dimecres 14 al Consell General, 11.30 h (CMAV)
- Diada de la Constitució, amb Castellers de Sitges, al Consell General, dissabte 14 a les 17.00 (CdA)
- Audició de Cant, Aula Bach, dilluns 16, 20.30 h. Conservatori de música Andorra la Vella (CMAV)
- Viatge cultural a Munic, alumnes de Nivell Mitjà, dies 20, 21 i 22 (CMAV)
- Festival Mans Unides (Aplec d'esbarts infantils i juvenils d'Andorra), dissabte 22 (EVN)
- Presentació del llibre *Recull de conferències 2024*, Centre Cultural La Llacuna, dilluns 23 (SAC)
- 3ª Jornada de la Guitarra, amb la participació de l'Escola de Música d'Escaldes-Engordany i Escola Municipal de la Seu d'Urgell. Amb la participació especial de Rafel Serralles i Mercè Font. Concert d'alumnes al Teatre Comunal d'Andorra la Vella, diumenge 22 (CMAV)

- Masterclass de Música de Cambra, a càrrec de Guillem Pérez-Quer, dimecres 25 (CMAV)
- Masterclass de Piano, a càrrec de Jofre Fité, dimecres 25 (CMAV)
- 13è Andorra Sax Fest 2026, del diumenge 28 de març al 4 d'abril (CMAV)
- Diada de la Neu, amb Castellers de Mollet, a les Estructures Autogeneradores del Roc del Quer, dissabte 29 a les 15.00 (CdA)

► Abril

- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. Concert de Divendres Sant. IGNACIO RIBAS & JONAINA SALVADOR (AND), orgue, harmònim & soprano. *Cygnus: Cant cap a la llum, trànsit entre mons*, a l'Església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, divendres 3 a les 21.30 h (AOVA)
- Cantada de caramelles a Ordino, diumenge 5, a les 12.00h (CC)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Exposició d'Ana Antolínez, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Diada Castellera del 11è Aniversari del Bateig, Andorra la Vella, amb Minyons de Terrassa i Castellers de Castelledefels, plaça de la Rotonda, dissabte 18 a les 17.00 h (CdA)
- Masterclass de Cant, a càrrec de Joan Eudald, dissabte 18 (CMAV)
- Concert d'Acordions, diumenge 19, Teatre Comunal d'Andorra la Vella (CMAV)
- Presentació del llibre *Integrats*, a la Biblioteca Nacional al Ministeri de Cultura a Encamp, dilluns 20 (GFCP)
- Presentació de la revista *Àgora Cultural* núm. 38, dimarts 21 (Àgora Cultural)
- Celebració de la diada de Sant Jordi, dijous 23 (Àgora Cultural)
- Lliurament de premis del 29è concurs Martí i Pol de poesia (Govern)
- Masterclass d'Acordió, a càrrec de Blai Navarro, dijous 23 (CMAV)
- Trobada de Guitarres dels Conservatoris de Sabadell, Badalona, Sant Cugat (Espanya) i Conservatori e Música d'Andorra la Vella. Auditori del Centre de Congressos, dissabte 25, 18.00 h (CMAV)
- Trobades de Bandes del Conservatori de Vic i Andorra la Vella. Auditori del Centre de Congressos d'Andorra la Vella, diumenge 26, 12.00 h (CMAV)
- Audicions de Nivell Elemental i Nivell Mitjà. Sala d'actes La Llacuna i Conservatori de Música, dies 27, 28, 29 i 30 (CMAV)

► Maig

- Concert musical amb CHRIS RIBEIRO al Complex SocioCultural d'Encamp, dia 1 (GFCP)
- Festival de Folklore 30è aniversari Danses del Món al Prat del Roure d'Escaldes-Engordany, dissabte 2 (GFCP) (EVN)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Exposició de Tània Cabral, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. FCO. JAVIER LÓPEZ & ESTER

SÁNCHEZ (ESP), orgue & flauta travessera.
Libra: Arquitectures del cel, dissabte 9 a l'Església de Sant Iscle i Santa Victòria de la Massana, 21.30 h (AOVA)

- Fira de bestiar d'Ordino, diumenge 10 (EVN)
- Setmana de la Diversitat Cultural, de l'11 al 16 (SAC) (GFPC) (CdA)
- Diada Castellera de la Diversitat Cultural, a Andorra la Vella, dissabte 16 a les 12.00 h (CdA)
- Festa da Diversitat Cultural d'Andorra la Vella, dissabte 16 (GFPC)
- Diada Castellera Festa Major de Montblanc, amb Torraires de Montblanc, plaça Major, dissabte 16 a les 12.00 h (CdA)
- Recitals finals de Nivell Mitjà, alumnes de Piano i Violí. Sala d'Exposicions del Govern, Parc Central (CMAV)
- Cantat dels Conjunts Vocals de NE i MM, amb la col·laboració de l'Aula de Teatre del Comú d'Andorra la Vella, diumenge 17, 12.00 h. Auditori del Centre de Congressos (CMAV)
- Asclada del Mai d'Ordino, diumenge 17 de maig, tot el dia (ACPO) (EVN)
- Reunió de l'associació d'ex-parlamentaris europeus als Jardins de Casa Plandolit d'Ordino, dissabte 23 (EVN)
- Visita cultural (VCA)
- 54ns Jocs Florals juvenils i 42ns Jocs Florals infantils a La Massana (CALL)
- Sortida naturalista de botànica (ADN)
- Diada Castellera a Andoflora, a la Massana amb Minyons de l'Arboç i Castellans del Lluçanès, Parc del Prat del Colat, la Massana, dissabte 30 a les 17.00 (CdA)
- Actuació a ANDOFLORA a La Massana, diumenge 31 (EVN)

▶ Juny

- Recerca de l'argolla de Fontargent a la vall d'Incles per a l'elecció del fallaire major (Fallaires d'Andorra)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Jocs Esportius de la Gent Gran d'Ordino i La Massana, dissabte 6 (EVN)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. AUGUSTO BELAU & DAVID ARNAU (ESP), orgue & trompa. *Orion: Crides i batalles al firmament*, a l'Església de Sant Pere Màrtir d'Escaldes-Engordany, dissabte 6 a les 21.30 h (AOVA)
- Festival de presentació petits, infantils i juvenils, diumenge 7 (EVN)
- Exposició col·lectiva, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Organització del Dia de Portugal, de Camões i de les Comunitats Portugueses, en col·laboració amb el Consolat General de Portugal, a Cal Paleta, Escaldes-Engordany, dimecres 10 (GFPC)
- Diada Castellera Festa de la Parròquia d'Escaldes-Engordany, amb Castellans de Mallorca i Castellans Adroc, Plaça del Parc de la Mola, dissabte 13 a les 16.00 h (CdA)
- Festival de Folklore de la Diàspora Portuguesa a la Plaça dels Arinsols, Encamp, diumenge 14 (GFPC)
- Concert Noves tecnologies. Centre Cultural La Llacuna. Cicle Primavera (CMAV)

- Concert de Banda. Cicle de Primavera. Auditori del Centre de Congressos d'Andorra la Vella, dissabte 20 (CMAV)
- Concert de fi de curs del Conservatori de Música d'Andorra la Vella. Plaça del Poble d'Andorra la Vella, diumenge 21 (CMAV)
- 14è Jambo Street Music, a les places d'Andorra la Vella, dies 18, 19, i 20 (EMM, ASMA) (EVN)
- Concert d'Estiu a Ordino, diumenge 21 a les 12.00 (CC)
- Taller de falles tradicionals (Fallaires d'Andorra)
- Flama del Canigó, dimarts 23 (CCC)
- Cremada de falles de Sant Joan, dimarts 23 (AFAV a Andorra la Vella i els fallaires de Sant Julià, Escaldes, Encamp i Canillo a les seves respectives parròquies)
- Ball de Bruixes a la cremada de falles de la Massana la nit de Sant Joan, dimarts 23 (EVN)
- Taller de confecció de falles a Ordino (ACPO)
- Plantada del Mai de Sant Pere, dissabte 27 a les 12h (ACPO) (EVN)
- Falles d'Ordino i Crema del Mai d'Ordino. Ball de Fallaires d'Ordino i Ball de Bruixes a la Cremada de falles d'Ordino la nit de Sant Pere. 10 h Esmorzar popular de graellada al Prat de Vilella. 12 h Plantada del Mai i Dansa del Mai d'Ordino amb el Trio Daura i l'esbart Valls del Nord. 22.30 h Inici de la cremada de falles a la plaça Major, Ball de Fallaires d'Ordino. Estrena nous fallaires de foc. Inici recorregut fallaires foc i llum pels carrers d'Ordino. 23 h Ball de bruixes al Prat de Vilella. Encesa de la falla tradicional i del Mai de Sant Pere al Prat de Vilella. Rodada de falles al voltant del mai encès. Final de festa amb danses tradicionals amb el Trio Daura, diumenge 28 (ACPO) (EVN)
- Participació a la Missa de Sant Pere al Serrat, dilluns 29 a les 12.00 h (CC)

▶ Juliol

- 11è Mercat tradicional "O Feirão" a càrrec del Grup de Folklore 'Casa de Portugal', diumenge 5 a la Plaça Guillemó d'Andorra la Vella (GFPC)
- Diada Festa Major de Vila-seca i Salou, amb Xiquets de Vila-seca i Torraires de Montblanc, plaça Major, diumenge 5 a les 16.00 h (CdA)
- Sortida de muntanya observació de boscos, flora alpina, un estany i el seu entorn immediat (ADN)
- Exposició de Jesús Castillo, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Roser d'Ordino, a Ordino diumenge 5 (EVN)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. PETER PLANAVSKY (AUT) Orgue. *Boötes: Òrbites en dansa*, a l'Església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, dissabte 11 a les 21.30 h (AOVA)
- Roser de la Massana, a la Massana, diumenge 12 (EVN)
- Actuació a Thuir, a França, divendres 17 al dissabte 18 (EVN)
- Presentació del llibre *Andorra i l'habitatge*. 38a Diada Andorrana a l'UCE de Prada de Conflent (SAC)

▶ Agost

- Diada Castellera de Festa Major Andorra la Vella, amb Xiquets del Serrallo i Bous de la Bisbal, Plaça Príncep Benlloch, dissabte 1, a les 16.00 h (CdA)
- Observació de fauna (ADN)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. JORDI VERGÉS & MARTA MATEU (ESP), orgue & soprano. *Lyra: El Coral com a llum interior*, a l'Església de Sant Iscle i Santa Victòria de la Massana, dissabte 5, a les 21.30 h (AOVA)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. SCOTT BROTHERS DUO (GBR) Jonathan Scott & Tom Scott, orgue & piano. *Gemini: Reflexos i miralls sonors*, a l'Església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, dissabte 15 a les 21.30 h (AOVA)
- Exposició d'artistes de Seix i Vilamur, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- 39a Diada Andorrana: La neutralitat andorrana a la 58a UCE de Prada de Conflent, a Prada, dissabte 22 (SAC)
- Diada Castellera de les Set Parròquies, a les places de totes les parròquies, dissabte 29, començament a les 11.00 h (CdA)

▶ Setembre

- 42a Universitat d'Estiu i Tardor (Govern)
- Sortida cultural (VCA)
- Exposició de Rafa Contreras, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Diada de Mallorca, amb Castellans de Mallorca, plaça Major de Palma, diumenge 6, a les 17.00 h (CdA)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. *Concerts commemoratius del 50è aniversari de la construcció del nou Santuari de Meritxell*. AMORES GRUP DE PERCUSSIÓ & IGNACIO RIBAS (ESP), orgue & percussió. *Virgo: Jardins i sons de la Terra*. Santuari de Meritxell, Canillo, diumenge 6 a les 19.00 h (AOVA)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. VINCENT DUBOIS & MARIE-ANDRÉE JOERGER (FRA), orgue & acordió. *Delphinus: Elegància en moviment*. Església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, dissabte 12 a les 21.30 h (AOVA)
- Projecte Meritxell, dissabte 12 (EVN)
- Diada dels Pirineus a Ordino, amb Castellans de Tolosa i Torraires de Montblanc, plaça del Comú d'Ordino dissabte 19, a les 17.00 h (CdA)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. PAOLO ORENI (ITA). *Canis Major: Energia i força visual Cinema-Concert*. Santuari de Meritxell, Canillo, diumenge 20 a les 19.00 h (AOVA)
- Taller d'escriptura amb Manel Gibert, dimarts 22 i 29 (AEPA)

Odissea cultural

► Octubre

- Pitavola d'Arinsal, dissabte 3 (EVN)
- Trobada de Colles Internacionals. Concurs de Tarragona, amb Xiquets de Copenhagen, Castellers de París, Manekes de Brussel·les, Castellers of London, Castellers de Zurich, Castellers de Madrid, Castellers de Tolosa i Castellers d'Edimburg, plaça de la Font, Tarragona, dissabte 3, a les 11.00 h (CdA)
- Exposició de Júlia Germagenova, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. CATALINA VICENS (CHL), orgue & organetto. *Phoenix: Sirenes de la divinitat. Una crida a la vida*, a l'Església de Sant Pere Màrtir d'Escaldes-Engordany, dissabte 10 a les 21.30 h (AOVA)
- Festival Contradans, a la Massana, diumenge 11 (EVN)
- Taller d'escriptura amb Manel Gibert, els dimarts 13 i 20 (AEPA)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Conferències de Tardor, organitzat junt amb el Ministeri de Cultura del Govern d'Andorra (VCA)
- Fira d'Andorra la Vella, dies 23, 24, 25 (GFCP)
- 23es Trobades Culturals Pirinenques a Salardú (Aran), dissabte 24 tot el dia (SAC)
- Diada Castellera Fira d'Andorra la Vella, amb Castellers de Mediona i Malfargats del Pallars, al recinte de la Fira, Parc Central, Andorra la Vella, dissabte 24 (CdA)

► Novembre

- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- 48a Nit Literària (CALL)
- Diada de tardor a Barcelona amb Castellers del Poble Sec, Castellers de la Sagrada Família i Castellers d'Esplugues, plaça del Poble Sec, diumenge 8, a les 12.00 h (CdA)
- La Massana Còmic 27a edició, a la Massana (LARCA)
- Sortida naturalista de tardor (ADN)
- 18ns Debats de recerca, dies 16 i 17 (SAC)
- Exposició obres Circul'art 2026/27, sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Presentació del curt-metratge Pa i Vi, dia 21 (GFCP)
- Diada dels Castellers d'Andorra, amb Minyons de Santa Cristina d'Aro i Colla Jove de l'Hospitalet a Escaldes-Engordany, Plaça Coprínceps, dissabte 21 a les 16h (CdA)
- Dia de la Cultura i lliurament dels premis Àgora Cultural 2025, al vestíbul del Consell General (Àgora Cultural)

- Presentació del llibre: *El patrimoni del ferro al Pirineu, 22es Trobades Culturals Pirinenques* (SAC)
- Concert tradicional de Santa Cecília a l'Auditori Nacional, ONCA, JONCA, Conservatori de Música Andorra la Vella, Escola de Música Harmonia, Escola de Música d'Escaldes-Engordany i Espai de Música Moderna (CMAV)
- Visita cultural (VCA)

► Desembre

- Encesa de llums de Nadal d'Ordino (EVN)
- L'Ossa d'Ordino: 9 h Tradicional esmorzar dels intèrprets, 10.30 h Procés de vestimenta dels personatges, 12 h Representació de l'Ossa d'Ordino: El despertar de l'osseta -

- actuació infantil-. L'última ossa d'Ordino, diumenge 6 (ACPO)
- Mercat d'art. "Buidem els Tallers", sala L'Institucional, al Parc Central (LX)
- Sessió de cineclub, els dimecres (CCVA)
- Audició de Nades a la plaça Major d'Ordino, dissabte 5 a les 12.00 (CC)
- Concert a l'Església parroquial d'Ordino, diumenge 20 a les 12.00 (CC)
- Espectacle de Nadal d'escoles artístiques del Comú d'Andorra la Vella (Institut de Música, Escola d'Art i Aula de Teatre i Dansa), Auditori del Centre de Congressos d'Andorra la Vella (CMAV)
- XXVII Festival internacional ORGUE&nd, 2026. ALEKSANTERI WALLIUS (FIN), orgue. *Pegasus: Vol creatiu i fantasia*, a l'Església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, dimarts 29 a les 21.30 h (AOVA)

Premis Àgora Cultural

- 2001 Cebrià Baraut i Obiols
2002 Sergi Mas i Balaguer
 Maria Canalis i Minguell
2003 Josep Alsina i Martí
2004 Joan Rosanas i Moratona
 Jaume Puig i Duró
2005 Gerard Claret i Serra
 Dolors Bellera i Piera
2006 Fèlix Peig i Ballart
 Rosa Fernández i Mont
2007 Òscar Ribas i Reig
 Joan Casal i Vall i germans
2008 Bonaventura Adellach i Baró
 Paquita Mandicó i Riberaigua
 Ramon Rossell i Serra
2009 Francesc Galobardes i Carbonell
 Natàlia Solà i Salvà
 Tomaso Itoiz i Martínez
 (Sagrada Família d'Urgell 1873-2008)
2010 Daniel Areny i Rossell
 Pere Canturri i Montanya
2011 Elidà Amigó i Montanya
 Ann Matschke
 Antoni Morell i Mora
2012 Rosa Mari Sorribes i Forcada
 Joan Massa i Sarrado
 Lluís Claret i Serra
2013 Jaume Casadevall i Costa
 Francesc Badia i Batalla
 Antoni Albós i Gabarra
 (Pessebre Vivent d'Engordany 1955-1960)
2014 Mercè Bonell i Bertran
 Nemesi Marquès i Oste
 Jean-Yves Caultet
2015 Andreu Cardona i Altimir
 Casimir Arajol i Farràs
 Xavier Brines i Socies
 (Col·legi Sant Ermengol 1965-2015)
 Àngels Mach i Buch
 Antoni Pol i Solé
2016 Josep Vives i Molins
 Jaume Riba i Sabaté
 Catherine Metayer i Podevin
2017 Albert Salvadó i Miras
 Maurici Bellmunt i Carreté
 M. Esperança Ivern i Ibañez
2018 Joan Burgués i Martisella
 Maria Felissa Domingo i Molins
 Simó Duró i Coma
 Anna Riberaigua i Montagut
 Pere Miquel Fonolleda i Pérez
2019 Antoni Ubach i Mortès
 Eva Julian i Adan
 Josep Dallerès i Codina
2020 Josep Carles Forés i Martí (Charly)
 Angelina Mas i Joaniquet
 Robert Pastor i Castillo
 Gemma Piera i Mussons
 Alfons Valdés i Puig
2021 Teresa Ventura i Guasch
 Carme Massana i Pelegrí
 Àlvar Valls i Oliva
 Albert Pujal i Trullà
2022 Miquel Abad Barrabé
 Mayte Estévez i Castelló
 Josep Maia Ubach i Bernada
 Joan Peruga- Pilar Burgués
2023 M. Pilar Gispert i Fernández
 (Orfeó Andorrà 1964-2024)
 Xavier Rebés d'Areny-Plandolit
 i Fina Font Ruana
 Jordi Marquet i Mandicó
 Roger Casamajor i Esteban
2024 Gualbert Osorio i Achurra
 Pilar Cortadella i Lope
 Oriol Vilella i Sala
 Elisenda Vives i Balmaña i Eudald Guillamet i Anton

Recordances i homenatges

- 2001 Manel Pons i Torres
 Eduard Molné i Armengol
 Centre Moral i Recreatiu (1905-1992)
2004 Montserrat Palau i Martí
2005 Carme Mas i Alfonso
 Miquel Porter i Moix
 Esteve Albert i Corp
2006 Rossend Marsol i Clua (Sícoris)
 Bartomeu Rebés i Duran
 Bonaventura Armengol i Julià
2007 Lúdia Armengol i Vila
 Manuel Mas i Ribó
2008 Josep Viladomat i Massanas
2009 Joan Roure i Jané
2011 Josep Fontbernat i Verdager
2012 Manuel Anglada i Ferran
2013 Enric Marfany i Bons
 Enric Marfany i Gosset
2014 Joan Riera i Simó
 Joan Monegal i Castells
2015 Lluís Capdevila i Vilallonga
 Jacint Saumell i Bergadà
2016 William Danjon i Dieudonné
 Albert Puigoriol i Lladó
2017 Montserrat Porta i Caula
 Joan Puig i Salarich
 Enric Palmitjavila i Ribó
 Joan Escaler i Calva
 Sílvia de Cambra i Anton
2018 Pilar Riberaigua i Montagut
 Daniela Sirés i Giménez
 Àngel Blanc i Masdeu
2019 John Morrison
 Ambrós Caralt i Güixens
 Melcior Font i Marsà
 Salvador Brasó i Campderròs
2020 Josep Maria Mercader i Armengol
 Enric Graner i Buxó
 Antoni Florit i Coll
 M. Rosa Ferrer i Obiols
 Pep Aguares
 Antoni Morell i Mora
 Jordi Pantebre i Trasfí
 Josep Vives i Molins
 Ilke Maréchal
 Jaume Casadevall i Costa
 Francesc Badia i Batalla
 Elidà Amigó i Montanya
 Àlex Lliterals i Bonet
 Ramon Viñas i Farré
 Albert Salvadó i Miras
 Òscar Ribas i Reig
 Maurici Bellmunt i Carreté
2021 Pepita Pardell i Terrade
 Josep Maria Beal i Benedico
 Lluís Puig i Ferriol
 Joan Margarit i Consarnau
 Àngel Pla i Vidal
 Bonaventura Adellach i Baró
 Pere Caveró i Muñoz
 Ann Matschke
2022 Xavier Plana i Sala
 Manuel Viusà i Camps
 Gertrudis Galí i Mallofré
 Montserrat Caballé i Folch
 Joan Anton Rosell i Pujol
 Jaume Caballé i Estapé
 Quima Calvó i Santuró
 Estanislau Sangrà i Font
 Josep Birbal i Lladó
 Antoni Albós i Gabarra
 Carme Travesset i Travesset
 Josep Anton Marquilló i Xandri
 Pascual Iranzo i Oliete
 Simona Naudí i Ubach
 Jordi Aristot i Mora

- 2023 Roser Jordana i Mallol
 Mn Blai Fortuny i Feliu
 Josep Casal i Casal
 Joaquim Ramis i Coris
 Francisco Ibáñez Talavera
 Carme Arajol i Farràs
 Antoni Martí i Petit
 Joaquim Juan i Vañó
2024 Maria Montanya i Bernaus
 Maria Dolors Ribes i Rogé
 Raül Reynoso i Rivero
 Jordi Pujol i González
 Jordi Font i Barés
 Joan Nadal i Duró
 Jordi Roure i Torra
 Francesc Xavier Fernández Hermoso
 Pere Moles i Aristot

Litografies

- 1999 Sergi Mas i Balaguer
2000 Jaume Puig i Duró
2001 Xavier Bobet i Jaumot
2002 Carme Mas i Alfonso
2003 Jesús Ateca
2004 Lluïsa Casas i Grimaldos
2005 Natàlia Senmartí i Tarragó
2006 Núria Martínez i Ruiz
2007 Daina Prat i Albareda
2008 Àlvar de Araujo
2009 Maurici Bellmunt i Carreté
2010 Francesc Galobardes i Carbonell
2011 Mònica Armengol i Prats
2012 Alfons Valdés i Puig
2013 Judit Gaset i Flich
2014 Faust Campamà i Pelejà
2015 Carme Massana i Pelegrí
2016 Neus Mola i Obiols
2017 Àngel Calvente i Gutiérrez
2018 Emma Regada i Garbayo
2019 Martin Blanco i Monópoli
2020 Maria Dolors Novellas i Barceló
2021 Josep Maria Martin i Calamonte "Kala"
2022 Margarida Cepèda
2023 Joan Xandri i Fàbrega
2024 Meritxell Papió i Bertran
2025 Xavi Casals

Secretariats Àgora Cultural

- 1999 Centre de la Cultura Catalana
2000 Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra
2001 Societat Andorrana de Ciències
2002 Cercle de les Arts i de les Lletres
2003 Associació Grup de Creació- La Xarranca
2004 Esbart Santa Anna
2005 Ass. Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra
2006 Promodansa
2007 Centre de la Cultura Catalana
2008 Societat Andorrana de Ciències
2009 GAMMA-AMACA
2010 Velles Cases Andorranes
2011 Associació per la Defensa de la Natura
2012-2013 Institut de Música del Comú d'Andorra la Vella
2014 Societat Andorrana de Ciències
2015 Centre de la Cultura Catalana
2016 Associació Fallaires d'Andorra la Vella
2017 Associació Grup de Creació- La Xarranca
2018 Associació de Músics d'Andorra
2019 Velles Cases Andorranes
2020 Ass. Petits Cantors del Principat d'Andorra
2021 Grup de Folklore 'Casa de Portugal'
2022 Castellars d'Andorra
2023 Esbart Valls del Nord
2024 Cineclub de les Valls
2025 Velles Cases Andorranes

HOMENATGES I RECORDANCES

JOAN GUINOVART
I CIRERA

TRUDY KUNKELER

ANDREU CARDONA
I ALTIMIR

JOAN CUBERES
I MONTANYA

FRANCESC SOLÉ
I PARELLADA

LLUÍS VIU I TORRES

JULIO SORIGUÉ
I ZAMORANO

PERE FONT I MOLES

CLAUDI VAN DYCK

JAUME RAMOND
I POUQUET